

T.C
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

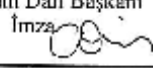
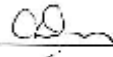
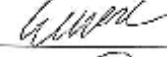

TURİSTLERİN REKREASYON FAALİYETLERİNE
KATILIMLARINI ETKİLEYEN UNSURLAR:
ANTALYA VE İZMİR ÖRNEĞİ

Özgür SARIBAŞ

Danışman
Prof. Dr. Cengiz DEMİR

İZMİR - 2015

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.		
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ		
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ		
TEZ SINAVI TUTANAK FORMU		
<p>GÖNDEREN : Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı Başkanlığı GÖNDERİLEN : Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p> <p>Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özgür SARIBAŞ ile ilgili Tez Sınav Tutanağı aşağıdadır.</p> <p>Tarih: 19.01.2015 Sayı :</p> <p>Prof. DR. Cengiz DEMİR Ana Bilim Dalı Başkanı İmza </p>		
<p>SINAV TUTANAĞI Tez Sınav Jürimiz tarafından incelenen <u>Tez adının başlığı</u> başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili olarak jürimiz 19/01/2015 tarihinde toplanmış ve adı geçen öğrenciyi Tez Sınavına tabi tutmuştur. Sınav sonucunda adayın tezi hakkında OYÇOKLUĞU (OYBİRLİĞİ) ile aşağıdaki karar verilmiştir.</p> <p>☒ KABUL</p> <p>Kabul Edilen Yüksek Lisans :</p> <p>i) Bilime yenilik getirmiştir ☐ ii) Yeni bir bilimsel yöntem geliştirmiştir ☐ iii) Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulamıştır ☐ iv) Uygulama yapmıştır (sadece Yüksek Lisans için) ☒</p> <p>☐ RED ☐ DÜZELTME *</p>		
Tez Sınav Jürisi	Unvanı ve Adı Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Cengiz Demir	
Üye	Doç. Dr. M. Emin Güler	
Üye	Doç. Dr. Aydin Gevrek	
Üye		
Üye		

Eld : Tez Değerlendirme Formu (Her bir jüri için).
* Tez sınavının düzeltme kararı verilmesi halinde jüri tarafından önerilen düzeltme ile ilgili bir jüri raporu eklenmelidir. Düzeltmeler için sadece Yüksek Lisans için en fazla 3 ay, Doktora için en fazla 6 aydır.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Turistlerin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlar; Antalya ve İzmir Örneği**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.... /.../....
Özgür SARIBAŞ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Turistlerin Rekreatyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlar; Antalya ve İzmir Örneği

Özgür SARIBAŞ

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Gelişen modern teknoloji, artan tatil zamanı, esnek çalışma programları ve erken emeklilik gibi olanaklar, insanları daha çok rekreatyoneel faaliyetlere yönlentmektedir. Rekreatyon faaliyetlerinin bireysel ve toplumsal açıdan pek çok olumlu etkileri bulunmaktadır. Günümüz insanı düşen yaşam kalitesi nedeni ile rekreatyon faaliyetlerine ihtiyaç duymaktadır. Rekreatyon boş zamanda meydana gelir, turizm endüstrisinin de hedefi boş zamanların turistik amaçlı planlanmasıdır. Bu nedenle boş zaman, rekreatyon ve turizm kavramları birbirleriyle ilişki içindedir.

Turizm sektörü hedef olarak belirlediği kitleleri doğru analiz edip, onlara uygun ürün ve hizmet pazarlamak zorundadır. Bu nedenle turizm ve rekreatyon kavramları insanların yaşamlarında önemli unsurlar olarak kabul edilmekte ve artan bir akademik ilgi ve saygınlık görmektedirler. Çalışmaya konu olan rekreatyon kavramının bilinirliği, turizm ile olan ilişkisi, rekreatyon faaliyetleri ve bu faaliyetlere katılımı etkileyen unsurlar, oluşturulacak ürün ve sunulan hizmet açısından önem teşkil etmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Antalya ve İzmir destinasyonlarına seyahat eden turistlerin rekreatyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurların irdelenmesidir. Bu kapsamda yapılan araştırmada Antalya ve İzmir destinasyonlarına seyahat eden turistlerin rekreatyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen pek çok unsur olduğu ortaya çıkmış ve bu unsurlar arası ilişkiler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Destinasyonları; Rekreatyon Faaliyetleri; Boş Zaman; Antalya; İzmir.

ABSTRACT

Master's Thesis

The Facts That Affect Participation of Recreation Activities of Tourists; The Example of Antalya and İzmir

Özgür SARIBAŞ

Izmir Katip Celebi University

Institute of Social Sciences

Department of Tourism Management

Facilities such as developing modern technology, increased vacation time, flexible work schedules and early retirement lead people to be involved in more recreational activities. Recreational activities have many positive effects from individual and social perspectives. Modern man needs recreational activities due to decreased quality of life. Recreation occurs in leisure time, the target of tourism industry is also to plan leisure time for touristic purposes. Therefore, concepts of leisure, recreation and tourism are interrelated.

Tourism sector has to analyse masses that are identified as target correctly and market them suitable products and services. For this reason, tourism and recreation concepts are considered as important factors in people's lives and have growing academic interest and respect. Awareness of the concept of recreation which is studied in research, its relation with tourism, recreation facilities and factors affecting participation in these activities are important for the product that will be created and service that will be served.

The aim of this research is to examine the facts that affect participation of recreation activities of tourists who travel to Antalya and İzmir. In this context lots of facts, which affects participation of recreation activities of tourists have been occurred and the relationship between these facts have been observed.

Keywords: Tourism Destinations; Recreational Activities; Leisure; Antalya; Izmir.

**TURİSTLERİN REKREASYON FAALİYETLERİNE KATILIMLARINI
ETKİLEYEN UNSURLAR; ANTALYA VE İZMİR ÖRNEĞİ**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM, DESTİNASYON VE TURİSTİK DESTİNASYON KAVRAMLARI

1.1. Kavramsal Olarak Seyahat ve Turizm	3
1.2. Destinasyon ve Turistik Destinasyon Kavramları	5
1.3. Destinasyon Seçimini Etkileyen Unsurlar	8
1.3.1. Destinasyon İmajı	9
1.3.2. Turizm Potansiyeli	10
1.3.3. Turist Özellikleri	12
1.3.4. Turizm Deneyimleri	13
1.3.5. Destinasyon Seçimine Etki Eden Faktörlerle İlgili Diğer Görüşler	14
1.4. Turizm Destinasyon Kümeleri ve Araştırmaya Konu Olan Turizm Destinasyonları	15
1.4.1. Bir Destinasyon Kümesi Olarak Antalya Yöresi	17
1.4.2. Bir Destinasyon Kümesi Olarak İzmir Yöresi	19

İKİNCİ BÖLÜM

REKREASYON FAALİYETLERİNE KATILIMI ETKİLEYEN UNSURLAR VE TURİZM İLİŞKİSİ

2.1. Serbest Zaman, Boş Zaman Ayrımı ve Rekreasyon Kavramları	22
2.1.1. Serbest Zaman ve Boş Zaman Kavramları	22
2.1.2. Rekreasyon Kavramı	24
2.2. Boş Zaman, Rekreasyon ve Turizm İlişkisi	27
2.3. Rekreasyonun Amacı, Özellikleri ve Rekreasyon İhtiyacı.....	29
2.3.1. Rekreasyon Faaliyetlerinin Amacı ve Faydaları.....	29
2.3.2. Rekreasyonun Özellikleri	30
2.3.3. Rekreasyon İhtiyacı	32
2.4. Rekreasyon Faaliyetlerinin Sınıflandırılması ve Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Unsurlar	36
2.4.1. Rekreasyon Faaliyetlerinin Sınıflandırılması	36
2.4.1.1. Amaçlarına Göre	39
2.4.1.2. Mekânsal Açıdan	40
2.4.1.3. Katılımcıların Milliyetlerine Göre	43
2.4.1.4. Olanaklara Göre	44
2.4.1.5. Katılımcıların Yaşlarına Göre	45
2.4.1.6. Katılımcıların Sayısına Göre	46
2.4.1.7. Diğer Faktörlere Göre Sınıflandırma	46
2.4.2. Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Unsurlar	47
2.4.2.1. Demografik Faktörler ve Diğer Açıklayıcı Özellikler.....	50
2.4.2.2. Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Diğer Boyutlar.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİSTLERİN REKREASYON FAALİYETLERİNE KATILIMLARINI ETKİLEYEN UNSURLAR; ANTALYA VE İZMİR ÖRNEĞİ

3.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi	57
3.2.Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	58
3.3.Araştırmanın Yöntemi	58
3.4.Verilerin Toplanması ve Analizi	59
3.5.Bulgular ve Yorum	60
SONUÇ VE ÖNERİLER	84
KAYNAKÇA	88
EKLER	105

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
İZFAŞ	: İzmir Fuarçılık Hizmetleri Kültür ve Sanat İşleri
İZTO	: İzmir Ticaret Odası
ROD	: Rekreatyoneel Olanak Dağılım
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRSAB	: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1 İhtiyaçlar, Motivasyonlar ve Fırsatlar	36
Tablo 2.2 Rekreasyon Faaliyetlerinin Türleri ve Katılma Oranları ABD Örneği....	37
Tablo 2.3 Açık Alan Rekreasyon Örnekleri	43
Tablo 2.4 Açık Alan Faaliyetlerine Katılım Amaçları	44
Tablo 3.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Diğer Açıklayıcı Özellikler...	60
Tablo 3.2 Faktör Analizi (Rekreasyon Faaliyetine Katılımı Etkileyen Unsurlar)...	63
Tablo 3.3 Katılımcıların Cinsiyete Göre Bağımsız Boyutlarda t-testine İlişkin İstatistikleri	64
Tablo 3.4 Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin t-testi İstatistikleri	66
Tablo 3.5 Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumlarına Göre Bağımsız Boyutlarda t-testine İlişkin İstatistikler	68
Tablo 3.6 Milliyetlere Göre Bağımsız Boyutlarda t-testine İlişkin İstatistikler	69
Tablo 3.7 İllere Göre Bağımsız Boyutlarda t-testine İlişkin İstatistikler	69
Tablo 3.8 Katılımcıların Yaşları İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi.....	71
Tablo 3.9 Katılımcıların Eğitim Durumları İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi.....	73
Tablo 3.10 Katılımcıların Gelir Durumları İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi.....	75
Tablo 3.11 Katılımcıların Rekreasyon Faaliyetlerine Katılım Sayıları İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi	76
Tablo 3.12 Katılımcıların Yaşamlarını Geçirdikleri Yer İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi.....	78
Tablo 3.13 Katılımcıların Çalışma Saatleri İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi.....	79
Tablo 3.14 Rekreasyon Faaliyetine Katılımı Etkileyen Unsurların Davranışsal Niyete Etkisi	81
Tablo 3.15 Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Unsurların Genel Memnuniyet üzerine Etkisi.....	83

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Boş Zaman, Rekreasyon ve Turizm İlişkisi	27
Şekil 2.2 Boş Zaman ve Rekreasyon İlişkisi	28
Şekil 2.3 Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Yaklaşımı	32
Şekil 2.4 Rekreasyon Çeşitlerinin Sınıflandırılması	38
Şekil 2.5 Açık Alan Rekreasyon Faaliyetlerine Katılma Süreci	42

GİRİŞ

Turizmin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir ve keşifler ile daha büyük alanlara yayılarak devam etmektedir. Süreç içerisinde hem yerküre, hem de insanlar büyük değişimler göstererek günümüze dek ulaşmışlardır. İnsanların zamanla birlikte değişen ve artan ihtiyaçları yeni kaynakların keşfini de beraberinde getirmiş, insanoğlu hem tüketici, hem de üretici vasfını taşımıştır. Bu gelişmelerle birlikte turizm kavramı da çeşitli boyutlara bürünmüştür. Özellikle son dönemlerde ekonomilerdeki globalleşme süreci ve bununla birlikte dünya üzerindeki yoğun hareketlilik, turizm kavramına yeni boyutların eklenmesini sağlamıştır. Oluşan hareketlilikle birlikte, turizm kavramı hem uluslararası, hem de ulusal ve bölgesel düzeyde olgunlaşmaya başlamış, bu sayede ekonomideki yerini ve önemini artırmıştır. Bu önem beraberinde bir uzmanlık alanı olarak turizm olgusunu doğurmuş ve turizme çeşitli yönlerden bakış açısı kazandırmıştır.

Dünya üzerinde yer alan coğrafi bölgeleri birbirinden ayıran ekonomik durum, siyasi yapı, kültürel değerler, farklı inanç sistemleri, yaşam biçimleri, içerisinde bulunulan coğrafya, iklim ve çevre koşulları gibi birçok özellik vardır. Her bölge kendine özgü özellikleriyle ön plana çıkmakta ve merak edilen bir unsur haline almaktadır. Bu durum zamanla turizm olgusu ile birleşmiş ve seyahat gereksinimini doğurmuştur. İnsanları seyahate yönelten diğer bir unsur ise son zamanlarda yoğun olarak dillendirilen rekreasyon faaliyetleridir. Bu faaliyetler bazı durumlarda seyahate yönelten bir unsurken, bazen de turizm faaliyetinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada da turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurlar analiz edilmiştir.

Bu amaçla yapılan çalışmada gerek katılımcıların bireysel özelliklerinden kaynaklanan, gerekse rekreasyon alanlarının konum ve fiziki durumlarından kaynaklanan nedenlerin, seyahat yönelimine etkisi ile olan ilişkileri ele alınmıştır. Geçmişten günümüze süregelen rekreasyon olgusu özellikle son dönemlerde yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır. Rekreasyon olgusu gerek turizm yatırımları ve devlet politikaları, gerekse akademik çalışmalar açısından artan bir öneme sahiptir. Antalya ve İzmir destinasyonları da Türkiye turizmine önemli ölçüde katkı sağlamaktadırlar. Bu alanlarda yürütülen rekreasyona yönelik çalışmalar gerek ülke

turizmi gerekse bu destinasyonların gelişimi açısından oldukça önemlidir. Her geçen gün artan bu öneme ilişkin yapılan akademik çalışmalarda da artış gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada Antalya ve İzmir illeri, içerilerinde barındırdıkları çeşitli turizm bölgeleri ile farklı birer turizm destinasyon kümesi olarak değerlendirilmiştir. Belek, Side, Kemer, Manavgat, Alanya, Kundu, Tekirova gibi birçok turizm alanını içerisinde barındıran ve tüm bunlarla birlikte bir destinasyon kümesi olarak değerlendirilen Antalya ili, ağırladığı turist sayısı ve sağladığı turizm geliri ile Türkiye içerisinde kendine önemli bir yer edinmiştir. Çeşme, Foça, Seferihisar, Karaburun, Mordoğan, Selçuk, Bergama gibi turistik alanları ile farklı turizm çeşitlerine sahip İzmir ili de araştırmaya konu olan diğer turizm destinasyon kümesini oluşturmaktadır. Bu destinasyonlar aynı zamanda yoğun rekreasyon faaliyetlerinin yürütüldüğü alanlardır. Bu turizm destinasyon kümelerine seyahat eden turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen faktörlerin analiz edilmesi, rekreasyon planlayıcıları, turizm ve seyahat işletmeleri, devlet politikaları, turist memnuniyeti, diğer seyahat endüstrisindeki kurumlar ve turizmin gelişimi açısından oldukça önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM, DESTİNASYON VE TURİSTİK DESTİNASYON KAVRAMLARI

Turizm araştırmaları, 1960'lı yıllarda turizmin ilk konu alanlarının belirlenmesi ve tanımlanmasından bu yana uzun bir yol kat etmiştir (Tribe, 2005: 71). Bu yolculuk seyahat kavramı ve çeşitli destinasyon kümelerinin oluşumu ile beraber şekillenerek değişim ve gelişimini sürdürmüştür. Bu kapsamda turizm, seyahat, destinasyon kavramlarının bilinmesi, aralarındaki ilişki açısından fayda sağlayıcı olacağı aşikârdır. Ayrıca araştırmanın birinci bölümünde destinasyon seçimine etki eden unsurlar ve çalışmaya konu olan turistik destinasyonlar hakkındaki açıklayıcı bilgiler yer almaktadır.

1.1. Kavramsal Olarak Seyahat ve Turizm

Seyahat, ilkel çağlardaki insanların ihtiyaç duydukları giyim, gıda, hayatta kalma, oyun gibi arayışları için yola çıkarak büyük mesafeler kat etmelerinden beri varlığını sürdürmektedir. Tarihin akışı boyunca insanlar ekonomik, dini inanç, ticaret, savaş, göç, eğlence ve diğer zorlayıcı motivasyon unsurları nedeniyle seyahate yönelmişlerdir. Roma döneminde zengin aristokratlar, yüksek hükümet yetkilileri, zevk ve eğlenme amacıyla seyahat etmişlerdir. Karanlık Çağ hariç, seyahatler artmaya devam etmiş ve kayıtlı tarih boyunca medeniyetlerin gelişmesinde önemli rol oynamıştır (Theobald, 2005: 5).

Eski çağlarda seyahat, Roma İmparatorluğu döneminde seyahat, Ortaçağda seyahat, Aydınlanma Çağında seyahat, Yirminci yüzyılda seyahat ve günümüzde turizmle bütünleşen bir yapı halini alan seyahat oldukça uzun bir tarihçeye sahiptir. Seyahat bu uzun yolculukta farklı anlamlar kazanmıştır. Eskiden seyahatler ilkel, zor, usandırıcı ve genellikle riskli bir iş olarak değerlendirilmekteydi. Seyahat anlamına gelen “travel” kelimesi “travail” kökünden türemiştir ve çalışmak, zorlukları aşmak anlamına gelmektedir (Ahipaşaoğlu ve Arıkan, 2013: 2). Seyahat kavramı günümüze kadar pek çok değişim geçirmiş, turizm kavramı ile etkileşimi sonrası daha farklı anlamlar kazanmıştır. Turizm ve seyahat binlerce yıldır insan deneyiminin bir parçası

olmuştur (Lew ve diğeri, 2004: 25). İnsanlık tarihi var oldukça da böyle olmaya devam edecektir.

Turizm araştırmaları hem yeni turizm alanları yaratmada ve turizmin gelişiminde, hem de turizmi farklı açılardan tanımlamada katkı sağlamaktadır. Turizm normal anlamda bir endüstri olarak değerlendirilemez. İlgi alanları ve destinasyonların faaliyetleriyle oldukça geniş, güçlü ve büyüyen bir pazardır. Bir başka deyişle insanların evlerinden çıktuktan sonra ne yapabilecekleriyle ilgilidir ve oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir (Middleton ve Lickorish,2007: 1). Turizmi dar kalıplara sokmak oldukça zordur. Çünkü turizm sosyolojisi, turistik faaliyetlerin aksine henüz tamamlanmamıştır (Lew ve diğeri, 2004: 3). İnsanoğlu var oluşu ve seyahat ettiği sürece turizm kavramı da yenilenecek, değişecek ve şekillenecektir. Günümüze kadar eski ve yeni birçok turizm tanımı yapılmış, turizm kavramsal ve içerik olarak farklı şekillerde ele alınmıştır.

Turizm Latince “Tornus” kelimesinden gelmekte olup dönme hareketi anlamına gelmektedir. Turizmin birçok tanımı olmakla birlikte, en çok bilinen tanımlarından biri olan Dünya Turizm Örgütü’nün yaptığı tanıma göre; “*sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir getirici hiçbir uğraşta bulunmamak şartı ile bireylerin geçici süre konaklamalarından doğan olay ve ilişkilerin tümüdür*” (Mısırlı, 2005: 1). Diğer bir görüşe göre turizm; “*insanların kendi çalışma ve ikamet yerleri dışına hareket ettikleri, seyahat ve konaklamaları sırasında kaldıkları tesisler ve ihtiyaçlarının karşılandığı faaliyetler*” olarak tanımlamaktadır (Mathieson ve Wall 1982 den aktaran; Yaman, 2000: 61).

Turizm kavramı dar bir anlam taşımamaktadır. Turizm Başka bir yerde olma işidir. Turizm iş, eğlence veya sosyal amaçlı günlük ya da konaklamalı ziyaretleri içeren uluslararası kabul görmüş normlara sahiptir (Middleton ve Lickorish, 2007: 50). Aynı zamanda tüm insan topluluklarını karakterize eden, sıradan yaşama ara veren yapısal bir faaliyettir (Rickly, 2012: 276). Ekonomik açıdan da büyük öneme sahip olan turizm sektörü Avrupa Birliğine göre gelecekteki büyüme ve istihdam oluşturma için en önemli ekonomik faaliyetlerden biridir (Haget, 2009: 5). Barbara G. Brents’e göre de dünyanın en büyük işvereni olan turizm sektörü tüm bunların yanı sıra fantezi, rahatlama ve unutulmaz deneyimler satan bir yapılanmadır (Brents

ve diğerkleri, 2010: 11). Bazılarına göre ise turizm maddi olmayan çeşitli doğa motivasyonlarına dayanmaktadır (Keller, 2001: 7).

Anlaşıldığı üzere turizm ile ilgili birçok farklı görüş ve kavram mevcuttur. Bilinen ş u ki turizm dünyanın en uzak köşelerinde bile varlığını sürdürmekte olan ve insanlar arasında bir bağlantı oluşturan, kendi içerisinde küresel bir endüstridir (World Tourism Organization and International Olympic Committee, 2001). Turizmin önemli bir sosyal ve ekonomik faaliyet olarak gelişmeye devam etmesi, tüm dünyanın kabul ettiği ortak noktadır (Pearce ve Butler, 2005: 2). Bu gelişim tarihten beri devam etmiştir ve insanoğ lu var olduğu sürece gelişimini sürdürecektir.

1.2. Destinasyon ve Turistik Destinasyon kavramları

Destinasyon, yabancı dilden turizm literatürüne girmiş bir kavramdır. Destinasyon kelimesi Türkçede “varış yeri, hedef” anlamını taşımaktadır. Ancak “varış yeri” kelime olarak literatürde “destinasyon” ile anlatılmak istenen bakış açısını karşılayamamaktadır (Babacan, 2010: 40). Bu nedenle bu çalışmada “varış yeri” ifadesi değil, “destinasyon” ifadesi kullanılmıştır.

Endüstriyel ürünler önce üretilmekte, daha sonra tüketiciye en yakın perakendeci işletmeye ulaştırılmakta ve son olarak tüketici ürünü perakendeci işletmeden satın almaktadır. Turistik ürün ise üretildiği yerde tüketilir ve endüstriyel ürünlerin aksine, turistik tüketimin gerçekleşmesi için tüketicinin, ürünün üretildiği yere gelmesi gerekmektedir. Bu durum turizm endüstrisinde turistin seyahat ettiği yerin, yani turistik mal ve hizmetlerin sunulduğu yerin önemini arttıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de turizm literatüründe, turistik mal ve hizmetlerin sunulduğu yer; turizm Mahal’i, turistik istasyon ya da turistik bölge olarak adlandırılmaktadır. Turizm literatüründeki turistik yer ile ilgili tanımlara günümüzde turistik destinasyon kavramını da eklemek gerekmektedir (Olalı, 1982: 76). Bu nedenle destinasyon kavramı açıklanmaya çalışılmış ve bu çalışmada destinasyon kelimesinin kullanımı uygun görülmüştür.

Birçok alanda olduğu gibi turizm ve seyahat alanında da destinasyon kelimesi alana özgü bir tanım ile sunulmuştur. Buna göre turizmde destinasyon turizm hareketlerinde hedef olan ülke, yöre ya da yer; gidilecek yer, son varış noktası olarak tanımlanmaktadır (Kılıç, 2007: 29). Turist, gezisini bir şehre, kasabaya, deniz

kenarına, dağ köyüne, kongre merkezine ya da benzer birçok coğrafi yöreye düzenlemektedir. Bu coğrafi yöreye “turistik hedef” denilmektedir (Demir, 2011: 20). Bu tanım destinasyon kavramıyla da ilişki içerisindedir. Her turistik hedef farklı bir turizm destinasyonuna işaret etmektedir. Destinasyonlar, çoğunlukla ev sahibi toplulukları da içine alan çeşitli paydaşları birleştirmekte, daha geniş destinasyonlar oluşturmak üzere kümelenmekte ve karşılıklı ağ oluşturabilmektedirler. Aynı zamanda tüm ülke ölçeğinde olabileceği gibi bir bölge, ada, şehir, köy, kasaba ve hatta müstakil bir merkez gibi herhangi bir ölçekte olabilmektedirler (İpar, 2011: 38).

Bir başka tanıma göre destinasyon; “*çeşitli turistik değer ve özellikleri taşıyan, turistin seyahati süresince ihtiyaç duyabileceği turistik ürünlerin tamamını veya bir kısmını sağlayabilen coğrafi bir mekân veya alan*” olarak tanımlanmaktadır (Atay, 2003: 145). Buradaki ifadeden de çıkarılabileceği gibi destinasyondaki turistik ürünü oluşturan temel bileşenler; destinasyondaki doğal ve kültürel kaynaklar, diğer turizm kaynakları ve olanakları, altyapı ve üstyapı ile destinasyonun içinde bulunduğu ekonomik ve politik durumun getirdiği koşullardır (Özoğul, 2011: 12). Tüm bu ana bileşenlerin yanı sıra, destinasyon kavramını oluşturan birçok yan etmen de söz konusudur.

Bieger (1998: 7) destinasyonu, “*turistlerin kaldığı süre içerisinde ihtiyacı olan her şeyi ve tüm hizmetleri içeren bir alan*” olarak tanımlamıştır. Turizm destinasyonlarının birçok katılımcıyı içeren karmaşık bir özelliği vardır. Bu destinasyon içerisinde kamu sektörü ve özel sektör kuruluşları birbiriyle etkileşim halindedir ve hepsinin insan kaynakları birbiriyle ilişkilidir (Zhang, 2011: 218).

Görüldüğü üzere destinasyon kavramı birçok farklı açıdan ele alınabilir. Ancak ortak nokta, destinasyonun coğrafi bir mekân olduğu ve bu mekânların farklı özellikler taşıyarak çekim merkezleri haline geldiğidir. Farklı destinasyonlar farklı coğrafik, doğal, kültürel, ekonomik, politik özelliklere sahiptirler ve tüm bu özellikler o destinasyonun bütünsel görünümünü oluşturmaktadır. Bu görünüm, bireylerin zihinlerine çirkin bir yapı olarak canlanabileceği gibi fantastik bir görünüm halini de alabilir.

Yapılan tanımların tümü ele alınarak ortak bir destinasyon sınıflandırması oluşturmak mümkündür. Bu kapsamda yapılan sınıflandırma şu şekilde ele alınmaktadır (Öter ve Özdoğan, 2005: 133);

- Kentler (Özellikle tarihi ve kültürel çekiciliklere sahip olan kentler)
- Köyler ve küçük kasabalar
- Tatil merkezleri
- Turistik tesisler (Otel, su parkı vb.)
- Eğlence ve/veya aktivite merkezi
- Korunma altında olan bölgeler, özellikle kırsal ve doğal alanlar (ulusal parklar)
- Bölgeler
- Ülkeler
- Kıtalar

Bu sınıflandırma göz önüne alınarak destinasyonun birçok farklı şekilde ifade edilebileceği söylenebilmektedir. Literatür incelendiğinde diğer bir destinasyon ayrımının ise, makro ve mikro destinasyonlar olarak yapıldığı gözlenmiştir. Kotler ve diğerleri (1999: 648)'de destinasyonları mikro ve makro olarak ikiye ayırmıştır. Buna göre sınırı fiziki olarak var olan veya genellikle var olduğu kabul edilen yerler mikro destinasyon, birden çok destinasyon alanını içeren yerler ise makro destinasyon olarak adlandırılmaktadır. Bu tanıma göre, Bodrum mikro destinasyon, Türkiye ise makro destinasyon olmaktadır (Atay ve Aykurt, 2007: 496). Bu açıdan düşünüldüğünde bu araştırmada yer alan Antalya ve İzmir destinasyonları da Türkiye makro destinasyonu içerisinde yer alan mikro destinasyonlardır. Bu bakış açısı farklı şekilde de yorumlanabilir. Destinasyona bakış açısı bakıldığı yer ile de ilgilidir. Eğer kıtalar arası bir bakış açısı ile hareket edilirse Asya kıtası makro bir destinasyon kabul edilebilirken Türkiye ise makro bir destinasyon olan Asya kıtası içerisinde yer alan mikro bir destinasyon olarak kabul edilebilir.

Destinasyonlar kapladıkları alanlar, coğrafi koşullar, doğal içerikleri, ekonomileri, politik yapılarıyla birbirlerinden ayrılan özelliklere sahiptirler. Antalya ve İzmir bölgeleri benzer özellikler taşımakla beraber, değişen iklim özellikleri, tarihi değerleri, doğal yapıları, coğrafi konumları ve hitap ettikleri farklı turist tipleriyle birbirinden farklı turizm destinasyonlarıdır. Bu nedenle Antalya ve İzmir destinasyonlarına seyahat eden turistlerin destinasyon seçimlerini etkileyen; turist özellikleri, turistlerin deneyimleri, destinasyonların imajları, turizm potansiyelleri gibi unsurlar bulunmaktadır.

1.3. Destinasyon Seçimini Etkileyen Unsurlar

Birçok farklı neden ve motivasyon kişileri seyahat etmeye yöneltmektedir. Tüketicileri seyahat etmeye yönelten, onların seyahat motivasyonlarını oluşturan unsurlar, seyahat etmeye ve turizm faaliyetlerine katılmaya önceden hazırlayan sosyo-psikolojik güçler olarak ifade edilmektedir (Kao ve diğerleri 2008: 18). Bu güçlerin kişilerin hissettiği gerilim, stres gibi baskı unsuru oluşturan hallerini azalttığı söylenmektedir. Bu gerilim durumu, daha sonra tutum ve hareketleri cesaretlendirerek, aktif hale getirerek ve gerekli yönü vererek kişileri harekete geçirmektedir (Fodness 1994'den aktaran; Demir, 2010: 1043). Bu yön kişilerin hangi destinasyonlara hareket edeceklerini belirlemektedir. Destinasyon seçim süreci bu şekilde ilerlerken, sürece daha birçok unsur etki etmektedir.

Her bir destinasyon çeşitli ürün ve hizmetlerin farklı kombinasyonlarını sunmaktadır ve her turist bu seçenekler arasından kendi ihtiyaç ve beklentilerine en uygun destinasyonu belirleyip harekete geçmektedir (Özdemir, 2007: 150). Turistlerin kendi iç ihtiyaçlarını karşılayacak veya içsel itici bir güç olacak destinasyonları seçme olasılıkları daha yüksektir (Meng ve diğerleri, 2008: 44). Turistlerin ruhsal yapıları ve gereksinimleri ile içsel itici güçler, en önemli tetikleyicileri olarak bilinmektedir. Bu tetikleyiciler öncelikli olarak harekete geçmekte, sonrasında destinasyon özellikleri ve hizmet beklentileri gibi diğer unsurlar ile birleşerek turistlerin seyahat kararını belirlemektedirler. Davranışçı yaklaşımlar göstermektedir ki turistlerin seyahat motivasyonu sağlamlarında ihtiyaçlarını karşılayabilecek alternatif destinasyonların varlığı ve çeşitliliği ile ilgili birçok bilgi etkilidir (Sirakaya ve Woodside, 2005: 823).

Turist tipleri, istekleri, beklentileri, yani içsel özellikleri ve ekonomik bağlamlar gibi unsurlar destinasyon seçimine doğrudan etki eden unsurlardır. Tüm bu unsurlar beraberinde destinasyonlara gelen turist profilini oluşturmaktadırlar. Bu durum hem bölgeyi, hem turisti birçok açıdan etkilediği gibi, bölgenin turistik ve rekreatif sürdürülebilirliği açısından da önemlidir. Belirli bir destinasyona yönelen turist tipinin sahip olduğu kişisel ve sosyal özellikler, ekonomik durum gibi yapılar o bölgenin imajı üzerinde önemli izler bırakmaktadır. Bir bölgenin turistik cazibe alanı olması için, turistlerin tüm beklentilerinin yanı sıra, yeterli altyapı imkânlarını ve doğal farklılıkları da bünyesinde bulundurması gerekmektedir. Ayrıca, turist

algılamalarına cevap verecek nitelikte bir bölge imajının oluşturulması, destinasyonun sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasını sağlamada etkili olacaktır. İmaj ise tek başına birçok faktörden oluşan bir yapıya sahip olmakla birlikte, destinasyon seçiminin belirlenmesinde önemli etkisi olan bir kavramdır (Akyurt ve Atay, 2009: 2). Bu bağlamda inceleyecek olduğumuz destinasyon seçimine etki eden kavramlardan ilki destinasyon imajıdır.

1.3.1. Destinasyon İmajı

Bir destinasyonu ziyaret etmeden önce turistlere ulaşan bilgi ve edinilen izlenim o destinasyon hakkında zihinsel bir imaj yaratır. Bu imaj turistin zihninde olumlu ya da olumsuz bir etki yaratabileceği gibi karar aşamasında etkisiz de olabilmektedir. Ancak çoğu zaman turistin seyahat kararına etki eden, gerçek bilgidен ziyade destinasyonun imajıdır. Potansiyel turistler daha önce ziyaret etmedikleri bir destinasyon hakkında sınırlı bilgiye sahiptirler. Bu bilgi medya veya içerisinde yer alınan sosyal gruplardan, çevresel etkileşimlerden elde edilen sembolik bilgilerdir. Turistler bu bilgilerle kafalarında alternatif destinasyon imajlarını oluştururlar. Bu nedenle imaj, destinasyon seçim sürecine etki eden önemli bir unsur haline almaktadır. Destinasyon seçimleriyle ilgili yapılan mevcut çalışmalar, genellikle destinasyon imajının baskın yanlarını tanımlamak ve bunların bir turistik destinasyon seçiminde oynadıkları rolleri ortaya çıkarmaya odaklanmaktadır (İlban ve diğerleri, 2008: 108).

Turistik destinasyonlar birçok açıdan ele alınabilmekte ve birçok faktörle birlikte değerlendirilebilmektedirler. Destinasyonların geçmişten beri kazandıkları şöhret, karakteristik özellikleri ve diğer faktörler bir araya gelerek belirli bir destinasyon imajını oluşturmaktadırlar. Literatürde, oluşturulan bu destinasyon imajına yönelik birçok tanım yer almaktadır. Örneğin Lawson ve Baud-Bovy (1977) destinasyon imajını; *“Bir yer veya nesne üzerinde bireyin sahip olduğu tüm bilgilerin, izlenimlerin, önyargıların ve duygusal düşüncelerin bir tanımlamasıdır”* şeklinde açıklamaktadırlar (aktaran; Yaraşlı, 2007: 6).

İmaj, duyularla algılanan bir şey hakkında bellekte kalan izler olabileceği gibi, kişinin bir şey hakkında oluşturduğu zihinsel bir kurmaca da olabilmektedir. Bir turistik tesis, bir köy, bölge, ülke, bir kaç ülke grubu, hatta bir kıta turistik destinasyon olarak tanımlanabilmektedir. Destinasyonların bu çeşitliliği, onları

pazarlayanlara da yansımaktadır. Destinasyon imajı aynı zamanda, belli bir turist pazarının destinasyon hakkında algılamış olduğu imajdır. Algılanan destinasyon imajı turistin yaşadığı “iletişim yaşam eğrisi” ile daha iyi anlaşılabilir. Turist, belli bir destinasyon hakkında içinde bulunduğu iletişim yaşam eğrisi aşamasıyla (bilgisizlik, fark etme, anlama, kabul etme, yanıtlama) bağlantılı imajlar algılayabilmektedir (Batchelor 1999’dan aktaran; Öter ve Özdoğan, 2005: 129). Bu nedenlerle toplumların, büyük kitlelerin, dolayısıyla potansiyel turistlerin bilinçlerinde yaratılacak destinasyon imajı, destinasyon seçimindeki karar süreçlerinde oldukça etkili olacaktır. Destinasyon imajının oluşmasında algıya, bilgiye ve etkinliğe dayalı değerlendirmelerin önemli olduğu göz önüne alınmış, turistlerin konakladıkları yerlerin, sunulan ürün ve hizmetlerin, destinasyona ulaşım durumunun, yerel halkın ve personelin davranış biçimlerinin, çevresel ve kültürel cazibelerin ve diğer yan etkenlerin daha sonraki seyahat kararlarını etkilediği ortaya konulmuştur (Atay ve Akyurt, 2009: 76).

Ülkeler belirli bir destinasyon imajına sahip olduğu gibi, ülke içerisinde bulunan farklı bölgeler de kendi içlerinde farklı destinasyon imajı özelliği gösterebilmektedirler. Herhangi bir ülkeye seyahat eden turistin kafasında belirli bir destinasyon imajı olmasıyla birlikte, ülke içerisinde yöneldiği bölgeye göre de zihnindeki destinasyon imajı şekillenebilmektedir. Bu çalışmada da farklı destinasyon kümelerine seyahat eden turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımını etkileyen unsurlara ilişkin bir inceleme yapılmaktadır. Rekreasyon faaliyetlerinin varlığı, yoğunluğu ve bölgenin rekreasyon faaliyetleriyle ilgili bilinirliği de destinasyona ait bir imaj yaratabilmektedir. Bu bağlamda destinasyon imajı, hem destinasyon seçimini etkileyen önemli bir faktör, hem de o destinasyonda yer alan rekreasyon faaliyetlerine yönelime etki eden bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.3.2. Turizm Potansiyeli

Doğal ve tarihi varlıklar ile geliştirilmiş kaynaklar olarak ifade edilen; turizm altyapısı ve üstyapısı, konaklama tesislerinin kalitesi ve yeterliliği, ulaşım sistemleri, seyahat acentelerinin varlığı, özel olay ve festivaller, eğlence ve alışveriş imkânlarındaki kalite ve çeşitlilik gibi birçok unsur turizm potansiyelini oluşturmaktadır (Ersun ve Arslan, 2011: 234). Turizm faaliyetini bir ülkede tam anlamıyla gerçekleştirebilmek için her şeyden önce turistik kaynakların ve özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Turistik varlıkların ve özelliklerin sayıca çokluğu, turizme ayrılan alanların kullanımı ve verilen önem, devlet politikaları ve turizm yatırımları gibi girişimler, o destinasyonun turizm potansiyelinin zenginliğinin göstergesidir. Bir ülke turistik ürün bakımından zengin bir potansiyele sahip ise o ülkeye çok sayıda ziyaretçi akını olmaktadır (Güngördü, 2007: 13).

Turistik ürün bakımından zengin olmak, turizm potansiyelini belirleyici tek unsur değildir. Var olan potansiyelin tanıtımı ve pazarlanması, potansiyeli hayata geçirme açısından oldukça önemlidir. Zengin kaynaklara sahip olmak, turistik bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu potansiyeli kullanmak, canlandırarak, sunmak ve aktif hale getirmek gerekmektedir. Böylece var olan turizm potansiyeli, turistin destinasyon seçim kararına etki eden önemli bir unsur haline gelebilmektedir. Türkiye makro bir turizm destinasyonu olarak ele alındığında birçok mikro destinasyona ev sahipliği yapmaktadır. Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz, Doğu Anadolu, Güneydoğu, İç Anadolu bölgelerinin her biri ayrı turistik destinasyon olarak ele alınabilmektedir. Bu bölgeler iklim koşulları, sosyal yapıları, ekonomik yeterlilikleri, tarihsel süreçleri ve turistik sunularıyla farklı turizm potansiyelleri oluşturmaktadırlar. Ülkenin turizm potansiyelini gösteren diğer bir unsur ise turist sayıları ve turizm gelirleridir. Türkiye 2013 yılı itibarıyla 39 milyon 226 bin 226 turiste ev sahipliği yapmıştır (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072:07.10.2014). Aynı yılda uluslararası turist sayısı açısından dünyada 6. sırada, turizm gelirleri açısından ise dünyada 12. Sırada yer almıştır(<http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2014-edition>:15.11.2014). Bu durum Türkiye'nin turizm potansiyelini ve bu potansiyeli değerlendirme oranını göstermektedir.

Bu araştırmaya konu olan Antalya ve İzmir illeri de birer turistik destinasyon merkezidir ve bu iller Dünya ve Türkiye turizmi açısından önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Bu illerin sahip oldukları doğal ve tarihi varlıklarının yanı sıra altyapı ve üstyapı olanakları, konaklama tesislerinin kalitesi ve yeterliliği, ulaşım sistemlerinin gelişmişliği, seyahat acentelerinin varlığı, bölgelerde yapılan özel olay ve festivaller, eğlence ve alışveriş imkânlarındaki kalite ve çeşitlilik, turizm yatırımları ve uygulanan politikalar gibi birçok unsur illerin turizm potansiyeline etki ederken, turistler içinde önemli bir seyahat motivasyonu oluşturmaktadır. Özellikle Antalya ili 2013 yılında 11 milyon 122 bin 510 turist ağırlayarak, ne denli önemli bir turizm potansiyeline sahip olduğunu kanıtlamıştır. İzmir ili ise başta kurvaziyer turizmi olmak üzere birçok alanda önemli bir potansiyel oluşturma çabasındadır. 2013 istatistiklerine göre İzmir 1 milyon 407 bin 240 turist ağırlamıştır (Karabulut, 2013:4).

1.3.3. Turist Özellikleri

Turistler açısından seyahat edecekleri destinasyonu seçerken karar verme süreçlerine etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin bazıları destinasyon imajı, turistik ürün ve destinasyon yönetimi gibi dış etkenlerdir. Çevresel faktörlerin dışında, destinasyon seçim sürecine etki eden içsel faktörler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; turistin demografik özellikleri, alım gücü, sahip olduğu önceki seyahat deneyimleri ve bilgi kaynakları, destinasyonla özdeşleşmesi ve tatil güdüleri olarak sıralanabilmektedir (Özoğul, 2011: 52). Bir destinasyonu ziyaret eden turistlerin sosyo-demografik değişkenlerinin, destinasyonu tekrar ziyaret etme niyetlerini etkilediği ve bu özelliklerin destinasyonla ilgili tutumsal ve davranışsal olarak sadakat düzeylerine yansıdığı yapılan araştırmalarda analiz edilmiştir. Bu anlamda bazı araştırmacılar destinasyon seçiminde turistlerin sosyo-demografik özelliklerini dikkate almış ve tüketicilerin eğitim düzeyleri, meslek, milliyet ve yaşlarının destinasyon seçiminde etkisinin olduğunu belirlemişlerdir (Kılıç, 2011: 242).

Sadakat düzeyinin, turistin destinasyona karşı olan tutumunu da etkilediği düşünölmektedir. Bununla birlikte turistin kişilik özellikleri, düşünce yapısı gibi unsurlar da tatil motivasyonunu etkileyebilmektedirler. Böylece tatil motivasyonu ve rekreasyon faaliyetlerine katılımın da sıkı bir ilişki içerisinde olduğu

söylenmektedir. Bu doğrultuda bakılacak olunursa rekreasyon faaliyetine katılımı etkileyen faktörlerin turizm destinasyon seçimiyle olan ilişkisi daha iyi anlaşılabilir. Sadakat düzeyine ve kişinin rekreasyon alanlarına karşı olan duyarlılığına bağlı olarak turistin destinasyona olan yönelimi de şekillenebilir.

1.3.4. Turizm Deneyimleri

Boyer (1972: 134) turistik deneyimi; düşlenen gezi, yaşanan gezi ve uzatılan gezi olmak üzere üç evrede incelemektedir;

Birinci evre, düşlenen gezi: Gezinin macera unsurunu içermesi olasılığı arttığı oranda, geziye çıkmadan önce kurulan düşlerin kapsam ve zenginliği artmaktadır. Bilinmeyen keşfedilmesinden öte; gezi çok kez, ortam değiştirmenin heyecanını da içeren bir düşün izlenmesidir. Turistler tatile çıkmadan önce gidecekleri destinasyonla, geçirecekleri tatil ve konaklayacakları ortam ile ilgili hayaller kurmaktadır. Bu hayallerin bir kısmı gerçekleşirken, düşlenen ortam gidilen ortamdaki çok farklı olabilmektedir (Boyer, 1972: 134).

İkinci evre, yaşanan gezi: Bu evre turistin görmek istediği yerlere gitmesini ve oralardaki gerçek deneyimlerini kapsamaktadır. Bu deneyimler gezinin zenginleştirici etkisini, duyulan mutluluğu, insanın sevdiği bir şeyi görmekten duyduğu sevinç, yeni şeyler öğrenmenin verdiği düşünsel zevki ve değişik insanlarla karşılaşmaktan doğan zenginlikleri içermektedir. Bu evrede, bireyin özellikleri, deneyimin özelliklerini belirlemektedir. Deneyimler davranışları, davranışlar daha sonraki deneyimleri biçimlendirmektedirler. Eğer, algılanan gerçek ile turistin kafasındaki model arasında büyük bir çelişki varsa ve turist kafasındaki modeli değiştirme konusunda isteksizse, turist doyumsuzluk duymaya ve gezinin beklentilerini karşılamadığını düşünmeye başlamaktadır. Bu düşün kırıklığının azaltılması için, turistin geziye gerçekçi bir biçimde hazırlanması gerekmektedir (Boyer, 1972: 134).

Üçüncü evre, uzatılan gezi: Bu evre, geziden sonra gezi anılarının anımsandığı ve sergilendiği evredir. Böylece anıların anımsanarak tekrar yaşanmasıyla gezi deneyimi geziden sonra da uzatılmakta ve sürdürülmektedir. Gezinin bireyin kendisine ve başkalarına sergilenmesinde çeşitli araç ve simgelerden yararlanılmaktadır. Bunlar, gidilen destinasyondan alınan hediyelik eşyalar, gezi

sırasında çekilen filmler ve fotoğrafların gösterilmesi, gidilen destinasyon ve tatil hakkında konuşmalar yapılması, gezinin bir kanıtı olarak bronzlaşmış bir ten olabilmektedir (Doğan, 2004: 69-70).

Turistlerin bir destinasyonu ziyaret ettiklerinde memnun kalıp kalmayacakları, memnuniyet oranları, onların akıllarındaki destinasyon imajı ile destinasyonda edindiği deneyimin kıyaslanmasına bağlıdır. Bu durumda her bir turist için farklı sonuçların ortaya çıkması olasıdır. Turistler birincil beklentilerini geçirmiş oldukları deneyimlerle kıyaslama eğilimindedirler. Bununla ilgili olarak şu sonuçlar doğmaktadır (Özdemir, 2007: 69);

- Destinasyondan beklentiler negatif, ancak algılar pozitif olduğu takdirde turist memnuniyetinin en yüksek olduğu durum ortaya çıkmaktadır.
- Hem beklentiler hem de algılar pozitif olduğunda memnuniyet orta derecede gerçekleşmektedir.
- Beklenti ve algı negatif olduğunda memnuniyet derecesi diğer durumlardan düşük oranlarda gerçekleşmektedir.
- Beklentiler pozitif ve algılar negatif olduğunda turist memnuniyeti en düşük derecede olmaktadır.

Görüldüğü gibi turizm deneyimleri destinasyon seçimi öncesi ve sonrası, hem destinasyona yönelim hem de seyahat sonrası geri bildirim açısından oldukça önemli bir etki unsuru olabilmektedir.

1.3.5. Destinasyon Seçimine Etki Eden Faktörlerle İlgili Diğer Görüşler

Mutinda ve Mayaka (2012: 1593)'ya göre destinasyon seçimini etkileyen iki unsur vardır. Bunlardan ilki çevresel, diğeri ise bireysel özellik faktörleridir. Çevresel unsurlar aile, kültür, yaşam tarzı, destinasyon özellikleri; bireysel özellikler ise kişisel motivasyon, kişilik, geçmiş tecrübeler gibi bireylerin kararlarını etkileyen unsurlardır. Diğer bir görüşe göre ise destinasyonda turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ve turizm gelirlerinin artırılması, hem bölgedeki sosyo-ekonomik dengelerin iyileştirilmesi, hem de turizm işletmeleri ve çalışanları için önemli bir hedef olmaktadır. Bu noktada hedefe ulaşma arzusunu sürekli kılan güç,

destinasyona yönelik sahiplenme duygusu ve paylaşılan ortak vizyondur (Senge 2000'den aktaran; Ersun ve Arslan, 2011: 235). Bu nedenle de paylaşılan ortak vizyon destinasyon seçiminde etkili unsurlardan biri halini almaktadır.

Caldwell ve Fregre (2004)'e göre destinasyon seçimine etki eden bir faktör de destinasyon markasıdır. Destinasyon markası, bir destinasyona kimlik kazandıran ve farklılaştıran isim, sembol, logo veya görsel gösterimlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Destinasyon markası, tüketici tarafından yaşanan ve hatırlanan bir deneyimdir. Tüketicinin ziyaretini veya faaliyetini oraya özgü marka bileşenleriyle hatırlanabilir bir deneyime dönüştüren, bu deneyimi güçlendiren ve birleştiren bir kavramdır (aktaran; Ersun ve Arslan, 2011: 239). Marka değeri yaratabilen destinasyonlar, turist çekim güçlerini de artırma olasılığına sahip olmaktadır. Tüm bunlarla birlikte doğal çevre özellikleri, kültürel, tarihi çekicilikler, gezilecek yerler, sağlık imkânları, mutfak kültürü ve konaklama, alışveriş, eğlence imkânları gibi birçok faktör destinasyon seçiminde etkili olabilecek diğer unsurlardır.

Yukarıda bahsedilen destinasyon seçimine etki eden faktörleri, rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlardan ayrı tutmak oldukça zordur. Turist, öncelikle seyahat edeceği destinasyonu, daha sonra o destinasyon içerisindeki faaliyetleri tercih edebilmektedir. Bu durum tersi bir şekilde de gerçekleşebilmektedir. Yani katılımcının öncelikli tercih olarak rekreatif faaliyeti belirleyip, bu doğrultuda destinasyon seçimi yapması da olası bir durumdur. Bu durum da gösteriyor ki destinasyon seçimini etkileyen faktörleri rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen faktörlerden bağımsız değerlendirmek oldukça güçtür. Bu çalışmada öncelikle turizm ve destinasyon kavramı, sonrasında turizm ve rekreasyon kavramları üzerinde durulmuş ve her iki hususta da katılımcı yönelimlerini etkileyen faktörler incelenmiştir.

1.4. Turizm Destinasyon Kümeleri ve Araştırmaya Konu Olan Turizm Destinasyonları

Ulusal ve uluslararası rekabetçilik politikalarında önemli bir yaklaşım olarak görülen kümelenme temelli sektörel ve bölgesel kalkınma stratejileri, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere dünya üzerinde yaygın bir uygulama alanına sahiptir. Günümüzde henüz kümelenme (cluster) kavramının üzerinde uzlaşmış bir tanım yapılamamıştır. Bununla birlikte kümelenme; *“birbirine katma değer sağlayan, üretim zinciri ile birbirine bağlı, bir ürün ya da hizmetin üretilmesi konusunda doğrudan veya dolaylı olarak etkin olan ya da olma potansiyeli olan, birbiriyle ilişkili ve karşılıklı bağımlı oyuncuların (üreticiler, tedarikçiler, müşteriler, bilgi üreten kurumlar, araştırma merkezleri, sivil toplum kuruluşları, danışmanlık şirketleri, kamu kurum ve/veya kuruluşları, yerel yönetim kurum ve/veya kuruluşları, medya, finansal kurumlar) ortak bir coğrafyada yoğunlaşmaları”* şeklinde tanımlanmaktadır (Porter, 1998; Bulu ve Eraslan, 2004’den aktaran; Eraslan ve diğerleri, 2009: 2). Porter ise kümeyi *“belirli bir alanda yer alan ve birbiriyle bağlantılı olan unsurların oluşturduğu coğrafi yoğunluk”* olarak tanımlar (Porter, 1990: 86).

Pınar ve Genç (2009) turizmde kümelenmeyi *“turizm sektöründe yer alan veya turizm alanında ortak çıkarlara sahip işletmelerin iş birliği ve coğrafi olarak toplanması ile turizmde kümelenmeler olmaktadır”* şeklinde ifade etmektedir. Küme, birbiriyle bağlantılı alanları ve kurumları kapsamaktadır. Bu düşünceden yola çıkılarak turizm açısından kümelenme tanımı yapılacak olunursa; turistik kümelenme; benzer turistik özellikleri taşıyan ve birbirine yakın alanlarda yer alan destinasyonların oluşturduğu daha geniş kapsama ve coğrafi bölgeye sahip alanlardır şeklinde ifade edilebilir. Kümelenmeler öncelikle var olan işletmelerin üretimini ve verimliliğini arttırmaktadır. Böylece yeni ürünlerin oluşturulması ve verimliliğin artırılması açısından işletmelere destek sağlamaktadırlar. Kümelenme içinde bulunan turistik işletmeler kendilerini geliştirmekte, işlerini genişletmekte ve böylece turizm alanında kendilerine yeni sahalar açabilmektedirler. Bu şekilde de kümelenme içindeki işletmeler rekabet avantajı sağlamaktadırlar (Pınar ve Genç, 2009: 100).

Antalya ve İzmir illerinde farklı birçok turizm destinasyonu bulunmaktadır. Örneğin Antalya turizm destinasyon kümesi içerisinde Alanya, Side, Manavgat, Serik

Lara, Kundu, Beldibi, Göynük, Kemer, Demre (Kale), Tekirova, Kaş, Kalkan, Finike gibi aslında her biri birer turistik destinasyon olan bölgeler yer almaktadır. Araştırmada bu destinasyonların her biri Antalya içerisinde değerlendirilmiş ve Antalya turizm destinasyon kümesi olarak ele alınmıştır.

İzmir yöresi için de aynı şekilde bir değerlendirmeye gidilmiş, İzmir içerisinde yer alan Çeşme, Urla, Karaburun, Foça, Dikili, Seferihisar, Tire, Ödemiş, Bergama, Selçuk gibi birçok turistik destinasyon İzmir turizm destinasyon kümesi olarak ele alınmıştır.

Çalışmaya konu olarak Antalya ve İzmir destinasyonlarının seçilmiş olması tesadüfi bir durum değildir. Antalya destinasyon olarak son yıllarda büyük talep görürken, İzmir ise önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. TÜİK verilerine göre 2013 yılında 39 milyon 226 bin 226 turist ağırlayarak dünya turizm endüstrisi içerisinde turizmden en çok turist çeken ilk on ülke arasında yer almaktadır (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072: 07.10.2014). Antalya yöresi 2013 yılında 11 milyon 122 bin 510 uluslararası turist ağırlayarak Türkiye'ye gelen turistlerin yaklaşık üçte birine ev sahipliği yapmıştır (<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR,67106/yabanci-ziyaretci-sayilari-ve-milliyet-dagilimi-2013-yi-.html: 15.11.2014>). İzmir yöresi ise 2013 yılında 1 milyon 407 bin 240 turist ağırlamıştır (Karabulut, 2013: 4).

Antalya ve İzmir illeri kendine özgü birçok yanı olan, yoğun turizm hareketlerinin yaşandığı turizm destinasyonlarıdır. Bu destinasyonlar kapladıkları alanlar, coğrafi koşulları, doğal içerikleri, ekonomileri, politik yapıları gibi birçok açıdan birbirlerinden ayrılan özelliklere sahiptirler. Bu durumla birlikte birbirlerinden farklı birçok rekreasyon alanına ve rekreasyon faaliyetine de ev sahipliği yapmaktadırlar.

Antalya ve İzmir destinasyonlarının incelenmesindeki diğer bir amaç, bu destinasyonlar içerisinde birçok rekreasyon alanının yer alması ve rekreasyon faaliyetleri açısından zenginlik göstermeleridir. Çalışma bu iller içerisinde yer alan rekreasyon alanlarının kullanılabilirliği, katılımcıları rekreasyon faaliyetlerine yönelten unsurlar, katılımcı talebini sürekli kılabilme ve müşteri bağlılığı sağlayabilmek için atılabilecek adımlara fayda sağlamaktadır.

1.4.1. Bir Destinasyon Kümesi Olarak Antalya Yöresi

Türkiye'nin güney kısmında bulunan Antalya ili Türkiye yüzölçümünün %2,5'ini teşkil etmektedir. Şehrin güney kısmını Akdeniz, kara kısmı ise Toros sıradağları oluşturmaktadır. Antalya ili dağlık ve sahil kısmı olmak üzere ikiye ayrılmış olup ovalar, yaylalar ve sahil kıyılarından oluşmaktadır. Dolayısıyla Antalya ili turizm için oldukça elverişli bir yapıya sahiptir. Turizm sektöründeki gelişime paralel bir şekilde nüfusu hızla artmaktadır (Albeni ve Ongun, 2005: 101). Özellikle yaz aylarında nüfus turist gelişleriyle birlikte birkaç kat artış göstermektedir.

Antalya, kuzeyindeki Varsak köyünde yeryüzüne çıkan düden çayının örtüştüğü 3 traverten taraçası üzerine oturmuştur. Bu taraçalar denizden itibaren merdiven basamağı gibi yükselmektedir. Mısır ile ticari ilişkilerde bulunan Bergama Krallarından II. Attalos liman çevresindeki bu şehri yani Attaleia'yı kurmuştur. Daha sonra adı Adalia ve ardından Antalya'ya çevrilmiştir. Antik çağda Büyük Menderes vadisini takiben karayoluyla Dinar'dan sonra Antalya'ya varılmaktaydı. Bu yol Selçuklular ve Osmanlılar tarafından kullanılmıştır. Günümüzde Antalya; tarih, ticaret, kültür, endüstri ve turizm şehridir (Güngördü, 2007: 124).

Antalya Türkiye'nin en büyük deniz limanlarından birine ve hava trafiği bakımından ikinci büyük hava limanına sahiptir. Antalya ve çevresinde birçok antik şehir bulunmaktadır. Aspendos, Perge ve Side bunlardan bazılarıdır. Hadrianus kapısı, Hıdırlık Kulesi, Yivli Minare (Ulu cami), Termessos, Olimpia, Sege, Demre (Myra), Sura, Ksantos (Xantos) diğer tarihi değerlerindedir. Bu tarihi yerler dışında Antalya, sahil ve plajlarıyla da bilinir. Konyaaltı, Karpuz kaldıran ve Lara sahilleri ünlüdür. Antalya ayrıca şelaleler şehri olarak da ün yapmıştır. Düden, Manavgat ve Kurşunlu şelaleleri, yerli ve yabancı binlerce turist uğrak yerleri arasında yer alır. Yayla ve kış sporlarının yapıldığı Beydağları ve Saklıkent ise şehrin diğer doğal güzellikleridir (Onbaş, 2009: 65). Dünya üzerinde bir yanda denize girilirken diğer yanda kayak yapılabilecek nadir şehirlerden biridir.

Bilindiği üzere Antalya Türkiye turizminde önemli yer edinmiş, geçen yıllarla birlikte dünya turizm merkezlerinden biri halini almıştır. Sadece denizi, kumu, güneşi ile değil; tarihi, kültürü, sanatı ile de önemli bir turizm merkezidir. Tüm bunların yanı sıra içerisinde barındırdığı sayısız eğlence merkezi, rekreasyon alanları, doğal rekreasyon parkurları ve muhteşem doğası ile de önemli bir çekim merkezi

halini almıştır. Antalya ili sınırları içerisinde yer alan turizm kaynakları bölgenin her yanına dağılmış durumdadır. Yayla turizmi, dağcılık, kış turizmi, kırsal turizm, av turizmi, mağara turizmi, rafting gibi alternatif turizm faaliyetlerinin yanı sıra trekking alanları, milli parklar, tabiat parkları, tabiat koruma alanları ve özel çevre koruma bölgeleri diğer alternatif turizm sahalarını oluşturmaktadır. Son yıllarda yoğun turist gelişinin yaşandığı Antalya ilinin turist sayısında yaşanan artışta, bölgenin çeşitli turizm kaynaklarına sahip olmasıyla birlikte gelişen rekreasyon faaliyetleri ve birçok faaliyetin gerçekleştirilmesinin de payı olduğunu söylemek mümkündür.

Türkiye'nin önemli bir turizm merkezi olan Antalya yöresi, sunduğu rekreasyon faaliyetleri ile de bir turistik çekim merkezi halini almaktadır. Antalya bölgesinde ticari işletmeler ve oteller tarafından rafting, trekking, kaya tırmanışı, yamaç paraşütü, ATV turları, dalış, su sörfü ve rüzgar sörfü gibi alternatif faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Şehir içerisinde Hip-Notics Cable Park (Wakeboard/Su Sörfü), çok sayıda Beach park ve Aqua park gibi sportif faaliyetlerin yapılabileceği alan yer almaktadırlar. Aynı zamanda şehirde yer alan yöresel festivaller, el sanatları fuarları, animasyon şirketlerinden alınabilecek çeşitli eğlence, sportif organizasyon vb. hizmetler, plaj işletmeleri, fuarlar, halk eğitim merkezleri, sergi ve satış yerleri, eğlence hizmetleri sunan restoran, kulüp, disko vb. yerler insanların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri diğer alternatif rekreasyon alanlarıdır (Sevil ve diğerleri,2012: 38).

1.4.2. Bir Destinasyon Kümesi Olarak İzmir Yöresi

İzmir; insanlık tarihinin 8.500 yılına tanıklık eden İzmir körfezin kıyısına kurulmuş, olup Türkiye'nin üçüncü büyük kenti ve en önemli ikinci limanıdır. Anadolu yarımadasının batısında, Ege Denizi'nin kıyısında yer alan şehrin yüzölçümü 12.012 km² dir ve yaklaşık 4 milyonluk bir nüfusa sahiptir. Dünyanın en eski liman kentlerinden biri olan İzmir, farklı kültür, dil ve dinden olan insanlar için her zaman önemli bir buluşma noktası sayılmıştır (<http://www.izka.org.tr/izmir/>: 11.11.2014).Yapılan arkeolojik kazılar İzmir'in dünyanın en eski şehirlerinden biri olduğunu kanıtlamaktadır. İzmir ilinin tarihte hangi topluluklar tarafından ilk yerleşim yeri olarak kullanıldığı hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Bunlar

arasında Amazonlar ve efsanevi Frigya Kralı Tantalus yer almaktadır (Emekli, 2009: 11). İzmir ismi Smyrna'dan gelmekte olup, Smyrna Amazon kadınları arasındaki en güzel savaşçının ismidir. Yapılan arkeolojik kazılar, Bayraklıda yer alan Tepe Kule'nin ilk yerleşim yeri olduğunu göstermektedir (İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005: 22).

İzmir, iklim koşulları yönünden farklı turizm türlerinin ve rekreasyon faaliyetlerinin yapılması için oldukça uygundur. Ulaşım koşulları ve bulunduğu coğrafi konum da İzmir turizmini etkileyen önemli faktörler arasındadır. İzmir deniz, hava, kara ve demir yolu ulaşım imkânlarına sahiptir. Özellikle havayolu ulaştırması, uluslararası turizm açısından büyük öneme sahiptir. İzmir Adnan Menderes Havaalanı uluslararası charter uçuşlarına, uluslararası doğrudan uçuşlara ve yurt içi uçuşlara imkan sağlamaktadır.

İzmir ve çevresinde yerli ve yabancıların en fazla ziyaret ettikleri bölgeler arasında; Kadifekale, Saat Kulesi, Bayraklı, Asansör, Kubilay Anıtı, Atatürk Anıtı, Agora, Akropol, Efes, Larissa gibi tarihi değere sahip bölgeler yer almaktadır. Bunların yanı sıra İzmir'in coğrafi konumunu farklı bölgeler arasında bir geçiş noktası olarak değerlendirmek mümkündür. Bu geçiş özelliği, bugün İzmir'in turizm açısından da bir geçiş noktası olarak değerlendirilmesine, örneğin "kurvaziye turizminde bir durak olmasına neden olmuştur. Öte yandan İzmir'in bir sınır şehri olması, özellikle kısa mesafede Yunan adalarının bulunması "sınır turizmi" olarak tanımlanan, daha çok günübirlik ve alışveriş ağırlıklı küçük çaplı bir turizm çeşidinin de yaygınlaşmasını beraberinde getirmiştir. İzmir'in en belirleyici coğrafi özelliği denizdir. Özellikle kıyı uzunluğunun fazlalığı ve bunun yanı sıra iklimin uygunluğu, su sporlarının yanı sıra, "mavi yolculuk" tarzı deniz turizmi için de büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. İç turizme yönelik olarak İstanbul, Muğla ve Antalya gibi illerin arasında geçiş noktası olması, uluslararası turizme yönelik olarak ise Karadeniz ve Akdeniz arasında hem iklimi, hem tarihsel ve kültürel özellikleriyle cazip bir geçiş noktası olması, İzmir'in denize bağlı turizm potansiyelini göstermektedir (Yanardağ ve Yanardağ, 2009: 6).

Önemli bir turistik çekim merkezi olan İzmir yöresi, sunduğu rekreasyon faaliyetleri ile de ülke turizmine katkı sağlamaktadır. Şehirde bulunan rekreasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği alanlardan bazıları; Aşık Veysel rekreasyon

alanı, Narlıdere trekking yolu, Kemalpaşa Rekreasyon Alanı, Buca Gölet ve Buca Yedi Göller Suni Gölet Çevresi Rekreasyon Alanları, Aqua parklar, sportif eğlence alanlarıdır.

Antalya ve İzmir illeri kendine özgü özellikleri bulunan, yoğun turizm hareketinin yaşandığı turizm destinasyonlarından. Her iki bölgenin de zengin bir tarihe ve kültüre sahip olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda sosyal imkanları, doğal güzellikleri ve sundukları rekreasyon faaliyetleriyle çok sayıda turist ağırlamakta, önemli birer çekim merkezi halini almaktadırlar. Bu durum göz önüne alındığında, bu yörelerde gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurların incelenmesi önem arz etmektedir. Turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını olumlu yönde etkileyen faktörler olduğu gibi, olumsuz yönde etkileyen faktörlerde bulunmaktadır. Bu faktörlerin tespiti ve üzerinde iyileştirici çalışmalar yapmak, talebi kalıcı kılmak ve memnuniyet sağlamak açısından oldukça önemlidir.

İKİNCİ BÖLÜM

REKREASYON FAALİYETLERİNE KATILIMI ETKİLEYEN UNSURLAR VE TURİZM İLİŞKİSİ

Turizmin hem sektörel yapı, hem de akademik inceleme alanı olarak ele alındığında birçok yabancı kavramı içerisinde barındırdığı aşikârdır. Bazı durumlarda uluslararası etkileşim ile dilimize giren kavramların Türkçe karşılıklarının bulunması oldukça zordur. Bazı yabancı kavramlar ile Türkçe karşılıkları olarak yapılan açıklamalar birbirini tam anlamıyla karşılamamaktadır. Böylesi bir kavram karmaşası içerisine girmemek için öncelikli olarak bu kavramların anlaşılması ve ayrımlarının doğru olarak yapılması gerekmektedir. Çalışmanın bu bölümünde kavramsal açıklamalara yer verilmiş daha sonra bu kavramlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Özellikle serbest zaman, boş zaman, rekreasyon ve turizm kavramları son dönemlerde ağırlıklı olarak birlikte kullanılan ve ilişkilendirilmeye çalışılan kavramlardır. Bu çalışmada da bu ilişki düzeyi belirlenmeye çalışılmış sonrasında rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlar üzerinde durulmuştur. Belirlenen bu unsurlar ile turizm arasındaki ilişki ele alınmıştır.

2.1. Serbest Zaman, Boş Zaman Ayrımı ve Rekreasyon Kavramları

Serbest zaman, boş zaman ve rekreasyon kavramlarının tam olarak anlaşılabilmesi, bu kavramlar arasındaki ilişkinin belirlenmesini gerektirmektedir. Bu kapsamda benzer kavramlar olarak değerlendirilen serbest zaman ve boş zaman kavramlarının tanımlanarak, boş zaman ve rekreasyon arasındaki ilişkinin belirlenmesi gerekmektedir.

2.1.1. Serbest Zaman ve Boş Zaman Kavramları

Serbest zaman; *“uyku, zorunlu bireysel faaliyetler ve işten arta kalan zaman”* olarak tanımlanmaktadır. Boş zaman (leisure) ise; *“kişinin mesleki, ailesel ve toplumsal sorumluluklarını ve hayatını devam ettirebilmesi için zorunlu olan faaliyetleri yerine getirdikten sonra, özgür iradesiyle yapabileceği dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerilerini geliştirme, toplumsal yaşama gönüllü olarak katılma*

gibi uğraşları gerçekleştirebileceği zaman dilimidir". Boş zaman, zorlama duygumuzun en az olduğu, kendi yargı ve seçimlerimize göre kullanılan isteğe bağlı zamandır. Boş zaman ve serbest zaman birbirinden farklı kavramlardır. Serbest zaman boş zamanı da kapsayan, daha geniş bir zaman dilimini ifade eden bir kavramdır (Sevil ve diğerleri, 2012: 4).

Boş zaman genelde çalışmayla ilişkilendirilmiştir ve *"işten artan, geriye kalan, bağlayıcılık ve zorunluluktan uzak bir zaman"* olarak tanımlanmıştır. Bu zaman dilimi, kişinin özgür iradesiyle, kendi isteğiyle kullanabileceği, tasarrufta bulunabileceği bir zaman dilimidir. Ancak zamanla çalışmanın önceliği sorgulanmaya başlandığından bugün birçok sosyolog, boş zamanın kendi bağlamıyla ilintili tanımlanması gereğinden söz etmektedirler (Aytaç, 2002: 232). Çalışma zamanının önceliği boş zaman ve boş zamanı değerlendirme faaliyetleri olarak adlandırılabilir olan rekreasyon faaliyetlerini daha değerli kılmaktadır. Bununla birlikte boş zaman, rekreasyon ve turizm kavramları insanların yaşamlarında önemli unsurlar olarak kabul edilmekte ve artan bir akademik ilgi ve saygınlık görmektedir (Pigram ve Jenkins, 2005: 1). Bu kavramlar üzerine yeni tanımlar geliştirilmektedir. Boş zaman kavramı kişilere farklı şeyler ifade edebilir ve farklı kültürlere göre farklı anlamlara gelebilir (Torkildsen, 2005: 50).

Cordes ve İbrahim (2003:1)'e göre boş zamanı tanımlamak oldukça zordur ve her birey için farklı bir anlam taşımaktadır. Boş zamanı anlamak için ilk girişimler yaklaşık olarak M.Ö 300' lü yıllarda gerçekleşmiştir. Filozof Aristo boş zamanı kategorize eden bir paradigma ve kalıcı bir model önermiştir. Neticede boş zamanı 3 aşamada değerlendirmiştir. Eğlence, rekreasyon ve düşünce. Aristo bu üç ana düşünce üzerine bir boş zaman olgusu kurmuştur. Burada olduğu gibi pek çok araştırmacı kendilerince farklı boş zaman kurguları yaratmışlardır.

Parr ve Lashua (2004: 2) boş zamanı objektif boyutta ele almanın yanında sübjektif bir olgu olarak ta görmüş ve *"bireylerin özgür zamanlarında katıldıkları faaliyetlerin sonrasındaki zihinsel tatminin"* boş zaman olduğunu ileri sürmüştür. Yukic (1970: 179) ise boş zaman kavramının gelişmesi ile sosyal ve psikolojik ihtiyaçlara doğru özgürleşmenin olduğunu ileri sürmüştür. Gray (1971) *"boş zamanın estetik, psikolojik, dinsel ve felsefi düşünme hareketi"* olduğunu vurgulamıştır" (aktaran; Metin ve diğerleri, 2013: 5024). MacCannell (1999: 10)'ın yaptığı

çalışmada da boş zaman tanımları içerisinde “antropolojik bir olgu” olduğu yer almıştır. Üzerinde bu denli çok tanımlama yapılan bir kavram olan boş zaman gelişmiş toplumlarda o kadar önemsenmektedir ki, ülke yönetimleri bu konu üzerinde çalışmalar yapmış ve hükümetler bu konu ile ilgili bakanlıklar kurulmuşlardır. Örneğin; Bir süredir Fransa’da Boş Zamanları Değerlendirme Bakanlığı bulunmaktadır (Çerez ve diğerleri, 2006: 1).

2.1.2. Rekreasyon Kavramı

21.Yüzyıla yaklaşırken, eski çağlara oranla gelişen modern teknoloji, artan tatil zamanı, esnek çalışma programları ve erken emeklilik gibi olanaklar sayesinde insanlar daha çok rekreasyonel faaliyetlere katılma, eğlenceli vakit geçirme fırsatı bulmuşlardır. Rekreasyon endüstrisi de boş zaman değerlendirme ve dinlenme alanlarında rekreasyonel bir liderlik, köklü ve sürekli bir gelişim için hazırlıklara girişmiştir. Sonuç olarak eğlence ile ilgili alanlarda kariyer fırsatları ve kariyer hazırlık programlarında bir artış olmuştur. Rekreasyon kelimesi latince “recreate” kelimesinden türemiştir. Bu kelime yenilenme, yeniden oluşma anlamına gelmektedir. Sözlük anlamında ise kuvvetin veya ruhun yenilenmesi, yeniden doğuş anlamı taşımaktadır. Kısacası rekreasyon “yenilenme”, günlük rutinin dışına çıkma anlamına gelmektedir (Jensen ve Naylor, 2000: 2). Katılanların gönüllü olarak katıldığı ve boş zamanını değerlendirdiği faaliyetleri kapsamaktadır. Rekreasyon kelimesinin Türkçe karşılığı da yaygın bir şekilde, boş zamanları değerlendirme olarak kullanılmaktadır. Bu da rekreasyonun boş zaman tanımı ile sıkı sıkıya ilişkili bir kavram olduğunu göstermektedir (Demirci ve Yavuz, 2003: 123). Katılımda gönüllülük hususu da faaliyetin rekreatif açıdan bir tecrübe niteliği taşımasında önemli rol oynamaktadır.

Örneğin: “Bir arkadaşın yarın badminton oynamak için çağırdığında bu etkinliğe katılım için iç ve dış faktörleri, motivasyonunuzu analiz edersiniz. Bir yandan eğlenceli vakit geçireceğinizi düşündüğünüz için öte yandan sadece bir arkadaşını memnun etmek ve biraz kalori yakmak için teklifi kabul edebilirsiniz. Peki, katılım kararı tamamen sizin elinizde mi yoksa arkadaşınızın baskısını üzerinizde hissediyor musunuz? Eğer oyuna katılım kendi isteğinizle değil de bir zorunluluk hissiyle olursa bu bir rekreasyonel deneyim olmayacaktır. Hiç bir kişinin sportif faaliyet sırasında sefilce zaman geçirdiğine tanık oldunuz mu? Tersine katılım

gönüllülük esasına göre olduğu sürece rekreatif bir faaliyet olur.” (Leitner ve Leitner, 2012: 14).

Rekreasyon kavramı farklı birçok alan ile ilişkilendirilebilir. Bu durum rekreasyon ile ilgili farklı tanımlamaları da ortaya çıkarmaktadır. Bir tanıma göre rekreasyon; “ *spor, fiziksel egzersiz, sanat ve oyun formlarını kullanarak kişiliğin yaratıcı bir şekilde ifade edilmesi*” anlamına gelen bir kavramdır. Diğer bir tanımda; “*hareketten daha çok duyguları konu edinen rekreasyon, serbest zamanda bireysel doyum beklentisi ile yer alınan faaliyetler*” olarak açıklanmıştır. Rekreasyon; “*bireysel bir karşılıktır, psikolojik bir reaksiyon, tutum, yaklaşım ve yaşam biçimidir*” şeklinde de ifade edilmiştir. (Tekin ve diğerleri, 2006: 20). Bir başka görüşe göre rekreasyon hem önlem hem de tedavi şekli olarak kullanılabilir. Her rekreasyonel faaliyet günlük baskılardan ve olumsuz etkilerinden terapötik (Terapi amaçlı) bir kaçıdır. En azından uzun bir yürüyüş, büyük bir sorunun çözümü olabilir veya rahatsız edici düşüncelerden kurtulmayı sağlayabilir şeklinde görüşler bulunmaktadır (Tekin ve diğerleri, 2006: 20). Sosyoloji sözlüğüne göre ise rekreasyon; “*bireysel veya toplu halde özgürce ve zevk alarak, bir ödül karşılığı beklemeden kendi isteğiyle yapılan bir boş zaman faaliyetidir*” (Torkildsen, 2005: 57).

Rekreasyon kavramı tanımlamalarından yola çıkarak Karaküçük (2005: 75) tarafından yapılan, rekreasyonu diğer faaliyetlerden ayıran başlıca özellikler şu şekilde sıralanabilmektedir;

- Rekreasyon faaliyetlerinin seçimi gönüllü olmalıdır.
- Özgürlük hissi verir.
- Faaliyetlere devam ve katılım konusunda zorunluluk yoktur.
- Boş zamanda yapılan bir faaliyettir.
- Her yaştaki ve cinsteki insanların faaliyetlere katılımlarına imkân verir.
- Rekreasyon faaliyetlerinde üstünlük kişinin kendisindedir.
- Rekreasyonel faaliyetler, her türlü açık veya kapalı alanlar ile her mevsim ve iklim şartlarında uygulanabilmektedir.
- Rekreasyon bir faaliyeti gerektirir. Faaliyetler fiziksel, zihinsel, ruhsal, toplumsal veya bunların bir bileşkesinden oluşabilmektedir.

- Rekreasyon çok çeşitli faaliyetler içerir.
- Rekreasyon haz ve neşe sağlayan bir faaliyettir.
- Rekreasyon evrensel olarak uygulanmaktadır. Bütün insanlar için ortak bir dil durumundadır.
- Rekreasyon kişinin kendisini ifade edebilme ve yaratıcı olabilmesine imkân sağlayıcı faaliyetler içermelidir.
- Rekreasyonun her kişiye göre bir amacı vardır.
- Rekreasyonel faaliyetlerin katılımcıya kişisel ve toplumsal özellikler kazandırması beklenir.
- Rekreasyon, toplumun geleneklerine, törelerine, ahlaki ve manevi değerlerine uygun olmalı ve sosyal değerlere ters düşmemelidir.
- Rekreasyon, bir faaliyet yapılırken ikinci veya daha fazla faaliyetlere de ilgi duyma ve gerçekleştirme imkânını verir.
- Rekreasyon faaliyetleri, rekreasyonistler tarafından üstlenilir. Yani bir başkası tarafından yerine getirilemez, kişinin şahsi katılımı onu rekreasyonist yapar.
- Rekreasyon eylemi, planlı veya plansız, beceri sahibi kişilerle veya beceri sahibi olmayan kişilerle ya da organize veya organize olmamış mekânlarda yapılabilmektedir.
- Rekreasyon, rekreatif faaliyetlere katılma sonucu ortaya çıkan bir deneyimdir.

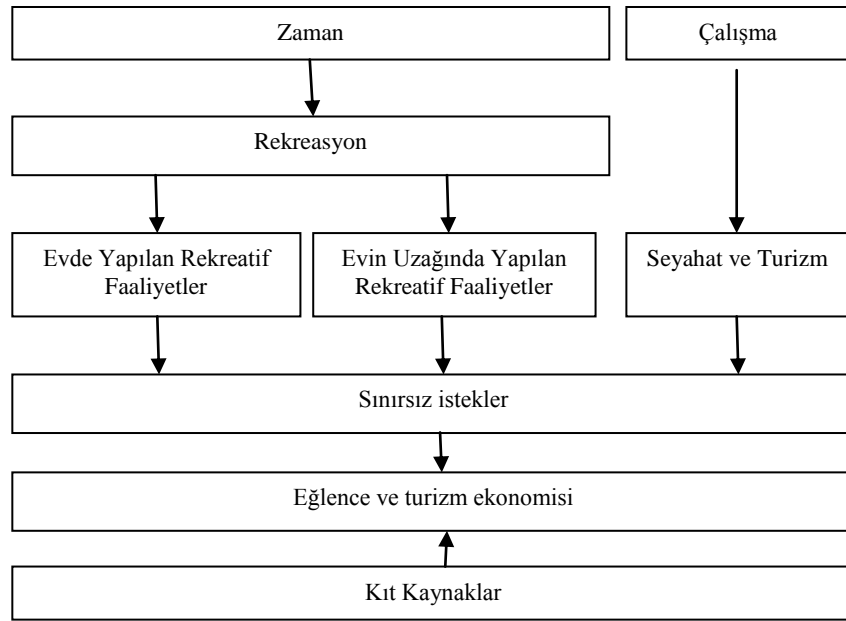
Sonuç olarak, *“boş zamanda, tek başına yahut grupta, araçlı, araçsız, açık veya kapalı alanlarda, kent içi veya kent dışında, bir organizasyona bağlı ya da bağımsız olarak, zorunluluğun olmadığı, zevk ve neşe verici her türlü faaliyetten oluşmaktadır.”* Yukarıda da verilen temel özellikler aynı zamanda bir faaliyetin rekreasyonel amaçlı olup olmadığının göstergesi ve belirleyicileri olabilmektedir (Karaküçük, 2005: 75).

2.2. Boş zaman, Rekreasyon ve Turizm İlişkisi

İnsanlar hoşça vakit geçirebilmek için turizm ve rekreasyon faaliyetlerine katılmaktadırlar. Bu nedenle boş zaman, rekreasyon ve turizm kavramları arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006: 19).

İş, rekreasyon ve iş döngüsü sanayileşme ile birlikte insan hayatına yoğun bir şekilde girmektedir. Bu döngü boş zaman kavramının doğmasına ve gelişmesine neden olmaktadır. Rekreasyon boş zaman içinde yürütülen faaliyetlerle ilgilidir. Bu faaliyetler evde yapılan faaliyetler olabileceği gibi evden uzak faaliyetleri de kapsayabilmektedir. Boş zaman ve rekreasyon faaliyetleri amacıyla en az bir gece evden uzakta gerçekleşen faaliyetler, seyahat ve turizm kapsamına girmektedir (Smith ve Godbey 1991 den aktaran; Metin ve diğerleri, 2013: 5028). Şekil 2.1'e bakıldığında bu ilişki daha belirgin bir şekilde anlaşılabilir:

Şekil 2.1: Boş zaman, Rekreasyon ve Turizm İlişkisi

Kaynak: Tribe, 2005: 1

Şekil 2.1 incelendiğinde kavramların basamaklar halinde ilerlediği ve belirli bir süreçten sonra aynı basamakta birleştiği görülmektedir. Zaman kavramı beraberinde rekreasyonu getirmekte bu durumda 2 farklı yapıya işaret etmektedir. Çalışma kavramı da seyahat ve turizm olgusuna işaret etmektedir. Tüm bunlar insan ihtiyaçlarına ve insanların sınırsız isteklerine işaret etmekte, bu isteklerden birinin de eğlence ve turizm arayışı olduğu tespit edilmektedir. Rekreasyon kaynaklarının

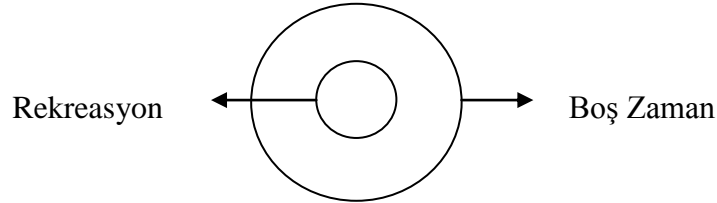
durumunun da etkili olduğu bu süreçte, boş zaman, rekreasyon ve turizm ilişkisi açıkça gözlenmektedir.

Bir çok durumda boş zaman, rekreasyon ve turizm faaliyetleri temelde benzerdir. Farklı olanın, faaliyet alanı, yeri, süresi, motivasyon faktörleri, tutumları ve katılımcıların algılamaları olduğu söylenebilir. Ayrıca rekreasyonel faaliyetlerin günümüzde iş içinde ya da dışındaki zamanda da yapılabileceği söylenebilir (Metin ve diğerleri, 2013: 5029).

Dinlenme, eğlenme, boş zamanlarını değerlendirme ve gelişme özellikleriyle bütünleşmiş olan turizm olayı bu anlamda rekreasyonunun bir yönünü ve önemli bir alanını oluşturmaktadır. Turizm, öncelikle dinlenme, eğlenme amacı taşıyan ve boş zamanları değerlendirme ihtiyacından kaynaklanan bir olaydır. Geniş bir ekonomik ve sosyal yapıya sahip olan turizm, bu anlamda rekreasyonla bütünleşmiş bir yapı oluşturmaktadır. Bununla birlikte turizmin gelişmesi ve yaşam düzeyinin yükselmesi yanında, öncelikle boş zaman imkânlarının artmasıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Borhan ve Erkmen, 2009: 21). Bu nedenle de turizm ve rekreasyon kavramları boş zamanla ilişkilendirilerek incelenmelidir.

Boş zaman, rekreasyon kavramını içine alan bir kavramdır. Çünkü rekreasyon her şeyden önce boş zamanı olan insanların, bu boş zamanlarında gerçekleştirecekleri faaliyetlerle ilgilidir.

Şekil 2.2: Boş zaman ve rekreasyon ilişkisi

Kaynak: Sevil ve diğerleri, 2012: 6

Boş zaman kavramı bir “zaman” dilimi içerisinde yer alırken, rekreasyon ise bir “faaliyet” olarak tanımlanmaktadır. Ancak rekreasyonu tanımlarken, yalnızca boş zaman faaliyetleri olarak tanımlamak yetmeyebilir. Çünkü sıradan bir faaliyetin rekreasyon olabilmesi için gerekli bir takım koşullar söz konusudur. Örneğin; her hangi bir faaliyetin rekreasyon olabilmesi için, o faaliyetin "boş zaman" süreci içinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Bir futbolcu için futbol oynamak işinin gereği bir zorunluluk, bir mesaidir ancak bir devlet memuru için hafta sonu dinlenme alanında

futbol oynaması bir rekreasyon faaliyetidir. Boş zaman içindeki her faaliyet rekreasyon olmayabilir. Örneğin kişinin mesai bitiminde eve dönüp uyuması her ne kadar boş zaman sürecinde gerçekleşiyor olsa da, rekreatif faaliyet değildir (Sevil ve diğerleri, 2012: 6).

Rekreasyonun kelime anlamı boş zamanı değerlendirme ve eğlenmedir. Turizm bilimi açısından rekreasyon ise; “*insanların zorunlu etkinlikleri dışındaki boş zamanlarında, gönüllü olarak katıldıkları ve doyum sağladıkları faaliyetlerdir*” olarak tanımlanmıştır. Turistik boş zaman; sportif boş zaman, sosyal boş zaman ve yaratıcı boş zamanların değerlendirilmesiyle ilgilidir. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere rekreasyon boş zamanda meydana gelmektedir. Globalleşme ve ekonomik büyümenin boş zaman ve turizm endüstrilerini etkilemesi sonucunda boş zamanların planlanması bir görev haline gelmiş ve bu görev ülkede makro düzeyde yerel yönetimler ile mahalli kuruluşlara verilmiştir. Turistik işletmeler, kendi müşterilerinin yararlanabileceği şekilde ürün çeşitlenmesine giderek rekreasyon faaliyetlerini düzenlemektedirler (Köybaşı, 2006: 84). Bu nedenlerden dolayı da boş zaman, rekreasyon ve turizm kavramları sürekli ilişki halindedirler.

2.3. Rekreasyonun Amacı, Özellikleri ve Rekreasyon İhtiyacı

Rekreasyon faaliyetleri hem faaliyetleri hazırlayan ve ticari bir fayda bekleyen bireyler, hem de katılımcı olarak fiziksel ve/veya ruhsal yönden fayda bekleyen bireyler açısından olsun oldukça önem taşımaktadır. Bu durumda gösteriyor ki rekreasyon faaliyetleri belirli bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilmekte ve bu yönüyle de çeşitli özellikleri bulunmaktadır.

2.3.1. Rekreasyon Faaliyetlerinin Amacı ve Faydaları

Boş zamanları değerlendirme faaliyetlerinin amaçları insan ihtiyaçlarından, yaratıcılık ve kendini anlatma, böylece, insanın fiziksel, sosyal, duygusal ve zihinsel sağlığını; hayatın zorluklarına direnmeyi, ailesel birlikteliği, bireyselleşme ve daha çok demokrasiye sahip olma isteğini ve hislerini geliştirmektedir (Darendelioğlu, 2008: 13). Rekreasyonun kişinin bedensel ve ruhsal yenilenmesindeki rolünden dolayı insan hayatında önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu nedenle toplumu geleceğe taşıyacak olan gençlerin, bedensel ve ruhsal açıdan sağlıklı bireyler olabilmeleri için,

mevcut rekreasyonel faaliyet ve eğilimlerinin belirlenmesi önemli bir konudur. Rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenleri, rekreasyon faaliyetlerinin bireysel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan ileri gelmektedir. Bireysel ve toplumsal yönden rekreasyonun bazı faydaları şunlardır (Kalkan, 2012: 8);

- Fiziki sağlık gelişimi kazandırır
- Ruh sağlığını korur ve sürdürülmesine katkı sağlar
- İnsanı sosyalleştirir
- Bireysel beceri ve yeteneğin gelişmesini sağlar
- Yaratıcı gücü geliştirir
- Çalışma başarısı ve iş verimini artırır
- Ekonomik hareketi geliştirir
- İnsanı mutlu eder
- Toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlar

Rekreasyon faaliyetine katılan kişi sadece bir rekreatif faaliyete katılmak için değil aynı zamanda özel bir zevk almak, fayda sağlamak için bir eğlence deneyimi yaşamak istemekte ve rekreatif faaliyet arayışına girmektedir. Bu dört bileşen (faaliyet, katılım sağlamak, deneyim ve fayda) rekreasyon faaliyetine katılan birey için özel bir eğlence tecrübesi yaşamak açısından bir fırsat olmaktadır (Aukerman, 2011: 143).

2.3.2. Rekreasyonun Özellikleri

Ekal (2010: 5)'ın derlediği verilere göre rekreasyon kavramına ilişkin kabul görmüş temel koşullar şu şekilde sıralanmıştır;

- Rekreasyon faaliyetlerinin seçimi gönüllü olmalıdır
- Faaliyetlere devam ve iştirak etme zorunluluğu bulunmamalıdır
- Rekreasyon, boş zamanda yapılır
- Her yaştaki ve cinsteki insanların faaliyetlere katılımlarına imkân verir. Yaş ve cinsiyet ayrımı gözetilmemelidir
- Rekreasyon özgürlük hissi verir

- Rekreatyonel faaliyetler, her türlü açık veya kapalı alanlar ile her mevsim ve iklim şartlarında uygulanabilmektedir
- Rekreatyon bir faaliyet veya hareketlilik içerir. Bu hareketlilik fiziksel veya dūşünsel olabilir
- Rekreatyon tek bir faaliyet olabildiği gibi çok çeşitli faaliyetler de içerebilir
- Rekreatyon haz ve neşe sağlayan bir faaliyettir
- Rekreatyon faaliyetlerinde öncelik kişinin kendisine bırakılmalıdır
- Rekreatyon, kişinin kendisini ifade edebilme ve yaratıcı olabilmesine imkân sağlayıcı faaliyetler içermelidir
- Rekreatyon faaliyetleri başkası tarafından, bir başkası için yerine getirilemez
- Rekreatyonel faaliyetlerin katılımcıya kişisel ve toplumsal özellikler kazandırması yanında zihinsel ve fiziksel yapılarını geliştirmesi beklenir
- Rekreatyon, bir faaliyet yapılırken, ikinci veya daha fazla faaliyetlere de ilgi duyma veya gerçekleştirme imkânı verir
- Rekreatyon evrensel olarak uygulanmaktadır
- Rekreatyon ihtiyacı gereksinme ve içgüdü sonucunda oluşur
- Rekreatyonel uğraşlar, katılımcıların fiziksel, zihinsel ve duygusal koşullarına uygun olmak zorundadır
- Rekreatyonel uğraşlar, katılımcıların sosyokültürel ve ekonomik olanaklarına bağlı olarak gerçekleştirilebilir
- Rekreatyon faaliyetlerinin bir fiyatı vardır. Yapılan faaliyetler ne olursa olsun faaliyeti yerine getiren kişinin bir bedel ödemesi, yani kişisel gelirinden bir harcama yapması söz konusudur

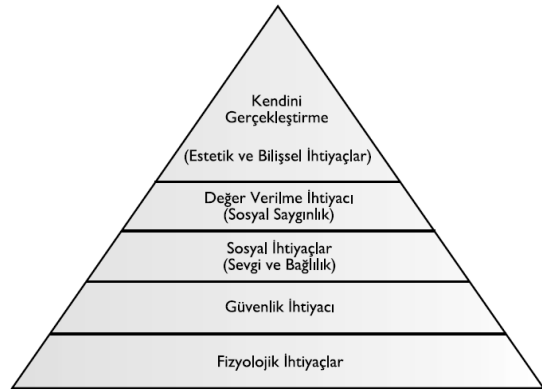
Bunların yanı sıra rekreatyon faaliyetleri, bireylerin serbest zamanlarını zevk olarak geçirmelerini, iş dışında daha farklı uğraşlarda bulunmalarını, yeni dostluklar ve arkadaşlıklar kurmalarını, başarı duygusunu hissetmelerini, yaratıcılık duygusunu tatmalarını, fiziksel açıdan kendilerini sağlıklı ve dinç hissetmelerini, macera hissini ve yeni tecrübeler edinmelerini sağlamaktadır (Koç 1991 den aktaran; Koyuncu, 2012: 24).

2.3.3. Rekreasyon İhtiyacı

Kentsel yaşamın insanlar üzerinde birçok olumsuz etkisi vardır. Giderek yaygınlaşan ve şiddeti artan fiziksel, psikolojik ve sosyal sorunların baskısı, özellikle kentlerde kendini yoğun bir şekilde hissettirmektedir. Bu nedenle kentli insanların her geçen gün daha fazla rekreasyona gereksinimi olduğu ve sorunların şiddetinin artmasına paralel olarak, bu gereksinimin de yoğunlaşacağı yadsınamaz. İnsanlar için rekreasyonu gerekli kılan ve tamamı yaşam kalitesiyle bağlantılı olan bazı durumlar; kişisel ve toplumsal unsurlara göre şekli ve şiddeti farklılaşmakla beraber, bugünün uluslararasılaşan ve giderek birbirine benzeyen yaşam tarzı içinde, pek çok açıdan artık evrenselleşmektedir. Rekreasyona neden gerek duyulduğu konusunda bazı alanlarda örtüşen, bazı alanlarda farklılaşan nedenler ileri sürülmektedir. Öne sürülen sebepler ister benzer ister farklı olsun, özellikle yaşam kalitesi giderek düşen insanların, sorunu aşabilmek için rekreasyona ihtiyaçları olduğu ortadadır (Arslan, 2010: 48).

İhtiyaç, fizyolojik ve psikolojik gereksinimlerdir. Bu gereksinimlerin yokluk durumu, bireyi amaçlı eylemler yapmaya itmektedir. Rekreasyon, yüzmek, sinemaya gitmek, hobi kursları gibi birçok faaliyet, insan için bir ihtiyaç mıdır? Bu soruların cevabı bazıları için evet iken bazıları için hayır olabilmektedir. Çünkü Maslow'a göre ihtiyaçlar hiyerarşik bir yapıya sahiptir. Rekreasyonun ihtiyaç olabilmesi için daha önceki ihtiyaçların karşılanması ve rekreasyonun ihtiyaç halini alması gerekmektedir (Eren,2009: 21).

Şekil 2.3. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Yaklaşımı

Kaynak: Broadhurst, 2001: 11

a. Fizyolojik İhtiyaç: İnsanın hayatını devam ettirmek için uyguladığı eylemler olarak ifade edilebilir. Açlıktan ölmek üzere olan bir insan için sevgi, özgürlük, eğlenme, dostluk gibi kavramlar pek bir şey ifade etmeyebilir. Bu yüzden fizyolojik ihtiyaçlar hiyerarşisinin en tabanında yer almaktadır (Sevil ve diğerleri,2012: 12).

b. Güvenlik İhtiyacı: Birey fizyolojik ve ekonomik ihtiyaçları karşıladıktan sonra gerek bugünkü çalışma ortamına fiziksel güvenliğinin sağlanmasını, gerekse geleceğini güvence altına almak isteyebilir. Örneğin, sağlık kontrollerinden geçmesi, sosyal sigorta, bireysel emeklilik haklarından yararlanılması vb. (Eren, 2009: 22).

c. Sosyal İhtiyaç: İnsan; ait olmak, başkalarıyla bir arada olmak, onlar tarafından kabul görmek, arkadaş olmak ve çevresini etkilemek isteyebilir. İnsan bu ihtiyaçları çoğu kez, aç bir insanın gıdaya olan arzusu kadar şiddetli duyabilmektedir (Sevil ve diğerleri,2012: 12).

d. Değer Verilme İhtiyacı: İnsan hem kendi kendine, hem de başkalarına karşı önemli görünme ihtiyacı duyabilir. İnsan kendine güven duygusu edinmeye ve her yönüyle hak edilen bir itibar sağlamaya çalışabilir. Eğer bu ihtiyaç tatmin edilmezse, insanda bir takım aşağılık duyguları oluşabilir. Bunun için saygı görme ihtiyaç düzeyine ulaşan insanlar, oturdukları konutlara, konuştukları insanlara veya yaptıkları sporlara özel bir önem verebilirler (Sevil ve diğerleri,2012: 13).

e. Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı: İhtiyaçlar hiyerarşisinin en üst basamağında yer alan bu ihtiyaç türü, daha alt düzeydeki ihtiyaçların tatmini gerçekleşmeden ortaya çıkmaz. Bu ihtiyaçlar kişinin kendi potansiyellerinin farkına varması, bir işi yalnız başına yapması, yaratıcı olabilmek için kendini sürekli bir gelişime tabi tutması ile ilgili ihtiyaçlardır. Maslow'a göre kendini gerçekleştirmiş kimselerdeki belli başlı özellikler şunlardır (Sevil ve diğerleri,2012: 13);

- Kendini, başkalarını ve doğayı kabul etme
- İçten geldiği gibi doğal ve sade davranabilme
- Kendi dışındaki bir soruna yönelebilmeye
- Yalnız kalabilme ve bundan hoşlanma
- Güzellikleri takdir edebilme
- İnsanlık âlemi ile kendini özdeşleştirebilme

- Başkaları ile yoğun ilişkiler kurabilme
- Eşitlikçi ve yoğun ilişkiler kurabilme
- Yanlış ile doğruyu, iyi ile kötüyü, amaç ile aracı ayırt edebilme
- Yaratıcı, nüktedan ve kendine has olabilme

Kişiler rekreasyon programlarına katılarak, kendi yapabileceklerinin, potansiyellerinin farkına varacak, yaratıcılıklarını kullanacak ve geliştirecek dolayısıyla Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisinin en üst basamağında olan kendini gerçekleştirme ihtiyacını da gidermiş olacaklardır (Sevil ve diğerleri,2012: 13).

Günümüzde rekreasyona duyulan ihtiyaç her alanda kendini göstermektedir. Bu ihtiyaç insanların yaptıkları en ağır işlerden sonra kendini gösterdiği gibi en hafif işleri gerçekleştirenlerinde kendini yenilemeye ihtiyaç duyduğu aşikârdır.

Görülmektedir ki rekreasyon kavramına hayatın her alanında ve her yaş grubunda başvurulmaktadır. Sadece profesyonel anlamda çalışan insanların değil çocukların, gençlerin, öğrencilerin, üniversitelilerin, yaşlıların, engellilerin ve daha birçok gruptan bireyin rekreasyona ve rekreatif faaliyetlere katılmaya ihtiyacı vardır (Kaba, 2009: 4). Rekreasyona duyulan ihtiyaçlar ve istekler rekreasyon faaliyetlerinin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan kaynaklanmaktadır. Bunlar (Belli ve Gürbüz, 2012: 171);

Kişisel Yönden;

- Fiziki sağlık gelişiminin yaratılması
- Ruh sağlığı kazandırılması
- İnsanı sosyalleştirmesi
- Kişisel beceri ve yeteneğinin geliştirilmesi
- Çalışma başarısı ve iş verimliliğini etkilemesi
- İnsanı mutlu etmesi

Toplumsal Yönden;

- Toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlaması
- Demokratik toplum yaratılması

Kısacası bireylerin rekreasyonel egzersiz yapma nedeni aynı zamanda yapılan faaliyetlerden beklenen ve/veya elde edilen faydayı da tanımlamaktadır. Bireyin yaşam şekli, sahip olduğu imkânlar, içinde bulunduğu çevre, bu çevrede var olan rekreatif potansiyel, ilişkiler, kişilik özellikleri, duygusal zekâsı, geçmiş deneyimleri, cinsiyet, gelir, medeni durum, yaş, eğitim durumu gibi birçok faktör bireyin rekreatif faaliyetlere olan hem ihtiyacını hem de hangi faaliyet ve/veya faaliyetleri kimlerle yapacağını belirlemektedir. Bu açıdan bakıldığında bireyi rekreasyon etkinliği yapmaya iten sebepler; doğa sevgisi, kalabalıktan, rutinden, aileden ve sorumluluktan kaçma, fiziksel faaliyet yapma, yaratıcılık, dinlenme, kendini geliştirme ve yeni beceriler edinme, sosyal ilişki kurma, yeni insanlarla tanışma veya onları gözleme, beklenen olası insanlarla ilişki kurma, aile ile birlikte olma, tanıma ve tanınma arzusu, başkalarına yardım etme, sosyal sorumluluk, uyarıcı unsurlar veya davetkâr yapı; sosyal güç elde etme, kendini gerçekleştirme, mücadele ruhu, başkaldırma, başarı arzusu, rekabet (iç ve dış), zaman öldürme ve sıkıntıdan kurtulma, entelektüel estetik şeklinde sıralanmıştır (Ardahan ve Lapa 2011'den aktaran; Ardahan,2012: 60). Rekreasyon faaliyetleri oluşan ihtiyaçlar ve motivasyonlar sonucu çekicilik unsuru haline gelmekte, aynı zamanda katılımcılara çeşitli fırsatlar sunarak fayda sağlamaktadır.

Aşağıda verilen Tablo 2.1'de ihtiyaç ve motivasyonlar ile fırsatlar Fiziksel (Fiziksel gereksinimleri motive eden ihtiyaçlar), Sosyal (Ait olma ihtiyacı, sevgi ve arkadaşlığa motive olma) ve Kişisel (Anlaşılma ihtiyacı, takdir edilme, büyüme ve kendini geliştirme için motivasyon) başlıkları altında maddeler halinde verilmiştir.

Tablo 2.1 İhtiyaçlar, Motivasyonlar ve Fırsatlar

İHTİYAÇ VE MOTİVASYONLAR	FİRSATLAR
FİZİKSEL	
(Fiziksel gereksinimleri motive eden ihtiyaçlar)	
Yeme ve içme	Yeni yeme-içme alışkanlıkları
Egzersiz yapma	Spor faaliyetlerine katılma
Gevşeme	Eğlenceyle gevşeme
Güvenlik arama	Güvenli çevrede eğlenilen
Farklı cinsiyet arama	İnsanlarla buluşma
SOSYAL	
(Ait olma ihtiyacı, sevgi ve arkadaşlığa motive olma)	
Aile ve arkadaşlarla sosyalleşme	Yeni ve farklı çevreyi paylaşma
Macera	Yeni insanlarla tanışma
Etnik ve kültürel kökenlerle bağlantı	Etnik ve kültürel gruplarla bağlantıyı yenileme
Milliyetçilik ve toplumsallaşmayı ifade Etme	Uygun adet ve sembollerin kullanımını paylaşım
Başarı için kabul görmeyi takip etme	Bir olaya katılarak prestij sağlama
KİŞİSEL	
(Anlaşılma ihtiyacı, takdir edilme, büyüme ve kendini geliştirme için motivasyon)	
Bilgiyi arama	Resmi / gayri resmi öğrenme
Yeni deneyimler arama	Az bulunur, benzeri olmayan programlar
Yaratıcılık	Artistik çalışmalara katılma
İstekleri yerine getirme	Esi benzeri olmayan şeylere katılma

Kaynak: Köybaşı, 2006: 67

Tablo 2.1 de'de görüleceği üzere boş zaman deneyimleri; optimal tatmini, ihtiyaçların giderilmesini ve bireysel gelişimi artırıp fonksiyonel yaşam deneyimleri sağlamanın yanı sıra, boş zaman faaliyetlerine katılımı da bireylerin sosyal, fiziksel, psikolojik ve entelektüel becerilerini geliştirmektedir (Köybaşı, 2006: 68).

2.4. Rekreasyon Faaliyetlerinin Sınıflandırılması ve Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Unsurlar

Rekreasyon faaliyetleri sınıflandırmak, bu faaliyetlere katılımı etkileyen unsurları belirlemek açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle çalışmada öncelikle rekreasyon faaliyetlerinin sınıflandırılmasına, daha sonra ise bu faaliyetlere katılımı etki eden unsurlara yer verilmiştir.

2.4.1. Rekreasyon Çeşitleri ve Sınıflandırılması

Türkiye’deki rekreasyon kavramının gelişmesi ve rekreasyon açısından gelişmiş ülkelere yetişebilmesi için öncelikle bu kavramın, tüm halk kitleleri tarafından anlaşılması, bilinmesi ve çeşitlerinin sınıflandırılması gerekmektedir (Zorba, 2007: 52).

Rekreasyon faaliyetleri, sanayileşme ve kentleşmenin ortaya çıkardığı bir gereksinme olduğu için, sanayi ötesi aşamasına ulaşmış ve kentsel nüfusun, kırsal nüfusla kıyaslanmayacak derecede ağır bastığı toplumlarda, bu faaliyetlerin büyük boyutlara ulaşması normal bir durumdur. Bu nedenle rekreasyon faaliyetlerinin sınıflamasından önce rekreasyon faaliyetlerinin türleri ve katılma oranları (Tablo 2) hakkında ABD örneğini almak yarar sağlayacaktır (Sağcan, 1986: 8).

Tablo 2.2 Rekreasyon Faaliyetlerinin Türleri ve Katılma Oranları-ABD Örneği

Faaliyet	Katılma oranı (%)	(%) Bir gün içinde ortalama katılma saati
Yüzme	34	2.6
Eğlence için araba sürme	34	1.0
Eğlence için yürüyüş	34	1.9
Balık avlama	24	4.4
Spor ve oyun	22	2.6
Havuzda yüzme	18	2.8
Doğada yürüyüş	17	2.0
Sandal gezintisi	15	2.8
Spor faaliyetlerini seyir	12	4.2
Atçılık	5	2.7
Tenis	5	2.1
Golf	5	4.9
Gezinti ve doğa fotoğrafçılığı	5	3.0
Kuş gözlemciliği	4	2.1
Avcılık	3	4.4
Vahşi yaşam ve kuş fotoğrafçılığı	2	1.6
Piknik	47	2.6
Kano	3	2.3
Yelkencilik	3	4.4
Su kayağı	5	2.6
Geliştirilmiş kampçılık	11	2.0
Bisiklet sürme	10	2.0

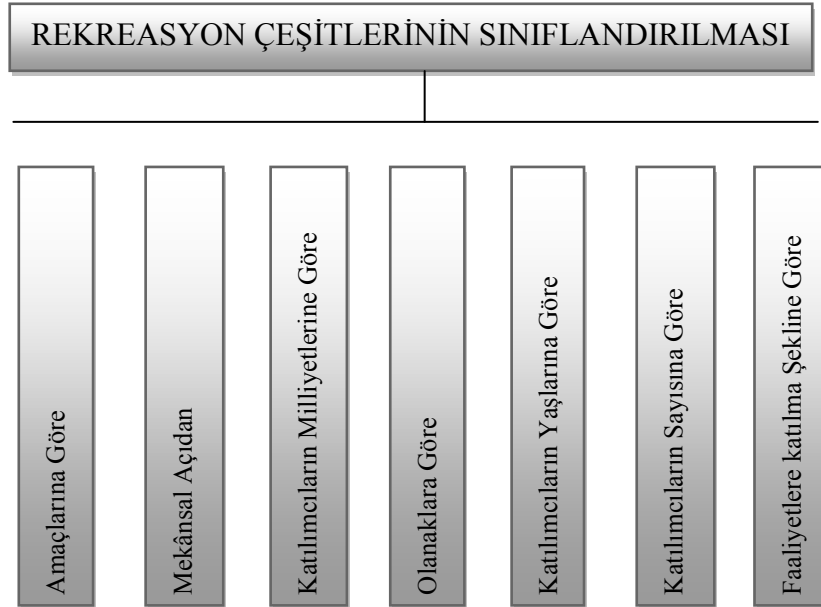
Kaynak: Sağcan,1986: 8

Tablo 2.2’de ABD de yapılan bir araştırmaya yer verilmiş ve rekreasyon faaliyetlerinin türleri ve katılım oranları gösterilmiştir. Rekreasyon faaliyetlerine

katılma oranı göz önüne alındığında en çok piknik, yüzme, eğlence için araba sürme ve eğlence için yürüyüş seçeneklerinin en çok gerçekleştirilen faaliyetler olduğu tespit edilmiştir. Vahşi yaşam ve kuş fotoğrafçılığı ise en az katılım oranına sahip faaliyet olmuştur. Bu gruplandırmalar sadece bir ülkede gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre ortaya çıkmıştır. Rekreasyonun sınıflandırılmasında ve faaliyetlere katılımdaki gerçek amaç katılımcılarda istek uyandırmak ve zevk almalarını sağlamaktır. Bunun yanı sıra farklı bölgelerde, farklı inançlara, kültürlere ve daha birçok değişkene bağlı olarak çeşitli kriterlere göre de farklı sınıflandırma yapmak olasıdır.

Rekreasyonun sınıflandırılması, fonksiyonlarına veya bazı kriterlere bağlı olarak değişmektedir. Kişi, hangi istek doğrultusunda bir rekreatif faaliyete katılmaya karar vermiş ise, buna uygun bir rekreasyon çeşidi ortaya çıkmaktadır. İnsanların her biri için farklı amaçlar ve isteklerin bulunabileceği, buna paralel olarak da çok çeşitli rekreatif faaliyetlerin olduğu düşünülürse, tek bir grupta veya çeşitlendirme yapmanın zorluğu da ortaya çıkmaktadır (Ergül, 2008: 11). Bu çerçevede içerisinde rekreasyon farklı başlıklar altında sınıflandırılarak incelenmektedir. Bu sınıflandırmalardan bazıları şu şekillerde yapılabilir;

Şekil 2.4. Rekreasyon çeşitlerinin sınıflandırılması

Kaynak: Sağcan1986, Köybaşı 2006, ve Ergül 2008

Çeşitli kaynaklardan derlenen bilgiler sonrası oluşturulan Şekil 2.4'den de gözlenebileceği gibi rekreasyon faaliyetlerinin sınıflaması 7 ana başlık altında

yapılabilir. Bu başlıklar; amaçlarına göre, mekânsal açıdan, katılımcıların milliyetlerine göre, olanaklara göre, katılımcıların yaşlarına göre, katılımcıların sayısına göre ve faaliyetlere katılma şekline göre olarak sıralanabilir.

2.4.1.1. Amaçlarına Göre

Rekreasyon çeşitlerinin sınıflandırılması farklı başlıklar altında yapılmıştır. Bu başlıklardan bir tanesi de amaçlarına göre rekreasyon faaliyetlerinin sınıflandırılmasıdır. Karaküçük (2008: 67)'e göre bu sınıflama 6 başlık altında yapılabilir. Bunlar;

- a. Dinlenme amacıyla yapılan rekreasyon faaliyetleri; serbest zamanın tamamen dinlenmek, yani beden ve ruh sağlığının devam ettirilmesi veya korunması için yapılan faaliyetlerle değerlendirilmesidir.
- b. Kültürel amaçlı yapılan rekreasyon faaliyetleri; serbest zamanın, eski sanat ve tarihi eserlerin, müzelerin gezilmesi ve diğer kültürel faaliyetlerle değerlendirilmesidir.
- c. Toplumsal amaçlı yapılan rekreasyon faaliyetleri; toplumsal ilişkiler kurmak ve geliştirmek amacıyla yönelik serbest zaman değerlendirme faaliyetleridir.
- d. Sportif amaçlı yapılan rekreasyon faaliyetleri; aktif spor yaparak, veya pasif şekliyle seyirci, taraftar, yönetici veya başka bir şekilde serbest zamanın sportif faaliyetlerle değerlendirilmesidir.
- e. Turizm amaçlı yapılan rekreasyon faaliyetleri; öncelikle tatil dönemlerinde bulunduğu mekândan, başka mekânlara gitmek, görmek amacıyla gitmek suretiyle serbest zamanın değerlendirilmesidir.
- f. Sanatsal amaçlı yapılan rekreasyon faaliyetleri; sanatın birçok dalından biri veya birkaçı ile uğraşarak serbest zamanların değerlendirilmesidir.

Bir başka görüşe göre ise rekreasyon kar amaçlı ve kar amaçsız faaliyetler bağlamında değerlendirilerek, kar amaçlı rekreasyon ticari rekreasyon olarak

belirtilmiştir. Ticari rekreasyon, insanların belirli bir ücret ödeyerek katıldıkları faaliyetlerdir (Mclean ve diğerleri 2005 den aktaran; Metin ve diğerleri, 2013: 5027).

Rekreasyon faaliyetlerinin sınıflandırması, hangi amaçlarla gerçekleştirildiğinin bilinmesini sağlayacaktır. Amaçların bilinmesi, faaliyetlerin kimlere yönelik olduğunu ve hangi mekânlarda gerçekleşeceğini ortaya koyacaktır. Örneğin, toplumda hâkim olan tüketim kültüründen doğan bir sonuç olarak alışveriş, sosyalleşme ve dinlenme amacı taşıyan faaliyetler öncelik taşımaktadır (Metin ve diğerleri, 2013: 5027).

2.4.1.2. Mekânsal Açıdan

Boş zaman faaliyetleri, kullanılan mekâna göre kapalı alan rekreasyon faaliyetleri ve açık alan rekreasyon faaliyetleri olarak değerlendirilebilir.

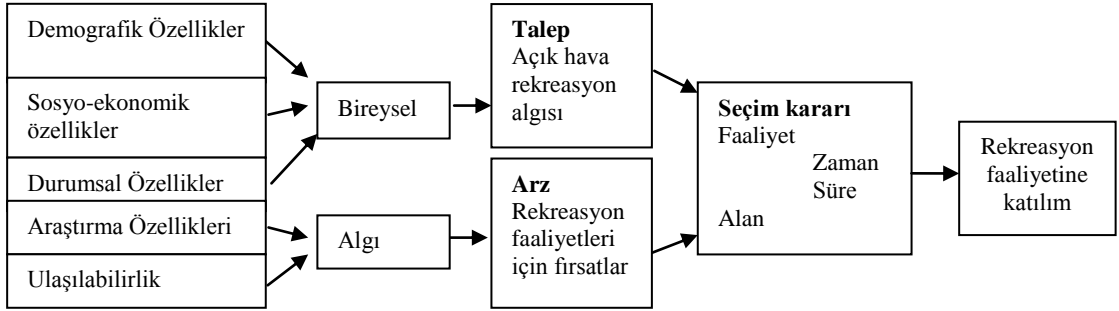
Kapalı alan rekreasyon faaliyetleri; insan eliyle oluşturulmuş, doğal olmayan ve genellikle bir çatı altında suni ortamlarda uygulanabilen rekreatif faaliyetlerdir. Kış akşamları yüzmek için kapalı ve ısıtılmalı bir yüzme havuzuna; tenis, basketbol, voleybol oynamak için ise bir spor salona ihtiyaç duyulur (Turgut, 2012: 14). Kısacası kapalı alan rekreasyon faaliyetleri toplumun kullanımına ayrılmış kapalı mekânlarda ve evlerde gerçekleştirilen rekreasyonel faaliyetler kapsamaktadır. Bu faaliyetler şu şekilde sıralanabilir (Yüncü ve diğerleri, 2013: 12);

- Çocuk, gençlik, işletme, spor, özel ilgi ve sosyal kulüpler gibi kulüp ve derneklerdeki kapalı mekân faaliyetleri
- Kapalı alanlardaki sergi, defile vb. faaliyetler
- Kongre, kutlama vb. toplantılar
- Kapalı tesislerdeki sportif faaliyetler (basketbol, buz pateni, voleybol, masa tenisi, jimnastik, vb.)
- Kapalı tesislerdeki sağlıklı yaşam faaliyetleri (sauna, kaplıca, içmece, hamam vb)
- Kurslar (el sanatları, güzel konuşma, yabancı dil, dekoratif eşya vb.)
- Kapalı alanlardaki kâğıt oyunları, tavla, satranç, talih oyunları, bilgisayar oyunları vb.

- Ev içinde yapılabilecek faaliyetler (TV ve video izleme, radyo dinleme, müzik dinleme, kitap okuma, yatarak dinlenme; günlere, toplantılara, ziyafetlere, kutlamalara katılma; bakım onarım yapma, müzik aleti çalma, el sanatlarıyla uğraşma; çocuk oyunlarına veya aile eğlencelerine katılma vb.)
- Kulüp (Çocuk, gece, gençlik, işletme, spor, özel ilgi kulüpleri vb.) ve derneklerdeki kapalı mekân faaliyetleri

Açık alan rekreasyon faaliyetleri ise; yaşam yerlerinden uzak, çoğunluğu doğal olan veya bu amaçlarla yapılandırılmış alanlarda gerçekleşen faaliyetleri kapsar. Türkçe karşılığıyla açık alan, bireyin “her şeyden uzak” olma hissini kendisinde gerçekleştirebildiği bütün yerleri tamamen kapsayan bir terimdir. Şehirde doğup büyümüş birisi için evinden birkaç adım uzaklıktaki bir çiftlik olabilirken, başka birisi için şehir sınırları içerisinde oluşturulmuş parklar ve şehir ormanları insana ıssızlık ve sessizlik hissini yaşatabilmektedir. Açık alan rekreasyon faaliyetleri Jensen ve Guthrie tarafından “*açık alanda gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetleri*” olarak tanımlanmıştır (Jensen ve Guthrie, 2006: 10). Açık alan rekreasyonu, bir doğa unsurudur ve katılımcıların etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Açık alan faaliyetleri, deneyimin özgül değeri, kendini gerçekleştirme, eğlence amacı ile su rotaları ve doğal alanlara seyahatleri içeren faaliyetler olarak açıklanmaktadır (Yüncü ve diğerleri, 2013: 12). Hardiman ve Burgin (2011: 1324) ise macera turizmini açık hava faaliyetleriyle birlikte tanımlamaktadırlar. Weber (2001: 361)’de maceracı rekreasyon faaliyetleri ile açık hava rekreasyon faaliyetlerini birleştirici bir tanımlama yapmıştır. Weber (2001), maceracı rekreasyonun özünde açık hava rekreasyon faaliyetlerinin yattığını savunmuştur. Macera odaklı rekreasyon faaliyetleri genellikle açık alanlarda sürdürülen, doğayla iç içe bir rekreatif kullanım alanına sahiptir. Bu nedenle macera ve açık alan ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Açık alan, rekreasyon faaliyetlerine katılım sürecinin ürünüdür. Bu süreç Şekil 2.5’te ifade edilmiştir;

Şekil 2.5. Açık alan rekreasyon faaliyetlerine katılma süreci

Pigram ve Jenkins, 2005: 22

Şekil 2.5'te açık alan rekreasyon faaliyetlerine katılma süreci verilmiş ve demografik özellikler, sosyoekonomik özellikler, durumsal özellikler, araştırma ve ulaşılabilirlik unsurları bireysel özellikler ve algı ile ilişkilendirilmiş, bu ilişki sonucu oluşan arz ve talep gösterilmiştir. Tüm bunlar bireylerin seçim kararına etki ederek rekreasyon faaliyetine katılım gerçekleşmektedir.

Açık alanlarda gerçekleştirilebilecek boş zaman faaliyetleri oldukça çeşitlidir. Açık alanlarda gerçekleştirilebilecek tüm sportif faaliyetler, sanatsal faaliyetler, doğal alan faaliyetleri ve daha birçok faaliyet bu sınıflandırma içerisinde yer almaktadır. Tablo 2.3'te açık alan rekreasyon örneklerinin sınıflandırılması yapılmıştır (Yüncü ve diğerleri 2013: 14). Tablo 2.3 incelendiğinde: Açık alan macera faaliyetleri; motorlu araç faaliyetleri; açık alan eğitimi, çevre eğitimi; avlanma, balık tutma; doğa çalışması; macera eğitimi; doğal, tarihi, kültürel ve tarihi geziler; doğa ve sanat başlıkları altında sınıflandırmalar yapıldığı görülmekte bu sınıflandırmalar altında yapılabilecek faaliyetler belirtilmektedir.

Tablo 2.3 Açık Alan Rekreasyon Örnekleri

Sınıflandırma	Belirgin Faaliyetler
Açık alan macera faaliyetleri	<ul style="list-style-type: none">• Kamp yapmak• Kano yapmak
Motorlu araç faaliyetleri	<ul style="list-style-type: none">• Otobüs, araba vb. gezisi• Motorlu araç yarışları• Kar motosikleti
Açık alan eğitimi; çevre eğitimi	<ul style="list-style-type: none">• Doğa veya çevre eğitim faaliyetleri• Kamplar
Avlanma; Balık tutmak	<ul style="list-style-type: none">• Okçuluk• Atış yapmak• Olta balıkçılığı• Sineklerle balık avlama
Doğa çalışması	<ul style="list-style-type: none">• Kuş gözlemciliği• Vahşi doğa gözlemciliği
Macera eğitimi	<ul style="list-style-type: none">• Hayatta kalma kursları• Vahşi doğaya yolculuk• Macera faaliyetleri• Dağcılık, mağaracılık• Kaya, zirve, Alpin tırmanışları
Doğal, tarihi, kültürel ve tarihi geziler	<ul style="list-style-type: none">• Doğa yürüyüşleri• Müze ziyareti
Doğa ve sanat	<ul style="list-style-type: none">• Fotoğraf çekmek• Resim yapmak• Doğa fotoğrafçılığı

Kaynak: Yüncü ve diğerleri (2013: 14).

İnsanlar açık alan faaliyetlerine çok farklı amaçlarla katılsalar da öncelikli amaçları eğlence, rahatlama, sağlık, egzersiz ve aile ile birlikte zaman geçirme isteğidir. ABD’ de yapılan bir araştırma ile insanların en çok hangi amaçlarla bu tür faaliyetlere katıldıklarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmanın sonuçları, Ardahan ve Lapa’nın 2011 yılında yayınladıkları benzer bir çalışmanın sonuçları ile karşılaştırılmalı olarak Tablo 2.4’te verilmiştir;

Tablo 2.4 Açık Alan Faaliyetlerine Katılım Amaçları

Amaç	%	Amaç	X
Eğlence	83	Doğa ile bütünleşme	4,49
Rahatlama	80	Sağlığını olumlu yönde etkileme	4,44
Sağlık ve Egzersiz	79	İlgi alanı olması, bana hitap etmesi	4,41
Aile ile beraber zaman geçirmek	74	Sıkıntıdan kurtulmak, stres atma	4,06
Doğa ile bütünleşmek	73	Monotonluktan kurtulma	4,02
Stres azaltmak	73	Rahatlama	3,97
Çocuklara doğru değerleri öğretmek	64	İş verimini arttırma	3,68
Arkadaşlar ile beraber olmak	63	Arkadaşlarımla beraber olma isteği	3,67
Heyecan	59	Yeni beceriler edinme ve kullanma	3,48
Yeni beceriler kazanmak	53	Yeni bir çevreye girme	3,44
Yalnız kalmak	39	Çevremdekilerin etkisi	3,05
Yarışma	26	Aileme iyi örnek olma	3,03

X: (5= Kesinlikle Katılıyorum, 4= Katılıyorum, 3= Kısmen Katılıyorum, 2= Katılmıyorum, 1 Kesinlikle Katılmıyorum)

Kaynak: Cordes ve Ibrahim, 2003; Ardahan ve Yerlisu Lapa, 2011'den aktaran; Turgut, 2012: 16)

Tablo 2.4'te açık alan faaliyetlerine katılım amaçları, katılımcıların amaçlara göre yüzdelerle dağılımları ve yaklaşımları gösterilmektedir. Tablo 2.4'e göre açık alan rekreasyon faaliyetine katılıma en fazla etki eden amaçlar eğlence, rahatlama, sağlık ve egzersiz, aile ile beraber vakit geçirme ve doğa ile bütünleşme olarak belirlenmiştir.

2.4.1.3. Katılımcıların Milliyetlerine Göre

Rekreasyon faaliyetlerinin milliyetlere göre sınıflandırılması, hangi amaçlarla gerçekleştirildiğinin bilinmesini sağlayacaktır. Katılımcıların milliyetlerine göre sınıflandırılması, faaliyetlerin kimlere yönelik olduğu ve hangi mekanlarda gerçekleşeceği konusunda fayda sağlayıcı olabilmektedir. Katılımcıların milliyetlerine göre rekreasyon çeşitleri ulusal veya uluslararası olarak sınıflandırılabilir. Buna göre (Hazar, 2009: 23);

- Ulusal rekreasyon: Ülke sınırları içerisindeki kişi ve kuruluşların katıldıkları boş zaman değerlendirme faaliyetleridir. Ulusal festivaller, sergi ve gösteriler örnek olarak verilebilir.

- Uluslararası rekreasyon: Zamanla şehir içi, kırsal ve ülke içerisinde gelişen eylemlerden sonra seyahatler, boş zaman değerlendirme faaliyetleri ülke sınırları dışına çıkmaya başlamıştır. Uluslararası rekreasyon; ülke içi ve ülke sınırları dışındaki kişi ve kurumların katıldıkları boş zaman değerlendirme faaliyetleridir. Örneğin uluslararası film festivalleri ve çeşitli gösterilere katılma örnek olarak verilebilir.

2.4.1.4. Olanaklara Göre

Aşıkutlu ve diğerlerine (2012: 105) göre bu başlık altında yapılan değerlendirmede rekreatif olanaklara göre bir sınıflandırma yapılmıştır. ROD kısaltmasıyla verilen Rekreasyonel Olanak Dağılımı kapsamında belirtilen olanak sınıfları şu şekildedir;

- Doğal
- Yarı Doğal
- Doğala Yakın Kırsal
- Gelişmiş Kırsal
- Yarı Kentsel
- Kentsel

Bu yöntem, korunan alanlarda doğaldan kentsele doğru 6 sınıftan oluşan olanakların belirlenmesi ve bu olanak sınıflarının sosyal, yönetsel ve fiziksel özelliklerini inceleyerek, ideal rekreasyonel yönetim kararının alınmasını ya da mevcut kararların geliştirilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla her bir olanak sınıfı için yönetim kararlarında farklılık olabileceği dikkate alınarak, olanak sınıflarının doğru şekilde belirlenmesi ve değerlendirilmesi önemli bir husustur. Olanak sınıflarının belirlenmesi ile ilgili olarak, Butler ve Waldbrook (2003: 25) yaptığı çalışmada;

- Olanakların gözlenebilir ve ölçülebilir nitelikte olması gerektiğini
- Olanakların yönetim kararları ile kontrol edilmesi gerektiğini
- Olanakların belirlenmesinde, kullanıcıların kullanım alanları hakkındaki tercihleri ve kararlarının etkili olduğunu
- Olanakların mevcut durumu ifade ettiğini belirtmiştir.

Olanak sınıflarının belirlenmesi, kullanıcılar için beklenti ve taleplerin karşılanmasının yanı sıra yöneticiler için de yönetim kararı almada gereklidir (Butler ve Waldbrook 2003).

2.4.1.5. Katılımcıların Yaşlarına Göre

Farklı yaş grupları, kendi özelliklerine göre farklı rekreasyon faaliyetlerini tercih ederler. Katılımcı veya izleyici yaşlarına göre rekreasyon çeşitleri Hazar (2009:24) tarafından;

- Çocuk rekreasyonu
- Gençlik rekreasyonu
- Yetişkin rekreasyonu
- Üçüncü kuşak rekreasyonu şeklinde sınıflandırılmıştır.

Yaş, rekreasyon faaliyetlerine katılmayı etkileyen önemli faktörlerden biridir. Örneğin genç yaş grubunda bulunan bireyler, yaşlılara oranla daha fazla rekreasyon faaliyetlerine katılma eğilimindedirler (Kunz ve Graham 1996'dan aktaran; Demir ve Demir, 2006: 38). Dolayısıyla her yaş grubunun katılmış olduğu boş zaman değerlendirme faaliyetinin türü ve sıklığı da farklıdır. Örneğin gençler boş zamanlarında disko, bar vb. yerlere gitme eğiliminde iken, çocuk yaşta olanlar oyun oynamayı, parka gitmeyi vb. tercih ederken, yaşlılar ise daha sakin sayılabilecek yerlerde bulunmayı tercih etmektedirler (Demir ve Demir, 2006: 38). Anlaşılacağı üzere katılımcıların yaşları, hem rekreasyon faaliyetlerinde katılımı, hem de faaliyetlerinin sınıflandırılmasında önemli rol oynamaktadır.

2.4.1.6. Katılımcıların Sayısına Göre

Yüncü ve diğerleri (2013: 17)'nin katılım sayılarına göre sınıflandırma modeli içerisinde;

- Bireysel Rekreasyon Faaliyetleri
- Grup Rekreasyon Faaliyetlerinin yer aldığı söylemektedir.

Bireysel Rekreasyon; insanların yalnız olarak boş zamanlarında gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir (Hacıoğlu ve diğerleri, 2003: 38).

Grup Rekreasyonu; insanların grup halinde boş zamanlarını değerlendirmeleridir. İnsanlar grup rekreasyon faaliyetleri katılımı sayesinde bir grubun üyesi olur ve o topluluğun özelliklerini taşırlar. Grup rekreasyon faaliyetlerine takım sporları müsabakaları, toplu piknik ve rekreatif olarak yapılan toplu müzik faaliyetleri örnek gösterilebilir (Sevil ve diğerleri, 2012: 16).

2.4.1.7. Diğer Faktörlere Göre Sınıflandırma

Bu başlık altında yerel sınıflandırma, zamansal sınıflandırma ve faaliyet çeşidine göre sınıflandırma yer almaktadır.

Yerel Sınıflandırma: Günümüz insanının şehir yaşantısında sürekli beton binalarda dört duvar arasında çalışmaktan, sürekli bir kargaşa içerisinde bulunmaktan vb. sebeplerden dolayı stres altında olduğu bir gerçektir. Aynı zamanda artık kırsal bölgelerden çok uzak kalan şehir insanları, doğaya karşı olan özlemlerini boş zamanlarını kırsal alanlarda geçirerek gidermektedirler. Aynı zamanda kırsal bölgede yaşayan insanların da şehir ortamını merak etmelerinden ve şehir ortamının buldukları çevreye göre hayatlarını daha kolaylaştırdığını düşünmelerinden dolayı, boş zamanlarını şehir ortamında geçirmeye çalıştıkları gözlemlenmektedir. Fakat hem şehirde yaşayan bireylerin kırsal bölgelere gitmek için, hem de kırsal alanda yaşayan bireylerin şehir ortamına girmeleri için her zaman yeterli boş zamanları olmayabilir. Bu yüzden yaşadıkları alanda kalıp boş zamanlarını bu alanlarda da geçirebilmektedirler. Dolayısıyla yapılan rekreasyonel faaliyetler gerçekleştirildikleri yerel alan bakımından kentsel ve kırsal olarak iki başlık altında sınıflandırılabilir (Uğurlu,2005: 18).

Zamansal sınıflandırma: Yapıldıkları zaman dilimine göre rekreasyon faaliyetleri, tatil rekreasyonu ve günlük rekreasyon şeklinde iki gruba ayrılmaktadır. Tatil rekreasyonu hafta sonu, bayram ve yıllık tatillerde oluşan serbest zamanlarda yapılan rekreasyon faaliyeti iken, günlük rekreasyon faaliyetleri, gün içindeki serbest zamanlarda yapılan rekreasyon faaliyetlerini kapsamaktadır (Kulözü, 2009: 30). Bir başka tanımlamaya göre yazın, kışın veya başka bir mevsimde yapılabilen rekreatif faaliyetlerdir. Ayrıca günlük, hafta sonları ve emeklilik dönemlerini kapsayan uzun serbest zamanlarda gerçekleştirilen faaliyetlerdir (Karaküçük, 2008: 68).

Faaliyet Çeşidine Göre Sınıflandırma: Rekreasyon faaliyetine katılan kişinin gösterdiği hareketliliğine bağlı olarak yapılan bu sınıflandırma da aktif ve pasif rekreasyon olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Takım sporları, yüzme, bisiklete binme, koşu yapma gibi fiziksel çaba gerektiren faaliyetler aktif rekreasyon tanımına girerken, yürüme, oturma, piknik yapma gibi çok az ya da hiçbir fiziksel çaba gerektirmeyen rekreasyonel faaliyetler pasif rekreasyon faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır (Kulözü,2009: 30).

2.4.2. Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Unsurlar

Rekreasyon davranışsal bir yaklaşım ya da bir model olarak algılanabilmektedir. Bu modelin temel yapısını rekreasyonist faydalara yol açan motivasyonları yerine getirmek için seçilen özel faaliyetlere katılım oluşturmaktadır. Bu model ile bazı motivasyonları yerine getirmek ve ilgili faydaları açığa çıkarmak için tasarlanmış rekreasyonel olanakları sağlamak mümkün olabilir (Pettengill ve Manning, 2011: 10). Rekreasyon alanlarının farklı motivasyon alanlarını barındırması gerekmektedir. Ziyaretçi izleme verileri ziyaretçilerin ihtiyaçlarını, motivasyonlarını anlamada ve gelecekteki rekreasyon faaliyetlerinin belirlenmesinde fayda sağlayabilir (Kajala ve diğerleri 2007'den aktaran; Ankre ve Fredman,2012: 26). Bahsedilen ziyaretçi verileri içerisinde katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılımlarında önemli rol oynayan faktörler de yer almaktadır. Bu nedendir ki rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen faktörlerin incelenmesi önem teşkil etmektedir.

Günümüzde endüstri ve teknolojideki gelişmeler, kalkınma ve refahtaki aşamalar ve makinenin insan üzerindeki egemenliği çalışmaya bir tepki oluşturarak, boş zamanlara olan ilginin artmasını sağlamıştır. Bununla birlikte, kişilerin boş zamanlarını değerlendirmelerine yönelik çok seçenekli hizmetler sunan bir sektör oluşmuştur. Ekonomik verimliliğin artması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle oluşan bu boş zamanın bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi, pozitif sonuçları olacak bütünsel bir çaba olmalıdır. Rekreasyonel faaliyetlere katılımın olumlu katkılarına rağmen, bireylerin değişik nedenlerden dolayı kendileri için önemli olan bu tür faaliyetlere katılmadıkları ya da çeşitli engeller sebebi ile katılmadıkları görülmüştür. “Engel” kavramı boş zaman literatüründe “*bireyin boş zamanlarında*

rekreasyonel faaliyetlere katılımını engelleyen ya da kısıtlayan ve birey tarafından karşılaşılan nedenler” olarak ifade etmektedir (Demirel ve Harmandar, 2009: 840).

Bu görüşten yola çıkarak rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen birçok faktör olduğu söylenebilmektedir. Literatürde bu faktörler farklı bakış açıları içerisinde incelenmektedir. Torkildsen (2005:107)’e göre, rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen üç grup faktör bulunmaktadır. Birinci grup faktörler, bireysel faktörlerdir. Bireysel faktörlerde, kişinin hangi yaşam evresinde olduğu, gereksinimleri, ilgi alanları, davranışları, yetenekleri, yetiştiriliş şekli ve kişiliği etkilidir. Örneğin yaş, rekreasyonel faaliyete katılımında oldukça önemli yer tutmaktadır. Ancak bu etki, kişiye ve faaliyetin türüne göre değişiklik göstermektedir. İkinci grup faktörler, bireylerin içinde buldukları koşul ve durumla ilgili olan faktörlerdir. Bunlar, bireylerin içinde buldukları sosyal oluşum, gelirleri, işleri vb. unsurlardır. Üçüncü grup faktörler ise, bireyin sahip olduğu fırsat ve destek faktörlerdir. Bu faktörler birey için uygun olan kaynaklar, tesisler, programlar, faaliyetler, bunların kalitesi ve uygunluğu, yeterliliği, çekiciliği ve yönetimidir. Serbest zaman ve rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen bu unsurlar bazen tek başlarına, bazen etkileşimli olarak, bazen de toplu olarak ortaya çıkmaktadırlar (Tütüncü ve diğerleri, 2011: 72).

Bekdemir ve Altınçekiç (2012: 96) yaptıkları çalışmada; rekreasyon potansiyelini etkileyen ana sebepleri pozitif faktörler (bitki örtüsü ve ulaşım), negatif faktörler (koruma durumu, yerleşim ve koruma alanlarına yakınlık) ve koruma eşik değerleri olarak belirlemişlerdir.

Diğer bir çalışmaya göre, insanların boş zaman davranışlarını etkileyen faktörler beş kategoride toplanmıştır. Bunlar aile, referans grupları, önceki fikirler, kişilik ve kültürdür (Bowding ve diğerleri 1999’dan aktaran; Güçlü, 2013: 163).

Boş zaman davranışını etkileyen faktörler yanında, boş zaman faaliyetlerinin seçimini etkileyen faktörler de bulunmaktadır. Torkildsen, boş zaman seçimlerini ve katılımları etkileyen faktörleri 3 gruba ayırmıştır (Torkildsen 2005’den aktaran; Köybaşı, 2006: 74):

- Kişisel faktörler: Bireyin ihtiyaçlarını, ilgilerini, davranışlarını, kabiliyetlerini ve yetiştirme şekilleriyle kişiliklerini içerir.
- Sosyal Faktörler ve Maddi Durum: Gelirleri, meslekleri, kendi idarelerindeki sosyal ortamlarında bireylerin kendilerini buldukları durumları ve onların maddi durumlarını içerir.
- Fırsat Faktörleri: Kaynaklar, imkanlar, programlar, faaliyetler ve bunların kalitesi, cazibeleri ve yönetimlerini içerir.

2.4.2.1. Demografik Faktörler ve Diğer Açıklayıcı Özellikler

Rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen önemli unsurlardan biri de katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, aylık gelir gibi demografik özellikleri ve yine demografik yapılar ile bağlantı kurulabilecek olan ve diğer açıklayıcı özellikler olarak ifade edilen, katılımcıların yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer, çalışma süreleri, rekreasyon faaliyetlerine katılım sıklıkları gibi unsurlardır. Bu unsurları açıklayacak olursak:

Cinsiyet: Bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılımlarını etkileyen en önemli faktörlerden birisidir. Henderson ve diğerleri (1996) yapmış oldukları çalışmada, kadın ve erkeğin toplumda karşı karşıya kaldıkları durumların farklı olduğunu, bundan dolayı boş zaman faaliyetlerinde yönlendikleri faaliyetlerinde farklı olduğunu savunmaktadırlar. Yapılan araştırmalar sonucu, faaliyet tercihlerindeki farklılıklar ile beraber, kadın ve erkeklerin rekreasyon faaliyetlerine katılım sıklıklarıyla ilgili farklılıkların da olduğu görülmektedir. Erkeklerin bu konuda aile, iş, toplumsal alışkanlıklar gibi sosyal kurumların da desteklediği yapılardan dolayı rekreasyonel tercihlerde daha aktif, daha rahat olduğu sonucuna varılmıştır. Son yıllarda kadınlar ve erkekler arasındaki katılım oranlarındaki fark azalmış olsa da, farklılık hala erkeklerin lehinedir. Kadınlar üstlendikleri roller gereği (anne, eş, iş hayatı vb. gibi) daha kısıtlı fırsatlara sahiplerdir (Floyd ve diğ., 2006; Henderson ve Bialeschki, 1991; Lee diğ., 2001; Manning, 1999; Wearing, 1999'dan aktaran; Ardahan ve Lapa, 2011: 1335).

Yaş: Yaş, boş zaman faaliyetlerine katılmayı etkileyen önemli faktörlerden bir diğeridir. Örneğin genç yaş grubuna ait bireyler yaşlılara nazaran daha fazla fiziksel

aktivite ve spor faaliyetlerine katılma eğilimindedirler (Kunz ve Graham 1996'dan aktaran; Demir ve Demir, 2006: 38). Katılımcıların yaşlarına göre sağlık, rekabet, dış görünüş, sosyal olma/eğlenme ve beceri geliştirme gibi alt boyutları vardır. Bu boyutlar rekreasyon faaliyetlerine katılım nedeni başta olmak üzere, rekreasyon faaliyetlerin seçimi, faaliyetlere katılım süreleri, yılın hangi döneminde faaliyetlere katılımın sağlanacağı gibi birçok unsura etki etmektedirler (Ardahan, 2012: 65).

Medeni Durum: Literatürde bireylerin rekreasyon faaliyetlerine katılımıyla medeni durum arasındaki ilişkiyi sorgulayan çok çalışma olmamasına rağmen, anlamlı ve doyumsuz bir evliliğin; bireylerin yaşam doyumunu olumlu etkilediği, daha sağlıklı ilişkiler kurgulayabildiği, yaşama daha güvenli bir duruş içinde olduğu, bunun da rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkilediği üzerinde durulmuştur (Ardahan,2012: 67). Bu nedenle rekreasyon faaliyetlerine katılımı, kişilerin medeni durumu etkili rol oynamaktadır. Yukarıda belirtilen görüş dışında, huzursuz bir evlilik, aile içi sorunların getirisi olarak rekreasyon faaliyetlerine katılımı olumsuz etkileyebilmektedir. Aile olmanın getirdiği sorumluluklar ve yaşam koşullarına bağlı olarak, medeni durum rekreasyon faaliyetlerine katılımı önemli bir unsurdur.

Eğitim Durumu: Rekreasyon faaliyetlerine katılıma etki edebilecek bir diğer faktör ise katılımcıların eğitim durumlarıdır. Eğitim düzeyi ile bireylerin katıldıkları boş zaman faaliyetleri arasında ilişki bulunmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek bireyler, sinema, tiyatro, opera, bale gibi kültürel faaliyetleri tercih ederken, eğitim seviyesi düşük bireyler bu tip faaliyetleri daha az sıklıkta tercih etmektedirler (Sağcan, 1986: 85). Aynı zamanda Sağcan (1986, 85) alışmasında, yeni yerler ve yeni şeyler görme arzusunun eğitim düzeyi ile doğru orantılı olarak arttığını belirtmiştir. Tüm bunlarla doğru orantılı olarak, eğitim düzeyinin bireylerin rekreasyon faaliyetlerine bakış açısında etki ettiği söylenebilir. Eğitim durumundaki farklılıklar, bireylerin katıldıkları rekreasyon faaliyetlerini de farklılaştırabilir.

Gelir Düzeyi: Bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarını etkileyen bir diğer önemli faktör de gelirdir. Harcanabilir gelir düzeyi seyahat için bireyin motivasyonunu etkileyebilir (Mutinda ve Mayaka, 2012: 1593). Özellikle belli bir harcama gerektiren boş zaman faaliyetlerine katılmanın ilk koşulu harcanabilir gelire sahip olmaktır. Bireyler temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra gelirlerinden bir kısmını artırabiliyorlarsa, gelirlerinin arta kalan kısmı ile boş zaman faaliyetlerine katılmaları söz konusu olabilmektedir. Böylece, bireylerin elde etmiş oldukları gelir sadece katılabilecekleri boş zaman faaliyetinin türünü değil, aynı zamanda katılım sıklığı gibi önemli bir unsur da etkileyebilmektedir (Demir ve Demir, 2006: 38).

Diğer Açıklayıcı Özellikler: Katılımcıların yaşamlarını geçirdikleri yer de katılımı etkileyen bir diğer unsurdur. Yaşamlarını büyük şehirler, metropollerde geçirmiş katılımcılar genellikle daha sakin, dinlenme amaçlı, doğaya daha yakın rekreasyon faaliyetlerine yönelim gösterebilmekteyken; köy, kasaba gibi küçük, sakin ve daha çok doğayla iç içe yerlerde geçirenlerin rekreasyon alanı tercihleri ise daha farklı olmaktadır. Aynı zamanda yaşamını büyük şehirlerde geçiren bir birey ile köyde geçiren bir bireyin rekreasyon faaliyetine katılma ihtiyacı da farklılık gösterebilmektedir (Sarıbaş, 2012: 1288).

Rekreasyon faaliyetlerine katılım kararını etkileyen unsurlardan biri de zamandır. 30 yılı aşkın süre önce ekonomistler gezi faaliyetlerine katılımda zamanın maliyet kadar önemli bir husus olduğuna karar vermişlerdir. Faaliyetlere katılım için mali açıdan yeterlilik kadar boş zamana da ihtiyaç vardır. Gelişen teknoloji ile birlikte değişen çalışma koşulları, artan boş zaman ve bireylerin boş zamanlarını değerlendirme ihtiyacı rekreasyon faaliyetlerine katılımı doğrudan etkilemektedir. Uzun süreli ve yoğun çalışma periyodu sonrası rekreasyon ihtiyacı da artış gösterirken geriye kalan kısa süreli boş zamanda rekreasyon faaliyetlerine yeteri kadar zaman ayırlamaması gibi bir sorun doğurabilmektedir. Bu nedendir ki çalışma saatleri dışında kalan ve faaliyetlere ayrılacak kadar boş zamana sahip olmak, rekreasyon faaliyetlerine katılımı önemli bir rol oynamaktadır (Feather,1999: 49).

Bir diğer faktör ise bireylerin rekreasyon faaliyetlerine katılım sıklıklarındır. Bu durum farklı bakış açılarıyla ele alınabilir. Örneğin maceraya yönelik rekreasyon faaliyetleri ele alınacak olursa; bir kere macera, risk, adrenalin hissine ulaşan kişi her seferinde biraz daha fazlasına ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaç için sürekli arayış içerisindedir. Her seferinde daha fazla adrenalin ihtiyacı duyar ve yeni faaliyetlerin keşfi için arayış içerisine girerler (Saribaş ve Öter, 2013: 55). Bu da bireyin daha sık rekreasyon faaliyetine katılımını sağlamaktadır. Bu durum diğer rekreasyon faaliyetleri içinde benzerlik taşımaktadır. Rekreasyon faaliyetlerine sık katılım alışkanlık haline dönüşebilmekte ve bir süre sonra ihtiyaç hissi uyandırmaktadır. Bu nedenle de rekreasyon faaliyetlerine katılım sıklığı, bu faaliyetlere katılımı önemli bir unsur haline almıştır.

2.4.2.2. Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Diğer Boyutlar

Demografik unsurlarla birlikte rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen farklı boyutları da ele almak gerekir. Bu boyutlardan ilki bireyin fiziksel özellikleri ve içsel deneyimleridir. Fiziksel özellikler ve kendine güven, eski tecrübelerin bıraktığı izler gibi içsel deneyimler, rekreasyon faaliyetlerine katılımı ve hangi rekreasyon faaliyetinin tercih edileceğini belirlemede etkili olabilirken, rekreasyon faaliyetlerinin de bireylerin fiziksel gelişimi ve içsel deneyimleri üzerine etkisi olabilmektedir.

Serbest zaman faaliyetlerinde fiziksel faaliyetlere katılım oranlarının arttırılmasının bireylerin fiziksel gelişimi açısından önemli olduğu bilinmektedir. Rekreasyon, çalışma faaliyetleriyle tükenen bedenin yeniden yaratılması amacını taşımaktadır. McAvoy ve diğerleri (1985: 42) tarafından yapılan araştırma, açık alan faaliyetlerine katılımın bireylerde fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlığa olumlu etkilerinin yanında, bireyin kendine olan güven ve saygısını arttırdığını, kişisel beceri, sosyal davranışlar, vücut ve kişilik gelişimi ile genel davranışları üzerinde olumlu değişikliklere yol açtığını ortaya koymuştur.

Açık alanda yapılan her rekreasyonel faaliyet, günlük baskılardan ve yaşamın olumsuz etkilerinden terapötik (Terapi amaçlı) bir kaçıştır. Açık havada ya da doğa içinde yapılan uzun bir yürüyüş büyük bir sorunun çözümü olabilir veya rahatsız edici düşüncelerden kurtulmayı sağlayabilir (Tomporowski ve Ellis 1984'den aktaran; Ceylan ve diğerleri, 2010: 64). Bu durum rekreasyon faaliyetleri ile ruhsal rahatlama arasındaki sıkı ilişkiye de işaret etmektedir. Rekreasyon faaliyetlerine katılımın ruhsal yapı üzerindeki etkisi kadar, ruhsal yapının rekreasyon faaliyetlerine katılım üzerinde etkisi olduğu gözlenmektedir. Boş zaman faaliyetlerinin tercihinde korku ve algılanan kişisel yetenek gibi içsel kısıtlamalar da, psikolojik birer faktör olarak etkilidir (Metcalf ve diğerleri, 2013: 30).

Rekreasyon kaynağının niteliği, alanların durumu ve işlerliği de katılıma etki eden diğer unsurlardır. Rekreasyon kaynağı ile ilgili yapılan tanımlarda, rekreasyon açısından değerli, doğal ve kültürel özelliklere sahip alanlar ön plana çıksa da, bir alanın rekreasyon kaynağı olarak değer kazanması da, kullanıcı isteklerinin karşılanabilmesi de oldukça önemlidir. Çünkü rekreatif bir alan rekreasyon açısından kullanılabilirliği sayesinde, kullanıcı tarafından değer kazanmaktadır. Bu açıdan rekreasyon alanlarının durumu katılımı etkileyen önemli unsurlardan biridir. Rekreasyonel faaliyetler; yer, ulaşılabilirlik, fonksiyon, gelişme olanakları, taşıma kapasitesi, mülkiyet durumu gibi unsurların farklı kombinasyonlarını içeren kaynaklara gereksinim göstermektedir. Bununla birlikte rekreatif kaynak yöneticisi rekreasyon kalitesinin temel unsurlarından biri haline almıştır (Graefe ve Burns, 2013: 36). Tüm bu faaliyetleri tek bir yerde sağlamak ise mümkün değildir. Bir yönetici hangi faaliyet için hangi alanın kullanımının uygunluğu hususunda doğru karar vermelidir (Aukerman, 2011: 11). Bu durum rekreasyon alanlarının yapılan

faaliyetlerle örtüşmesi gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır. Rekreasyon faaliyetlerine göre doğru alanların seçimi, seçilen alanların durumu, katılımı etkileyen önemli unsurlardan biridir. Örneğin son dönemlerde parklar ve yeşil alanlar artan bir öneme sahiptir. Açık alan rekreasyon faaliyetleri açısından bu alanların korunması ve geliştirilmesi önem taşımaktadır (Ewert ve diğerleri, 2007; Kahn, 2002; Kals ve diğerleri, 1999'dan aktaran; Brabyn ve Sutton, 2013: 124).

Rekreasyon alanların korunması ve sürdürülebilir bir hale getirilmesi önemli bir husustur. İnsanlar, korunmuş rekreasyon alanlarına gelerek faaliyetlere katılabilirler. Bu koruma politikası da ziyaretçi sayısını bölgenin taşıma kapasitesi sınırları içerisinde tutmaya çalışır. İnsanlar bu bölgelere doğal değerlerinden dolayı gelirler ve bu doğal yapı korunduğu sürece rekreasyon devam eder. Bu koruma anlayışı bölgeyi popüler hale getirir ve gelen ziyaretçi sayısını en üst düzeyde tutmaya devam eder. Bazı dönemlerde bu alanların taşıma kapasitesini aştığı ve zarara uğradığı durumlar olabilir. Bu durum rekresayon alanlarının kaldırabileceği kadar ziyaretçi akışının sağlanması gerekliliğini de ortaya koymaktadır (Font ve Tribe, 2000: 42).

Katılıma etki eden bir diğer unsur ise daha önce de belirtildiği üzere ekonomik durum faktörüdür. Bireyler öncelikle hangi seyahatleri alabileceklerini belirlerler. İkinci olarak rekreasyon siteleri arasından hangilerini seçeceklerine karar verirler. İlk aşamadaki fiyat etkisi, ikinci aşamayı da etkilemektedir. Bu iki kademeli çerçeveye bir fayda fonksiyonu içerisinde ilerlemektedir. İkinci aşama multinomial (çok terimli) bir seçim modelini oluştururken, ilk aşamada belirlenen husus sayım veri modeli olarak belirtilmektedir (Hausman ve diğerleri, 1995: 3).

Font ve Tribe (2000); Hausman ve diğerleri (1995)'ün çalışmaları incelendiğinde, örgütsel unsurların rekreasyon faaliyetlerine katılımı etki eden diğer bir faktör olduğu gözlenmektedir. Örgütsel unsurlar içerisinde arkadaşlarla olan iletişim, planlama yapmaktaki güçlükler, faaliyetlerin nerede yapılacağı sorusu, boş zaman olanaklarının tanıtım ve pazarlanması, yeni yerlerden haberdar olmak ve katılımcıların içerisinde bulunduğu kültürel yapı katılımı etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Rekreasyon faaliyetine katılımı etkileyen diğer faktörler içerisinde ise rekreasyon alanına olan mesafe, katılımcıların zaman yetersizlikleri, fazla iş yükü,

senelik tatil süreleri, katılımcıların sahip oldukları ulaşım olanaklarının durumu ve çevresel nedenler gösterilebilir.

Yukarıda genişçe ifade edilen rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen faktörler dışında, kişilerin genel durumları hakkında edinilecek bilgi de doğru tespitler yapmada oldukça önemlidir. Genel durumlar ifadesinden çıkarılacak anlam; bireylerin yaşadığı hayat ile olan bağı, hayattan aldıkları keyif düzeyi, ideal hayat görüşleri ve yaşama sevinçleri olarak ifade edilebilecek, biraz da psikolojik değerler ile ilişkilendirilebilecek olan kişisel değerlendirme faktörleridir. Tüm bu açılar birlikte ele alınarak rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurların belirlenmesi hem bireylerin karar alma aşamaları ve bireysel kazanımları, hem de işletmelerin bireylere karşı sunuları ve kendi kazanımları açısından değer yaratacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİSTLERİN REKREASYON FAALİYETLERİNE KATILIMLARINI ETKİLEYEN UNSURLAR; ANTALYA VE İZMİR ÖRNEĞİ

Turizm Endüstrisi, dünyanın önemli gelir getirici endüstrilerinden birisidir. Bu nedenle turizm 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ülke politikalarında önemli yer tutmaktadır (Gülbahar, 2009: 152). 20. Yüzyılın son çeyreğinin başlarından itibaren yeni pazar arayışlarına girilmiş ve dünyada farklı turizm çeşitleri gelişmeye başlamıştır. Özel ilgi turizmi, macera turizmi, ekoturizm ve kültürel turizm, farklı turizm çeşitlerinden bazılarıdır (Günel, 2005: 57). Bu turizm çeşitlerinin oluşmasında değişen çevre koşulları, ekonomik, sosyal, psikolojik faktörler, insanların beklentilerindeki farklılık ve farklı arayışların yanı sıra fiziksel, duygusal, kişisel faktörler, kişisel gelişim durumu ve kültürel yapı önemli roller oynamaktadır (Lien,2010: 6).

Bazı insanlar görmek, öğrenmek, sosyal olmak, daha iyi hissetmek için (Beckmann ve diğerleri, 2007: 1400), bazıları kaçma, dinlenme, yenilik, kişisel gelişim için seyahat ederler (Pearce ve Lee, 2005: 226). Bazıları ise bunların dışında farklı arayışlar içerisinde olurlar. Rekreasyon ise tüm bu turizm çeşitleriyle iç içedir. Turizm ve rekreasyon arasında birçok ortak yön ve çıkar söz konusudur. Rekreasyon alanları özellikle turizmin geliştiği bölgelerde oldukça artış göstermekte, turizm ile iç içe bir yapı oluşturmaktadır. Bu çalışma da, hem turizm bölgelerinde yapılan faaliyetler, hem de şehir merkezlerinde ve çevresinde yapılan faaliyetler birer rekreasyon faaliyeti olarak değerlendirilerek, bu destinasyonlara seyahat eden turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurlar analiz edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Turizmi geliştirmek için, rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen çevresel, psikolojik, ekonomik ve sosyal unsurların; diğer zamansal nedenlerin ve rekreasyon alanlarının durumunun incelenmesi, rekreasyon faaliyetlerinin planlanmasında, koordinasyonunda, denetiminde ve sürekli gelişiminde fayda sağlayıcı olacaktır.

Aynı zamanda verilerin elde edildiği iller olan Antalya ve İzmir destinasyonlarına seyahat eden turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen faktörlerin irdelenmesi, hem bu destinasyonların rekreasyon faaliyetleri açısından gelişimine, hem de ülkenin turizm potansiyeline olumlu etki edecektir.

Bu araştırmanın amacı, Rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörler üzerine bir değerlendirme yapılmasıdır. Bu amaçla Antalya ve İzmir destinasyonları örnek olarak alınmış ve veriler bu iki destinasyondan elde edilmiştir. Aynı zamanda turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurların, Antalya ve İzmir turizm destinasyonlarında karşılaştırılmalı olarak ele alınması ile bu destinasyonlar arasında bir kıyaslama yapılması amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın evrenini, 2013 yılında Antalya ve İzmir yörelerindeki rekreasyon alanlarından faydalanan turistler oluşturmaktadır. Evren büyüklüğü 1 milyon ve daha fazla olan araştırmalar için örneklem sayısının en az 384 olması gerekliliği göz önüne alınarak (Yazıcıoğlu ve Erdoğan,2004: 50), 500 adet anket dağıtılmıştır. Bu anketlerin 52 tanesi eksik verilerden dolayı çıkarılmış ve analizler toplam 448 adet anket üzerinden yapılmıştır.

Çalışmanın sınırlılığı araştırmada sadece Antalya ve İzmir destinasyonlarına seyahat eden turistlerin ele alınmasıdır. Bu çalışmanın daha farklı bölgelerde ve daha geniş toplumsal kitleler üzerinde uygulanması geleceğe yönelik rekreasyon faaliyeti oluşturma girişimlerine katkı sağlayacaktır. Bu bakımdan bu çalışma gelecek çalışmalara ışık tutucu ve destekleyici niteliktedir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri toplama aracı olarak rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurları belirlemek için oluşturulan bir anket formu kullanılmıştır. Bu anket formu 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde turistlerin demografik özelliklerine yönelik soruların yanı sıra; faaliyetlere katılım sayısı, çalışma süreleri, yaşanan yer ve faaliyete katıldıkları ile yönelik diğer açıklayıcı sorular yer

almaktadır. İkinci bölümde ise turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen diğer unsurların oluşturduğu 39 soru ve 1 bağımlı değişken olmak üzere toplam 40 soru yer almaktadır. Bu ifadelerin belirlenmesinde Tütüncü ve diğerleri, (2011) in çalışmasından faydalanılmıştır. İkinci bölümde yer alan 40. ifade ise bağımlı değişken olarak oluşturulmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri 2013 yılı yaz döneminde (Haziran –Temmuz –Ağustos aylarında) Antalya ve İzmir’e seyahat eden ve rekreasyon faaliyetlerine katılan, yerli ve yabancı turistlerin oluşturduğu gruba uygulanan anketlerden elde edilmiştir. Araştırma verileri Antalya ve İzmir illerinde yer alan açık rekreasyon alanları ile 4 ve 5 yıldızlı otellere ait rekreasyon alanlarına gelen turistlerden elde edilmiştir. Antalya ilinden elde edilen veriler Antalya merkez başta olmak üzere Alanya, Manavgat, Side, Lara, Kundu, Göynük, Kemer, Olimpos ve Çıralı yörelerinden elde edilmiştir. İzmir ilinden elde edilen veriler ise başta İzmir merkez olmak üzere, Alaçatı, Ilıca, Çeşme, Urla, Selçuk ve Foça yörelerinden elde edilmiştir. Toplamda 500 adet anket dağıtılmış, bu anketlerin 52 tanesi eksik verilerden dolayı çıkarılmış ve analizler toplam 448 adet anket üzerinden yapılmıştır. Anketler rekreasyon faaliyetlerinin yürütüldüğü alanlarda yapılmış ve rekreasyon alanlarında yer alan, bölgeye turistik amaçla gelen katılımcılara uygulanmıştır. Yapılan araştırmada uygulanan örnekleme yöntemi amaçlı örnekleme yöntemi olarak seçilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir. Bu bağlamda rekreasyon faaliyetleriyle ilgili tecrübeye sahip olan bireylere ulaşmak amaç edinildiği için, rekreasyon alanlarında faaliyetlere katılım sırasında ya da faaliyet sonrasında yapılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi SPSS (Statistical Program For Social Sciencies) 18 istatistik paket programıyla yapılmıştır.

3.5. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde Frekans, t-testi, Varyans, Faktör, Güvenilirlik, Regresyon analizleri yapılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırma kapsamında yapılan anket çalışmasında ilk olarak katılımcıların demografik özellikleri ve diğer açıklayıcı sorular yer almaktadır. Araştırmaya katılanların cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma, eğitim, gelir durumları ve son bir ay içerisinde kaç defa dinlenme faaliyetine katıldıkları, yaşamlarının çoğunluğunu nerede geçirdikleri, günlük çalışma süreleri gibi diğer açıklayıcı özelliklerini gösteren dağılım, Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Diğer Açıklayıcı Özellikler			
Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Bayan	170	37,9
	Bay	278	62,1
Yaş	20 ve daha küçük	114	25,4
	21 – 30	168	37,7
	31 – 40	87	19,4
	41 – 50	49	10,9
	51 ve üzeri	29	6,5
Medeni Durum	Evli	219	48,9
	Bekâr	225	50,2
	Diğer	4	0,9
Çocuk Sahibi Olma	Evet	182	40,6
	Hayır	266	59,4
Eğitim Durumu	İlköğretim	23	5,1
	Ortaöğretim	90	20,1
	Ön Lisans	64	14,3
	Lisans	197	44,0
	Yüksek Lisans	53	11,8
	Doktora ve üzeri	21	4,7
Gelir Durumu (TL)	850 ve altı	98	21,9
	851 ve 1600 arası	63	14,1
	1601 ve 2350 arası	83	18,5
	2351 ve 3100 arası	112	25,0
	3101 ve üzeri	92	20,5
Milliyet	Türk	230	51,3
	Yabancı	218	48,7
Diğer Açıklayıcı Özellikler			
Son 1 ayda kaç dinlenme faaliyetine katıldınız	Hiç	57	12,7
	1 defa	82	18,3
	2 defa	106	23,7
	3 defa ve üzeri	203	45,3
Yaşamınızın çoğunluğunu geçirdiğiniz yer	Büyükşehir	216	48,2
	Şehir	140	31,0
	İlçe	80	17,9
	Kasaba veya köy	12	2,9
Günlük çalışma Süresi	0 – 4 saat	80	17,9
	4 – 8 saat	254	56,7
	8 – 12 saat	100	22,3
	13 saat ve üzeri	14	3,1
İllere Göre Dağılım	Antalya	284	63,6
	İzmir	163	36,4

Tablo 3.1 incelendiğinde katılımcıların %62,1'inin (n=278) Bay, %37,9'unun (n=170) ise bayan olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında ise büyük çoğunluğunun (%37,7; n=168) 21 - 30 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların yalnızca %6,5'i (n=29) 51 yaş ve üzerini temsil etmektedir. 20 yaş ve altını oluşturanların oranı ise %25,4'dür (n=114). Katılımcıların %50,2'si (n=225) bekâr iken evli katılımcıların sayısı %48,9 (n=219) olarak gözlemlenmektedir. "Diğer" seçeneği ise evli ya da bekâr olduklarını belirtmeyen katılımcılar için kullanılmıştır ve katılımcıların %0,9'u bu seçeneğe yönelmiştir. Çocuk sahibi olanların oranı %40,6 (n=182) iken çocuksuz katılımcıların oranı %59,4 (n=266) olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında büyük çoğunluğun (%44,0; n=197) lisans mezunu olduğu görülmektedir. Doktora mezunu katılımcıların oranı %4,7 (n=21) olarak belirlenirken ilköğretim mezunlarının oranı %5,1'dir (n=23). Katılımcıların %25,0'ı (n=112) 2351 TL ve 3100 TL arası gelir elde ederken %21,9 (n=98) u 850 TL ve altı gelir elde etmektedir. 3001 TL ve üzeri gelir elde edenlerin oranı ise %20,5'dir (n=92). Milliyetlere göre dağılım göz önüne alındığında katılımcıların %51,3 (n=230)' ünün Türk, %48,7 (n= 218) sinin ise yabancı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu (45,3; n=203) son 1 ay içerisinde 3 veya daha fazla rekreasyon faaliyetine katılırken, hiç katılmayanların oranı %12,7'dir (n=57). Katılımcıların çoğunluğu (%48,2; n=216) yaşamlarının büyük bölümünü büyük şehirlerde geçirmiş iken şehirde geçirenlerin oranı %31,0 (n=140) kasaba veya köylerde geçirenlerin oranı %2,9'dur (n=12). Katılımcıların günlük ortalama çalışma süreleri genel olarak (%56,7; n=254) 4 – 8 saat arası iken, 13 saat ve üzeri çalışanların oranı ise %3,1 (n=14) olarak belirlenmiştir. Verilerin toplandığı iller göz önüne alındığında, %63,6 (n=285) sının Antalya ilinden elde edildiği, 36,4 (n= 163) ünün ise İzmir ilinden elde edildiği gözlemlenmiştir.

Katılımcılarla ilgili açıklayıcı istatistikleri belirledikten sonra çalışmada yapısal geçerliliği test etmek amacıyla faktör analizinden faydalanılmıştır. Öncelikle katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurların boyutlarını elde etmek ve anketin geçerliliğini sağlamak amacıyla ölçekte bulunan 32 ifade Varimax döndürme yöntemiyle açıklayıcı faktör analizine tabi tutulmuş, ardından güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizinde eşkökenliliği 0,5'in

altında (Hair ve diğeri, 1998: 113) olan 15 ifade analizden çıkarılmış analiz tekrar edilerek altı faktör elde edilmiştir. Tablo 3.2’ de verilen çıktılar incelendiğinde; elde edilen altı faktörün varyans açıklama oranı % 74,730 olup bu değer kabul edilebilir eşik değerinin üzerindedir (Nakip, 2003: 412).

Faktörlerin içsel tutarlılıkları için hesaplanan Cronbach Alpha değerleri 0,886 ile 0,643 arasında değişmekte olup, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Hair ve diğeri, 1998: 118). Buna göre analizde önemli faktör olarak ortaya çıkan altı faktörün birlikte, maddelerdeki toplam varyansın ve ölçeğe ilişkin varyansın çoğunluğunu açıkladıkları görülmektedir. Faktörler, kapsadıkları ifadeler göz önüne alınarak “Fizyolojik Nedenler”, “Zamansal Nedenler”, “Ruhsal Nedenler”, “Ekonomik Nedenler”, “Alanların Durumu” ve “İçsel Nedenler” olarak isimlendirilmiştir (Tablo 3.2).

Bu kapsamda öncelikle katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurların boyutlarını elde etmek için faktör analizinden yararlanılmış ve 6 boyut elde edilmiştir. Faktör analizi sonuçlarına göre; “Fizyolojik Nedenler, Zamansal Nedenler, Ruhsal Nedenler, Ekonomik Nedenler, Alanların Durumu, İçsel Nedenler” alt boyutları oluşmuş ve bu boyutların katılımı etkileyen demografik unsurlar ile ilişkilendirilmede fayda sağlayıcı olacağı düşünülmüştür. Bu boyutlar Tütüncü ve diğeri (2011)’nin çalışmalarında kullandığı boyutlarla da uyuşmaktadır.

Tablo 3.2 Faktör Analizi (Rekreasyon Faaliyetine Katılımı Etkileyen Unsurlar)

İfadeler	Faktörler					
	Fizyolojik Nedenler	Zamansal Nedenler	Ruhsal Nedenler	Ekonomik Nedenler	Alanların Durumu	İçsel Nedenler
Enerjik hissetmemi sağlar	,864					
Sağlıklı hissetmeme yardımcı olur.	,862					
Fiziksel yetkinliğimi artırır.	,840					
Sağlığım katılımımı etkiler.	,741					
Tatil sürelerim katılımımı etkiler.		,801				
Ulaşım olanakları katılımımı etkiler.		,782				
Fazla iş yükü katılımımı etkiler.		,755				
Zaman yetersizliği katılımımı etkiler.		,688				
Faaliyet tercihlerim katılımımı etkiler.			,857			
Bu faaliyetlerle ilgilenmemek katılımımı etkiler.			,850			
İsteksizliğim katılımımı etkiler.			,659			
Rekreasyon faaliyetlerinde kullanılan gereçler pahalı değildir.				,914		
Rekreasyon faaliyetleri pahalı değildir.				,897		
Rekreasyon tesisleri yeterlidir.					,877	
Rekreasyon alanları temizdir.					,839	
Tecrübelerim katılımımı etkiler.						,844
Yeteneğim katılımımı etkiler.						,779
Cronbach Alpha	,886	,809	,814	,837	,731	,643
Varyans açıklama oranı(%)	31,952	12,180	10,311	7,720	6,599	5,968
Toplam varyansı açıklama oranı (%) : 74,730	KMO : ,823					
Bartlett's test of sphericity : 3356,6388	p : ,000					

Tablo 3.2 incelendiğinde; “Rekreasyon faaliyetleri enerjik hissetmemi sağlar, sağlıklı hissetmeme yardımcı olur, fiziksel yetkinliğimi artırır ve sağlığım katılımımı etkiler” ifadeleri fizyolojik boyutu oluşturmaktadır. “Tatil sürelerim katılımımı etkiler, ulaşım olanakları katılımımı etkiler, fazla iş yükü katılımımı etkiler, zaman yetersizliği katılımımı etkiler” ifadeleri zamansal nedenler boyutu altında yer alan ifadelerdir. “Faaliyetlerdeki tercihlerim katılımımı etkiler, bu faaliyetlerle ilgilenmemek katılımımı etkiler, isteksizliğim katılımımı etkiler” ifadeleri ruhsal boyutu ifade etmektedir. “Rekreasyon faaliyetlerinde kullanılan gereçler pahalı değildir, rekreasyon faaliyetleri pahalı değildir” ifadeleri ekonomik boyutu ifade etmektedir. Alanların durumu boyutu altında yer alan ifadeler “Rekreasyon tesisleri yeterlidir, rekreasyon alanları temizdir” şeklindedir. “Tecrübelerim katılımımı etkiler, yeteneğim katılımımı etkiler” ifadeleri ise içsel nedenler boyutunu oluşturmaktadır.

Katılımcıların cinsiyete göre belirlenen boyutlarına yönelik yaklaşımlarını incelemek amacıyla (Rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlar arasındaki farklılıkları incelemek amacıyla) t-testinden yararlanılmış ve sonuçlar Tablo 3.3’ te gösterilmiştir.

Tablo 3.3 Katılımcıların Cinsiyete Göre Bağımsız Boyutlarda t-testine İlişkin İstatistikleri

İfade	Ortalama		t	p
	Bayan	Bay		
Fizyolojik Nedenler	4,11	3,93	1,95	0,07
Zamansal Nedenler	3,87	3,89	-0,26	0,05*
Ruhsal Nedenler	3,94	3,77	1,97	0,00*
Ekonomik Nedenler	3,01	3,24	-2,25	0,77
Alanların Durumu	3,29	3,25	0,42	0,45
İçsel Nedenler	3,62	3,44	1,94	0,62

*p < 0,05

Tablo 3.3 incelendiğinde genel olarak bay ve bayan katılımcıların algıları arasında 2 boyutta (“Zamansal Nedenler” ve “Ruhsal Nedenler”) anlamlı ve olumlu bir yönde farklılık olduğu tespit edilmiştir. “Ruhsal Nedenler” boyutunda verilen cevaplarda, bay katılımcılar ile bayan katılımcıların algıları arasındaki ilişkide 0,01 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p = 0.00 < 0,01$). “Zamansal Nedenler” ve “Ruhsal Nedenler” boyutlarında ise bay katılımcıların algıları ile bayan katılımcıların algıları arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak verilen yanıtlar incelendiğinde bayan katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılımını etkileyen unsurlar hususundaki değerlendirmelerinin baylara göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyet, rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkisi olan en önemli faktörlerden biridir. Gerçekleştirilen birçok bilimsel çalışmanın sonuçları da bu olguyu desteklemektedir (Demir ve Demir, 2006: 37). Tütüncü ve diğerleri (2011)’nin yaptığı çalışmada da farklı cinsiyet gruplarının algılamalarının ve bakış açılarının farklı olduğu görülmektedir.

Culp (1998: 357), sosyal etkide cinsiyetin önemli bir rolü olduğunu ve boş zaman faaliyetlerinde sınırlayıcı olduğunu belirtmektedir.

Hudson da kadınların erkeklere göre rekreasyon faaliyetlerine katılımlarının daha kısıtlı olduğunu belirtmektedir. Bu bulguya, kadınların fiziksel rekreasyon faaliyetlerine katılım sayılarına göre yapılan bir inceleme sonucu ulaşılmış, aynı zamanda bazı araştırmacılarca kadınların utangaçlık, öz bilinç, katılım için gereken

fırsatlar, beceri ve bilgi eksikliği gibi daha yoğun içsel kısıtlamalara sahip oldukları belirtilmiştir (Hudson, 2000: 364). Aynı zamanda Dattilo ve diğerleri (1994: 26)'nin yaptığı araştırmada kadınların çoğu boş zaman faaliyetleri hakkında çok fazla seçenekleri olmadığını ve erkeklere oranla günlük yaşamlarında da özgür seçin haklarının daha kısıtlı olduğunu belirtmişlerdir.

Yapılan analizler sonucu kadınların erkeklere göre rekreasyon faaliyetlerini etkileyen unsurlarla ilgili görüşlerinde daha olumlu bir tavır sergiledikleri tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular literatürdeki benzer araştırmalarla paralellik göstermektedir. Tütüncü ve diğerleri (2011)'nin yaptığı çalışmada da benzer bir sonuç ortaya çıkmış, Demir ve Demir (2006)'in çalışmasında da insanların boş zaman faaliyetlerine katılımlarını etkileyen her bir faktörün etki derecesinin cinsiyete göre değişim gösterdiği belirtilerek sonuçlarla da araştırma çıktıları desteklenmiştir. Üstün ve Kalkavan (2013: 629)'ın çalışması da cinsiyetin rekreasyon faaliyetlerine katılım motivasyon düzeyine etkisinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca cinsiyetin rekreasyon faaliyetlerine katılma noktasında etkin rol oynadığı yapılan çalışmalarla da desteklenmektedir.

Kadınların gerek sosyal hayattaki yerleri, gerekse toplumsal bakış açısı içerisindeki yeri, toplumsal hareket kabiliyetlerini belirlemede önemli rol oynamaktadır. Katılımcıların farklı milliyetlerden olması, toplumsal bir yorum yapılmasını önlese de kadın katılımcıların erkeklere göre daha olumlu tavır sergilemeleri, kadınların genellikle rekreasyon faaliyetlerine daha fazla ihtiyaç duymaları, dolayısıyla daha fazla önemsemelerine bağlanabilmektedir. Frekans dağılımları incelendiğinde de bay katılımcıların sayısının (%62,1) bayanlara oranla (37,9) daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durum bayanların toplumsal yapı içerisinde daha fazla engelle karşı karşıya kalmalarının sonucu olarak, birçok alanda olduğu gibi rekreasyon faaliyetlerine katılım hususunda da bayanları engelleyici bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer bir t-testi de, medeni durum ve rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlar arasında yapılmıştır. Katılımcıların medeni durumlarına göre, belirlenen boyutlara yönelik yaklaşımlarını incelemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları Tablo 3.4' te gösterilmiştir.

Tablo 3.4 Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin t-testi İstatistikleri

İfade	Ortalama		t	p
	Evli	Bekâr		
Fizyolojik Nedenler	4,03	3,98	0,53	0,20
Zamansal Nedenler	3,96	3,81	1,90	0,02*
Ruhsal Nedenler	3,87	3,80	0,79	0,99
Ekonomik Nedenler	3,13	3,18	-0,52	0,06
Alanların Durumu	3,26	3,28	-0,21	0,58
İçsel Nedenler	3,47	3,56	-1,04	0,15

*p < 0,05

Tablo 3.4 incelendiğinde katılımcıların medeni durumlarına ilişkin t-testi sonuçlarına göre “Zamansal Nedenler” hususunda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre zamansal nedenleri oluşturan tatil süreleri, ulaşım olanakları, fazla iş yükü ve zaman yetersizliği hususlarında medeni durum ile rekreasyon faaliyetine katılım arasında anlamlı bir ilişki vardır. Genel olarak verilen yanıtların ortalaması incelendiğinde “Fizyolojik Nedenler”, “Zamansal Nedenler” ve “Ruhsal Nedenler” boyutlarında evli katılımcıların bekarlara göre rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlarda daha olumlu yönde bir değerlendirme yaptıkları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra “Ekonomik Nedenler”, “Alanların Durumu” ve “İçsel Nedenler” boyutlarında ise bekâr katılımcıların evli katılımcılara oranla daha olumlu yönde bir değerlendirme yaptıkları tespit edilmiştir.

Katılımcıların medeni durumları rekreasyon faaliyetlerine katılımında oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Çalışma sırasında yapılan gözlemlere göre, özellikle genç çiftlerin ve olgun yaşlardaki katılımcıların faaliyetlere birlikte katıldıkları görülmüştür. Buna rağmen bekâr katılımcıların oranının (%50,2), evli katılımcılara oranla (%48,9) daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3.1). Bu durum özellikle fiziksel beceri gerektiren rekreasyon faaliyetlerine katılanların genç yaşlarda ve bekar olmalarından kaynaklanmaktadır. Bazı rekreasyon faaliyetlerinin grup etkinliği olarak yürütülmesi de kişilerin arkadaş çevreleriyle büyüklü, küçüklü gruplar halinde yürütülmesine neden olmaktadır. Bu tür birlikteliği sağlamak, genç yaşlardaki kişiler için daha kolay ve heyecan verici olmaktadır.

Evli ve çocuklu aileler daha sakin ve durgun faaliyetleri tercih etmekte, kendilerine ayırdıkları rekreasyon etkinliği süresi kadar çocuklarına da ilgi göstermekte ve onların faaliyetleri için de zaman ayırmaktadırlar. Bu durum da bekâr katılımcıların daha yoğun olmasına neden olan sebeplerden biridir. Tatil süreleri, ulaşım olanakları, iş yükü, zaman yetersizliği gibi unsurları içeren zamansal nedenler

değişkeninde evli ve bekâr katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Aynı zamanda özellikle evli katılımcıların cevaplarının bekârlara oranla daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Bu durumda evli katılımcıların tatil planlaması ve zaman yönetimini daha iyi ve düzenli yaptıkları gerçeğine işaret etmektedir.

Sökmen (2012: 137) de evli bireylerin zaman tutumlarının daha olumlu olduğunu söylemektedir. Soysal ve diğerleri (2011: 238)'nin evli ve bekâr yöneticiler üzerinde yaptığı çalışmaya göre de iş yetenekleri, insani yetenekler ve genel etkililik boyutlarında evli olan yöneticilerin puan ortalamaları bekâr olan yöneticilerin puan ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Bu çalışmaların aksine Kıdak (2011: 167)'a göre ise yöneticilerin evli veya bekâr olmalarının zaman yönetimi tutumlarına etkisinin olmadığı söylenmektedir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre de evli katılımcılar zaman kısıtlarına, tatil sürelerine, iş yüklerine ve ulaşım olanaklarına göre değerlendirildiğinde, bekâr katılımcılara oranla daha olumlu bir yaklaşım sergiledikleri söylenebilir. Evli katılımcıların zaman yönetimi tutumlarının bu durumu ortaya çıkaran belirleyicilerden biri olduğu söylenebilir.

Katılımcıların çocuk sahibi olma durumlarına göre rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurlar arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan t-testi sonuçları Tablo 3.5'de verilmiştir. Tablo 3.5' e göre, katılımcılar arasında çocuk sahibi olup olmadıklarına göre "Zamansal Nedenler" boyutunda anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Boyutların her biri incelendiğinde çocuk sahibi olanların "Zamansal Nedenler" ve "Ekonomik Nedenler" hususlarında çocuk sahibi olmayanlara oranla rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurları daha olumlu yönde değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Diğer boyutlarda incelendiğinde ise ("Fizyolojik Nedenler", "Ruhsal Nedenler", "Alanların Durumu" ve İçsel Nedenler") çocuk sahibi olmayanların, olanlara oranla rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurları daha olumlu yönde değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 3.5 Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumlarına Göre Bağımsız Boyutlarda t-testine İlişkin İstatistikler

İfade	Ortalama		t	p
	Evet	Hayır		
Fizyolojik Nedenler	3,98	4,01	-0,34	0,54
Zamansal Nedenler	4,01	3,80	2,65	0,01*
Ruhsal Nedenler	3,83	3,84	-0,05	0,09
Ekonomik Nedenler	3,16	3,14	0,13	0,13
Alanların Durumu	3,24	3,28	-0,40	0,95
İçsel Nedenler	3,47	3,53	-0,73	0,43

*p < 0,05

Çocuk sahibi olup olmama durumuna göre bir değerlendirme yapmak gerekirse, zamansal nedenler değişkeninde yukarıdaki medeni durum ile ilgili yapılan değerlendirmeyle benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Zamansal nedenler hususunda evli ve çocuk sahibi olan bireylerin daha olumlu bir yaklaşım sergiledikleri tespit edilmiştir. Ekonomik nedenler değişkeninde de benzer bir durum söz konusuken diğer unsurlarda çocuksuz bireylerin çocuklu olanlara göre daha olumlu yaklaşımlar sergilediği tespit edilmiştir. Özellikle fizyolojik nedenler değişkeninde çocuksuz katılımcılar oldukça pozitif bir yaklaşım sergilemektedirler. Bu durum çocuksuz bireylerin genellikle 30 yaş ve altı olabileceği gerçeğinden kaynaklanabilmektedir. Ruhsal nedenler değişkeni hususunda da çocuksuz bireylerin kendilerini ruhsal olarak daha bağımsız hissetmelerinden ve kendilerine yönelik olan rekreasyon faaliyetlerine daha fazla zaman harcayabilmelerinden kaynaklandığı sonucuna varılmaktadır. Rekreasyon alanlarının durumu (yeterliliği ve temizliği) değişkene bakış açısı da çocuksuz bireylerde, çocuk sahibi olanlara oranla daha olumludur. Bu durumda çocuk sahibi olan bireylerin çocuk alanlarının varlığını dikkate almaları ve alanların daha temiz olması hususundaki beklentilerine bağlanabilir. Rekreasyon alanlarında çocuklara yönelik düzenlemelerin yapılması, çocukların durumları göz önüne alınarak daha temiz rekreasyon alanlarının oluşturulması katılımcı görüşleri açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Rekreasyon faaliyetleri katılımcılarının milliyetlerine göre yapılan bağımsız boyutlarda t-testine ilişkin istatistikler Tablo 3.6 da verilmiştir. Tablo 3.6 incelendiğinde milliyet ile rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen faktörleri oluşturan boyutlar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 3.6 Milliyetlere Göre Bağımsız Boyutlarda t-testine İlişkin İstatistikler

İfade	Ortalama			t	p
	Türk	Yabancı			
Fizyolojik Nedenler	3,89	4,12	-2,76	0,92	
Zamansal Nedenler	3,84	3,93	-1,20	0,20	
Ruhsal Nedenler	3,75	3,93	-2,09	0,09	
Ekonomik Nedenler	3,15	3,16	-0,03	0,67	
Alanların Durumu	3,23	3,30	-0,82	0,27	
İçsel Nedenler	3,44	3,58	-1,47	0,90	
Davranışsal Niyet	3,16	3,08	1,19	0,65	
Memnuniyet	3,55	3,73	-2,38	0,76	

*p < 0,05

Türk ve yabancı katılımcıların boyutlara verdikleri yanıtlar incelendiğinde yabancı katılımcıların fizyolojik nedenler, zamansal nedenler, ruhsal nedenler, ekonomik nedenler, alanların durumu ve içsel nedenler boyutlarının tümünde Türk katılımcılara oranla daha olumlu bir tavır sergiledikleri tespit edilmiştir. Davranışsal niyet ve memnuniyet hususları incelendiğinde ise Türk katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine tekrar katılma niyetlerinin yabancılara oranla daha yüksek olduğu, ancak yabancı katılımcıların Türk katılımcılara oranla daha memnun oldukları bulgusuna ulaşılmaktadır.

Çalışmaya konu olan Antalya ve İzmir illeri arasında bir değerlendirme yapılmış ve sonuçlar Tablo 3.7 de verilmiştir.

Tablo 3.7 İllere Göre Bağımsız Boyutlarda t-testine İlişkin İstatistikler

İfade	Ortalama			t	p
	Antalya	İzmir			
Fizyolojik Özellikler	4,07	3,87	2,23	0,00*	
Zamansal Nedenler	3,95	3,78	2,00	0,63	
Ruhsal Nedenler	3,83	3,84	-0,00	0,21	
Ekonomik Nedenler	3,17	3,11	0,52	0,00*	
Alanların Durumu	3,12	3,51	-4,18	0,00*	
İçsel Nedenler	3,41	3,68	-2,86	0,24	
Davranışsal Niyet	3,00	3,32	-3,93	0,00*	
Memnuniyet	3,61	3,67	-0,71	0,00*	

*p < 0,05

Tablo 3.7 incelendiğinde Antalya ve İzmir ilerinde rekreasyona faaliyetlerine katılanların aralarında “Fizyolojik Nedenler, Ekonomik Durum ve Alanların Durumu” boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Boyutların her biri incelendiğinde:

Fiziksel Özellikler, Zamansal Nedenler, Ekonomik Nedenler hususlarına Antalya ilinden toplanan verilere verilen yanıtların, İzmir ilindekilere oranla daha

olumlu olduğu tespit edilmiştir. Antalya'daki rekreasyon faaliyetlerine katılan turistlerin zamansal boyutlar hususunda İzmir'dekilere oranla daha olumlu bir tavır sergiledikleri görülmektedir. Aynı zamanda Ekonomik Nedenler hususunda da Antalya'daki rekreasyon faaliyetlerine katılanların, İzmir'dekilere oranla daha olumlu tavır sergiledikleri tespit edilmiştir.

Ruhsal Nedenler, Alanların Durumu ve İçsel Nedenler boyutlarında ise İzmir deki rekreasyon faaliyetlerine katılanların, Antalya'dakilere oranlar daha olumlu tavır sergiledikleri tespit edilmiştir. Bu durum İzmir deki rekreasyon faaliyetlerine katılmayı tercih edenlerin, Antalya'dakilere oranlar Ruhsal Nedenler hususunda daha olumlu bir yaklaşıma sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca İzmir ilindeki faaliyetlere katılanların, Antalya ilindekilere oranla alanların durumu hakkındaki yaklaşımların daha olumludur. Bu durum da İzmir ilinde yer alan rekreasyon alanlarının durumunun Antalya ilindekine oranla daha iyi olduğu şeklinde yorumlanabilir. Elde edilebilecek bir diğ er bilgi ise, İzmir ilinde rekreasyon faaliyetlerine katılmayı tercih edenlerin, İçsel Nedenler hususunda, Antalya ilindeki rekreasyon faaliyetlerine katılanlara oranla daha olumlu bir tavır sergiledikleri sonucudur.

Katılımcıların davranışsal niyetleri ve memnuniyetleri üzerine bir değerlendirme yapılacak olunursa; her iki hususta da anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. İzmir destinasyonundaki rekreasyon faaliyetlerine katılan bireylerin tekrar gelme güdüsünün Antalya'dakilere oranla daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir. İzmir destinasyonuna seyahat eden turistlerin rekreasyon faaliyetlerinden duydukları memnuniyetin, Antalya ya seyahat edenlere oranla daha yüksek olduğu da tespit edilmiştir.

Araştırmada katılımcıların değışkenlere verdikleri yanıtlar arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan diğ er bir analiz ise Varyans analizidir. Bu kapsamda öncelikle yaş ile rekreasyon faaliyetine katılımı etkileyen unsurlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. (Tablo 3.8). Analiz sonuçlarına göre yaş ile rekreasyon faaliyetine katılımı etkileyen unsurlar arasında "Alanların Durumu" hususunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Genel olarak verilen yanıtların ortalaması incelendiğinde; "Fizyolojik Nedenler", "Zamansal Nedenler", "Ekonomik Nedenler" ve "Ruhsal Nedenler" boyutlarında 51 yaş ve üzeri katılımcıların

rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurlarda daha olumlu yönde değerlendirme yaptıkları tespit edilmiştir. Bu durum katılımcıların geçmiş deneyimleri ve tecrübeleriyle ilişkilendirilebilir.

Tablo 3.8 Katılımcıların Yaşları İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi

İfadeler	Yaş Grupları	N	Ortalama	F	p
Fizyolojik Nedenler	20 ve daha küçük	23	4,01	0,80	0,52
	21- 30 arası	90	4,02		
	31 – 40 arası	64	3,93		
	41 – 50 arası	197	3,90		
	51 ve üzeri	53	4,24		
Zamansal Nedenler	20 ve daha küçük	23	3,81	1,32	0,25
	21- 30 arası	90	3,83		
	31 – 40 arası	64	4,52		
	41 – 50 arası	197	3,95		
	51 ve üzeri	53	4,13		
Ruhsal Nedenler	20 ve daha küçük	23	3,79	1,65	0,16
	21- 30 arası	90	3,76		
	31 – 40 arası	64	4,02		
	41 – 50 arası	197	3,77		
	51 ve üzeri	53	4,02		
Ekonomik Nedenler	20 ve daha küçük	23	3,06	1,23	0,29
	21- 30 arası	90	3,18		
	31 – 40 arası	64	3,27		
	41 – 50 arası	197	2,93		
	51 ve üzeri	53	3,31		
Alanların Durumu	20 ve daha küçük	23	3,16	3,36	0,01*
	21- 30 arası	90	3,23		
	31 – 40 arası	64	3,45		
	41 – 50 arası	197	3,02		
	51 ve üzeri	53	3,67		
İçsel Nedenler	20 ve daha küçük	23	3,53	0,44	0,78
	21- 30 arası	90	3,48		
	31 – 40 arası	64	3,60		
	41 – 50 arası	197	3,43		
	51 ve üzeri	53	3,41		

*p < 0,05

Katılımcıların yaş dağılımları dikkate alındığında % 63,1'inin 30 yaş ve altı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum rekreasyon faaliyetlerinin fiziksel yoğunluğuna bağlanabilir. Çalışmanın genellikle rafting parkurları, aqua parklar, su sporları uygulama alanları, doğa içi kamp alanları, tesislerin rekreasyon alanları gibi fiziksel beceri gerektiren alanlarda yoğunlaşması da katılımcıların yaş dağılımları üzerinde etkili olduğu söylenebilir. 51 yaş ve üzeri katılımcıların oranının % 6,5 ile sınırlı kalması da bu sav' ı destekler niteliktedir.

Genç yaşlardaki bireyler yaşlılara oranla daha çok fiziksel aktivite ve sportif faaliyete katılma eğilimindedirler (Kunz ve Graham 1996'dan aktaran; Demir ve Demir, 2006: 38). Bu araştırmada da 30 yaş ve altı ve 30 yaş üzeri katılımcılar değerlendirilecek olursa, içsel nedenler değişkenine verilen sonuçlara göre 30 yaş

üzeri katılımcıların 30 yaş ve altı katılımcılara oranla daha olumsuz bir yaklaşıma sahip oldukları tespit edilmiştir. Ancak fizyolojik nedenler değişkeni dikkate alındığında en olumlu yaklaşıma sahip olan yaş grubunun 51 yaş ve üzeri olduğu tespit edilmiştir. Bu durum rekreasyon faaliyetlerine katılan 51 yaş ve üzeri katılımcıların fiziksel özellikleri katılımı engelleyici birer unsur olarak görmedikleri ve kendilerini hala katılıma uygun olarak hissettiklerini ortaya koymaktadır. Bu durumu destekleyecek diğer bir görüş ise rekreasyon faaliyetlerinin tüm yaş grupları için gelişim ve üretim yaratan yerler, sosyal aktiviteler, spor ve ilginç hobileri gerçekleştirmek gibi amaçları kapsayabilir olmasıdır. Hatta fiziksel tedaviler için bir tedavi merkezi ya da insanlar için himaye edilen bir atölye alanı olarak da algılanabilir (McLean ve diğerleri 2005'den aktaran; Metin ve diğerleri, 2013: 5025).

Tüm bunlarla birlikte ileri yaşına rağmen fiziksel beceri gerektiren rekreasyon faaliyetine katılanların yaşama olumlu bakış açılarıyla ve ruhsal yönden güçlü olmalarıyla bağdaştırılabilir. Bu durumu bir diğer değişken olan ruhsal nedenler boyutunu inceleyerek de desteklemek mümkündür. Buna göre 51 yaş ve üzeri katılımcıların verdikleri yanıtlar diğer yaş gruplarına oranla daha olumlu bir yaklaşım izlediklerini göstermektedir. Bu durum 51 yaş ve üzeri katılımcıların ruhsal yönden kendilerini yeterli hissettikleri ve faaliyetlerden keyif aldıkları yönünde yorumlanabilir. Aynı zamanda kişinin yaş olgunluğuna erişmesi hayat tecrübesi kazanması ve beklentilerinin azalmasıyla ilişkilendirilebilir. Yaş olgunluğuna erişmiş kişi bazı engelleyicileri göz ardı edip daha pozitif bir bakış açısı sergileyebilir. Bu durum Tütüncü ve diğerleri (2011)'nin yaptığı çalışma ile zıtlık gösterici bir nitelik taşımaktadır. Tütüncü ve diğerleri (2011) kişinin yaşının artmasının daha fazla tecrübe edinilmesine ve bu doğrultuda daha yüksek beklentilere sahip olabileceğine işaret etmiştir.

Katılımcıların eğitim durumları ile rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurlar arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo 3.9) eğitim durumu ile rekreasyon faaliyetlerine katılım arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Boyutlar birer birer incelendiğinde “Fizyolojik Nedenler”, “Zamansal Nedenler” ve “Ekonomik Nedenler” boyutlarında doktora derecesine sahip olan katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurları daha olumlu yönde değerlendirdikleri tespit edilmiştir. “Ruhsal Nedenler” boyutunda bir değerlendirme

yapıldığında, lisans derecesine sahip olan katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlar hususunda diğerlerine göre daha olumlu bir yaklaşım sergilediği tespit edilmiştir. “Alanların Durumu” boyutu göz önüne alındığında, ilköğretim mezunlarının daha olumlu bir yaklaşım içerisinde olduğu tespit edilmiştir. “İçsel Nedenler” boyutunda ise orta öğretim mezunları diğer katılımcılara göre daha olumlu tavır sergilediklerini söyleyebiliriz.

Tablo 3.9 Katılımcıların Eğitim Durumları İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi

İfadeler		N	Ortalama	F	p
Fizyolojik Nedenler	İlköğretim	23	3,69	1,70	0,13
	Ortaöğretim	90	3,85		
	Ön Lisans	64	4,02		
	Lisans	197	4,10		
	Yüksek Lisans	53	3,92		
	Doktora	21	4,16		
Zamansal Nedenler	İlköğretim	23	3,65	0,84	0,52
	Ortaöğretim	90	3,85		
	Ön Lisans	64	3,81		
	Lisans	197	3,93		
	Yüksek Lisans	53	3,94		
	Doktora	21	4,04		
Ruhsal Nedenler	İlköğretim	23	3,72	0,67	0,64
	Ortaöğretim	90	3,80		
	Ön Lisans	64	3,75		
	Lisans	197	3,92		
	Yüksek Lisans	53	3,77		
	Doktora	21	3,76		
Ekonomik Nedenler	İlköğretim	23	3,21	0,49	0,78
	Ortaöğretim	90	3,19		
	Ön Lisans	64	3,08		
	Lisans	197	3,16		
	Yüksek Lisans	53	3,00		
	Doktora	21	3,38		
Alanların Durumu	İlköğretim	23	3,45	0,47	0,79
	Ortaöğretim	90	3,35		
	Ön Lisans	64	3,22		
	Lisans	197	3,24		
	Yüksek Lisans	53	3,16		
	Doktora	21	3,28		
İçsel Nedenler	İlköğretim	23	3,15	1,48	0,19
	Ortaöğretim	90	3,66		
	Ön Lisans	64	3,38		
	Lisans	197	3,53		
	Yüksek Lisans	53	3,44		
	Doktora	21	3,59		

*p < 0,05

Değişkenler üzerinde genel olarak bir değerlendirme yapılacak olunursa, eğitim düzeyi arttıkça katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılımı oluşturan değişkenleri değerlendirmeleri daha olumlu olmaktadır. Bazı araştırmacılar boş zaman faaliyetlerine katılımın sosyal refah düzeyi ile bağlantılı olduğunu

belirtmişlerdir. Zamanı iyi kullanabilmek, verimli ve etkili olmasını sağlamak bir eğitim işi olmakla birlikte, insanın çalışma hayatına dinlenme ve eğlenmesine, biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçların karşılanması, ayırdığı zaman birimleri arasındaki dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır (Çakıroğlu, 1998'den aktaran; Türkmen ve diğerleri, 2013, 2141). Bu birlikteliğin kurulması için de eğitim düzeyi önemli rol oynamaktadır. Eğitimli bireyler hem zaman yönetimi açısından, hem de sosyal refah düzeyi açısından daha bilinçli olabilmekle birlikte, rekreasyon faaliyetlerine katılıma yönelik düşünceleri hususunda da daha doğru fikirler yürütebilmektedirler.

Katılımcıların gelir durumları ile rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurlar arasındaki ilişki incelendiğinde; gelir durumu ve rekreasyon faaliyetlerine katılım arasında 4 boyutta (“Fizyolojik Nedenler”, “Zamansal Nedenler”, “Ruhsal Nedenler” ve “Alanların Durumu”) anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Fizyolojik nedenler değerlendirildiğinde $F(9,16)$, $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Fizyolojik nedenler ve rekreasyon faaliyetlerine katılım arasında aylık geliri 3401 TL ve üzeri katılımcıların daha olumlu bir değerlendirme yaptıkları gözlenmiştir. Zamansal nedenler boyutu incelendiğinde ise $F(2,87)$, $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu ve aylık geliri 2551-3400 TL arası olan katılımcıların değerlendirmelerinin daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Ruhsal nedenler boyutunda $F(2,78)$, $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu, aylık geliri 3401 TL ve üzeri olan katılımcıların değerlendirmelerinin daha olumlu olduğu gözlenmiştir. Alanların durumu hususunda da $F(2,78)$, $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark ve benzer bir şekilde 3401 TL ve üzeri olan katılımcıların değerlendirmelerinin daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.10 Katılımcıların Gelir Durumları İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi

İfadeler		N	Ortalama	F	p
Fizyolojik Nedenler	850 ve altı	98	3,95	9,16	0,00*
	851-1700 arası	63	3,58		
	1701-2550 arası	83	3,79		
	2551-3400 arası	112	4,15		
	3401 ve üzeri	92	4,34		
Zamansal Nedenler	850 ve altı	98	3,80	2,87	0,02*
	851-1700 arası	63	3,76		
	1701-2550 arası	83	3,74		
	2551-3400 arası	112	4,05		
	3401 ve üzeri	92	4,00		
Ruhsal Nedenler	850 ve altı	98	3,82	2,78	0,02*
	851-1700 arası	63	3,67		
	1701-2550 arası	83	3,64		
	2551-3400 arası	112	3,97		
	3401 ve üzeri	92	3,98		
Ekonomik Nedenler	850 ve altı	98	3,10	0,47	0,75
	851-1700 arası	63	3,20		
	1701-2550 arası	83	3,21		
	2551-3400 arası	112	3,06		
	3401 ve üzeri	92	3,22		
Alanların Durumu	850 ve altı	98	3,26	3,07	0,01*
	851-1700 arası	63	3,15		
	1701-2550 arası	83	3,18		
	2551-3400 arası	112	3,15		
	3401 ve üzeri	92	3,56		
İçsel Nedenler	850 ve altı	98	3,58	1,32	0,25
	851-1700 arası	63	3,37		
	1701-2550 arası	83	3,39		
	2551-3400 arası	112	3,50		
	3401 ve üzeri	92	3,65		

*p < 0,05

Bireylerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen diğer bir önemli faktör de gelirdir. Bu faktör üzerinde genel bir değerlendirme yapıldığında gelir düzeyi arttıkça katılımcıların değişkenlere yaklaşımlarının da olumlu yönde arttığı tespit edilmiştir. Bu durum gelir düzeyi ile rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlar arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu göstermektedir ve gelir düzeyinin katılımda etkili olduğu söylenebilmektedir. Rekreasyon alanlarında katılımcıların gelir durumları, tercih edecekleri rekreasyonel faaliyetleri doğrudan etkilemektedir. Gelir düzeyinin artışı, para gerektiren faaliyetlere katılımı arttırmasının yanı sıra, daha pasif rekreasyonel faaliyetlerin tercih edilmesine neden olmaktadır (Müderrişoğlu ve Uzun 2004: 110).

Oğuz (2000), Dwyer (1993), Müderrişoğlu ve Uzun (2004), Demir ve Demir (2006) 'in yaptığı çalışmalarda da katılımcıların gelir durumlarının rekreasyonel davranışlarında etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bireylerin gelir düzeylerine göre rekreasyon faaliyetlerine yönelmeleri o faaliyetin sunulduğu alanın kalitesine,

bireylerin ekonomik anlamda daha ferah bir his içerisinde olması ve hareket kabiliyetinin artmasına ve diğer nedenler hususunda ekonomik rahatlığa yansımaktadır. Böylece katılımcıların hem kaliteli hizmet almaları hem de daha çok hareket imkanlarına bağlı olarak rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen faktörler hususundaki yaklaşımları daha olumlu yönde olabilmektedir. Yapılması gereken ise rekreasyon alanlarının tamamının iyileştirilmesi, her ne kadar ekonomik etkenler rol oynasa da düşük gelir gruplarına hitap eden alanların da belirli standartları yakalamasıdır. Bu durum hem katılımcı yoğunluğunun sağlanması, hem de süreklilik açısından oldukça önemlidir.

Rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen diğer bir unsur ise, katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılım sayılarıdır. Katılımcıların faaliyetlere katılım sayılarına göre rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurlar arasındaki ilişki incelendiğinde, (Tablo 3.11) faaliyetlere katılım sayısı ile rekreasyon faaliyetlerine katılım arasında iki boyutta (“Fizyolojik Nedenler” ve “Alanların Durumu”) anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. İfadelere genel olarak bakıldığında faaliyetlere katılım sayıları arttıkça kişilerin katılımı etkileyen unsurları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.11 Katılımcıların Rekreasyon Faaliyetlerine Katılım Sayıları İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi

İfadeler		N	Ortalama	F	p
Fizyolojik Nedenler	Hiç	57	3,72	5,42	0,00*
	Bir	82	3,81		
	İki	106	3,98		
	Üç ve üzeri	203	3,17		
Zamansal Nedenler	Hiç	57	3,91	0,38	0,76
	Bir	82	3,86		
	İki	106	3,82		
	Üç ve üzeri	203	3,92		
Ruhsal Nedenler	Hiç	57	3,88	1,68	0,17
	Bir	82	3,80		
	İki	106	3,68		
	Üç ve üzeri	203	3,92		
Ekonomik Nedenler	Hiç	57	3,31	1,11	0,34
	Bir	82	3,26		
	İki	106	3,08		
	Üç ve üzeri	203	3,09		
Alanların Durumu	Hiç	57	3,08	2,50	0,05*
	Bir	82	3,12		
	İki	106	3,23		
	Üç ve üzeri	203	3,39		
İçsel Nedenler	Hiç	57	3,41	0,34	0,79
	Bir	82	3,48		
	İki	106	3,56		
	Üç ve üzeri	203	3,52		

*p < 0,05

Katılımcıların katılım sayıları arttıkça fiziksel özellikler değişkenini değerlendirmeleri daha olumsuz yönde olmuştur. Bu durumu, katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine daha fazla katıldıkları zaman enerjilerin, fiziksel yetkinlikleri ve sağlıkları üzerinde olumsuz etkilerin oluşabileceğini düşündükleri şeklinde yorumlamak mümkündür. Rekreasyon faaliyetlerine çok sık katılımın boş zamanları değerlendirmek, tatil fırsatı yakalanmışken birçok etkinliğe katılarak hem bedensel, hem de zihinsel yorgunluğu atmak gibi birçok nedeni olabilmektedir.

Tüm bunlarla birlikte rekreasyon faaliyetleri bazı bireylerde bir tutku unsuru haline alabilmektedir. Özellikle tehlikeli rekreasyon faaliyetleri, macera hissi, risk, adrenalin gibi güdülerle de hareket edilebilir. Bu şekilde güdülenen turistler için rekreasyon faaliyetleri farklı bir anlam ifade edebilmektedir. Bir kere macera, risk, adrenalin hissine ulaşan kişi, her seferinde biraz daha fazlasına ihtiyaç duymaktadır (Sarıbaş ve Öter, 2013: 57). Bu ihtiyaç için sürekli arayış içerisinde. Böyle bir durumun söz konusu olduğu katılımlarda dinlenme, eğlenme, bedensel ve zihinsel ferahlıktan ziyade kişilik özellikleri, ruhsal durum ve ruhsal ihtiyaçlar ön plana çıkmaktadır. Bu durum daha sık katılımı ve o zihinsel, ruhsal ihtiyacı giderimi gerektirir. Bu tip turistlerin güdeleri hakkında yapılacak araştırmalar ve oluşturulacak rekreasyon alanları önemli bir turizm gelirini de beraberinde getirebilmektedir.

Katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılım sayısı arttıkça, alanların durumu değişkenini değerlendirmeleri daha olumlu yönde olmaktadır. Bu durumu, katılımcıların tecrübeleri arttıkça beklentilerinde de değişim olabileceğini, her seferinde daha iyiyi arama ve kaliteyi artırma isteğinin doğabileceği ve bu durumun değişkene verilen yanıtlarda etkili olabileceği şeklinde açıklamak mümkündür. Analiz değerleri göz önüne alındığında, ortalamaların genel olarak çok yüksek seviyede olmaması alanların temizliği ve yeterliliği hususunda katılımcıların aslında çok da tatmin olmadıklarını göstermektedir. Araştırma kapsamında yer alan bölgelerin turizm açısından ülkenin önemli çekim merkezlerinden olması ve buna karşın tesisler hususundaki genel görüşün ortalamayı geçmemesi düşündürücüdür.

Katılımcıların yaşamlarını geçirdikleri yer ile rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurlar arasındaki ilişkiyi incelemek için Varyans analizinden faydalanılmış ve sonuçlar Tablo 3.12' de gösterilmiştir. Toplam 6

boyuttan 3 ünde anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Tablo 3.12’ deki fizyolojik nedenler, zamansal nedenler ve ruhsal nedenler değişkenlerine verilen yanıtlara bakıldığında, büyükşehirlerde yaşayanların faaliyetlere katılımı etkileyen unsurları değerlendirmelerinin daha olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Bu durumu bireylerin yaşamlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yerde sahip oldukları fırsatlar, durum ve koşullar ile ilişkilendirmek mümkündür. Büyük şehirlerin verdiği zihinsel yorgunluk, kalabalık ve hızlı yaşamın getirdiği olumsuzluklar bu bireylerin rekreasyon faaliyetlerine daha fazla ihtiyaç duymalarına ve dolayısıyla daha fazla keyif almalarına neden olabilmektedir. Bu durum da yaklaşımlarının daha olumlu yönde olmasına yansımaktadır şeklinde yorum yapmak mümkündür. Alanların durumunda yer alan ifadeler göz önüne alındığında ise şehirlerde yaşayanların faaliyetlere katılımını etkileyen unsurlarının değerlendirmelerinin büyükşehir, ilçe, köy ve kasabalarda yaşayanlara oranla daha olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.12 Katılımcıların Yaşamlarını Geçirdikleri Yer İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılmalarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi

İfadeler	Yaşamını Geçirdiği Yer	N	Ortalama	F	p
Fizyolojik Nedenler	Büyükşehir	216	4,13	4,85	0,00*
	Şehir	140	3,95		
	İlçe	80	3,84		
	Köy veya Kasaba	12	3,33		
Zamansal Nedenler	Büyükşehir	216	3,95	3,70	0,01*
	Şehir	140	3,85		
	İlçe	80	3,88		
	Köy veya Kasaba	12	3,16		
Ruhsal Nedenler	Büyükşehir	216	3,89	1,39	0,24
	Şehir	140	3,79		
	İlçe	80	3,83		
	Köy veya Kasaba	12	3,38		
Ekonomik Nedenler	Büyükşehir	216	3,09	1,07	0,35
	Şehir	140	3,23		
	İlçe	80	3,21		
	Köy veya Kasaba	12	3,79		
Alanların Durumu	Büyükşehir	216	3,14	2,53	0,05*
	Şehir	140	3,40		
	İlçe	80	3,36		
	Köy veya Kasaba	12	3,25		
İçsel Nedenler	Büyükşehir	216	3,50	0,36	0,77
	Şehir	140	3,49		
	İlçe	80	3,58		
	Köy veya Kasaba	12	3,29		

*p < 0,05

Rekreasyon faaliyetlerine katılanların farklı yaşam koşullarına, farklı zorluk ve fırsatlara sahip olduklarını göz önüne alarak oluşturulacak rekreasyon alanları ve sunulacak faaliyetler, bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir yer tutacak ve

seyahat tercihleri üzerinde de etkili bir rol oynayacaktır. Bu yönde yapılacak çalışmalar da önemli bir turizm girdisi yaratacak ve turizm gelirlerine yansıtacaktır.

Varyans analizinden faydalanılarak yapılan diğer bir analizde ise katılımcıların çalışma saatleri ile rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlar arasındaki ilişki (Tablo 3.13) gösterilmiştir. Tablo 3.13' e göre toplam 6 boyuttan 2 sinde (“Fizyolojik Nedenler” ve “Zamansal Nedenler”) anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre çalışma saati arttıkça katılımcıların fizyolojik nedenler değişkenini değerlendirmelerini olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ancak çalışma saatleri arttıkça zamansal nedenler değişkenini değerlendirmelerinin daha olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.13 Katılımcıların Çalışma Saatleri İle Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlara Yönelik Varyans Analizi

	İfadeler	N	Ortalama	F	p
Fizyolojik Nedenler	4 saat ve daha az	80	4,01	4,52	0,00*
	5 - 8 saat	254	4,11		
	9 – 12 saat	100	3,72		
	13 saat ve üzeri	14	3,92		
Zamansal Nedenler	4 saat ve daha az	80	3,80	2,94	0,03*
	5 - 8 saat	254	3,92		
	9 – 12 saat	100	3,76		
	13 saat ve üzeri	14	4,35		
Ruhsal Nedenler	4 saat ve daha az	80	3,79	1,53	0,20
	5 - 8 saat	254	3,91		
	9 – 12 saat	100	3,69		
	13 saat ve üzeri	14	3,83		
Ekonomik Nedenler	4 saat ve daha az	80	3,00	1,96	0,11
	5 - 8 saat	254	3,18		
	9 – 12 saat	100	3,12		
	13 saat ve üzeri	14	3,71		
Alanların Durumu	4 saat ve daha az	80	3,29	0,58	0,62
	5 - 8 saat	254	3,29		
	9 – 12 saat	100	3,16		
	13 saat ve üzeri	14	3,39		
İçsel Nedenler	4 saat ve daha az	80	3,59	1,04	0,37
	5 - 8 saat	254	3,52		
	9 – 12 saat	100	3,40		
	13 saat ve üzeri	14	3,82		

*p < 0,05

Daha öncede tanımlandığı gibi rekreasyon, çalışma zamanları dışında yapılabilecek faaliyetlerdir. Rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen diğer bir durum da katılımcıların çalışma saatleri ile rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlar arasındaki ilişkidir. Daha öncede bahsedildiği gibi zaman yönetimi, seyahat planlarını etkileyen en önemli unsurlardan birisidir. Bireylerin çalışma süreleri de boş zaman faaliyetlerine ayırabilecekleri zamana doğrudan etki

etmekte, bu durum da rekreasyon faaliyeti için seçilecek destinasyonu ve faaliyetin seçimini etkilemektedir. Uzun süreli boş zamanlar ve günlük çalışma saatleri dışında kalan boş zamanlar, seçilecek faaliyetin yerini ve türünü belirlemede etkileyici rol oynamaktadır.

Çalışmada günlük çalışma saati arttıkça katılımcıların fizyolojik nedenler değişkenini değerlendirmelerinin olumsuz yönde olduğu tespit edilmiştir. Bu duruma, fazla çalışma saatlerinin verdiği bedensel ve zihinsel yorgunluğun neden olduğu yorumu yapılabilir. Yani günlük çalışma saatleriyle orantılı olarak yoğun bir çalışma yaşamı geçiren birey, tatil süresinde sarf edilecek fiziksel efordan kaçınabilir. Bu nedenle de fiziksel yeterlilik ve güç gerektiren rekreasyon faaliyetleri hususundaki fizyolojik durum algıları olumsuzlaşabilir. Ancak çalışma saatleri arttıkça, zamansal nedenler değişkenini değerlendirmeleri daha olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, günlük çalışma süreleri uzun olan bireylerin tatil sürelerine, ulaşım olanaklarına, fazla iş yüküne ve zaman yetersizliğine karşı daha olumlu bir yaklaşım içerisinde oldukları anlamına gelmektedir. Ayrıca yoğun çalışma temposundan çıkan bireylerin boş zamanlarını daha değerli görmeleri ve bu nedenle olumlu bir yaklaşım içerisine girmeleri şeklinde açıklamak mümkündür.

Rekreasyon faaliyetlerine katılıma etki eden unsurların belirlenmesi, rekreasyon alanlarında, bireylerin ekonomik durumları, içsel güdeleri ve diğer yan etkenlerde iyileştirmelere gidilebilecek gelişimlerin sağlanması açısından önemlidir. Katılıma etki eden unsurlar, aynı zamanda katılımcıların davranışsal niyetleri üzerinde de etkilidir.

Rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlar, turistlerin davranışsal niyetlerine de etki eder. Bu araştırmada davranışsal niyet, turistin rekreasyon faaliyetine katılımına etki eden faktörlere, yine turistin tekrar bir rekreasyon faaliyetine yönelip yönelmeyeceğine ya da hangi faaliyeti tercih edeceğine karar verme süreciyle ilgilidir. Bu açıdan faaliyetlere katılımı etkileyen unsurların, davranışsal niyete olan etkisi ölçülmüştür. Bu amaca yönelik regresyon analizi yapılmıştır. Bağımlı değişken olarak “Bir ay içerisinde rekreasyon faaliyetlerine katılmayı planlıyorum” ifadesi, bağımsız değişken olarak ise faktör analizi sonrası elde edilen 6 boyut (Fizyolojik Nedenler, Zamansal Nedenler, Ruhsal Nedenler,

Ekonomik Nedenler, Alanların Durumu, İçsel Nedenler) kullanılarak çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.14 Rekreasyon Faaliyetine Katılımı Etkileyen Unsurların Davranışsal Niyete Etkisi

Bağımsız Değişkenler	B	t	p
Fizyolojik Nedenler	0,33	5,41	0,00*
Zamansal Nedenler	0,08	1,16	0,24
Ruhsal Nedenler	0,09	1,49	0,13
Ekonomik Nedenler	-0,11	-2,28	0,02*
Alanların Durumu	0,10	1,99	0,04*
İçsel Nedenler	0,05	0,98	0,32

R²= 0,15

F=13,917

p=0,00

* P<0,05

Bağımlı değişken: Bir ay içerisinde rekreasyon faaliyetine katılmayı planlıyorum.

Genel olarak katılımcıların gelecekteki faaliyetlere katılımlarıyla ilgili düşüncelerini etkileyen değişkenlerin önem sırasını belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 3.14’ de yer almaktadır. Model bir bütün olarak anlamlıdır (F=13,917, p=0,00). Tüm faktörlere ait Beta katsayıları anlamlıdır. Model, tekrar katılımın %15 ini açıklamaktadır. Tablo 3.14’ de yer alan standartlaşmamış Beta katsayıları incelendiğinde, Fizyolojik nedenlerin (0,33) tekrar rekreasyon faaliyetlerine katılıma etki eden en önemli faktör olduğu tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla “Ekonomik Nedenler” (-0,11), “Alanların Durumu” (0,10) izlemektedir. “Ekonomik Nedenler” boyutu incelendiğinde, negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu durum da bu boyutu oluşturan “Rekreasyon faaliyetlerinde kullanılan gereçler pahalı değildir” ve “Rekreasyon faaliyetleri pahalı değildir” ifadelerinden kaynaklanmaktadır. Yani buradaki negatif yönlü ilişki, katılımcı yanıtlarının genel ortalamasının rekreasyon faaliyetlerinin ve ekipmanlarının pahalı olduğu yönünde olmasından kaynaklanmaktadır. “Ruhsal Nedenler” (0,09), “Zamansal Nedenler” (0,08) ve “İçsel Nedenler” (0,05) ise model içerisinde, rekreasyon faaliyetine 1 ay içerisinde tekrar katılıma etki eden faktörler olarak anlamlı bulunmamıştır.

Rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlar, turistlerin davranışsal niyetleri üzerinde önemli bir etki derecesine sahiptir. Literatürde davranışsal niyet kavramı daha çok müşterilerin hizmet aldıktan sonra hizmetle ilgili düşündükleri ışığında yapacakları davranışları kapsamaktadır (Yücenur, 2011: 160). Alexandris ve diğerleri (2002) ve Zeithami ve diğerleri (1996)’ ne göre davranışsal niyet, müşterilerin hizmet almaya devam edeceklerinin ya da organizasyonu terk edeceklerinin bir göstergesidir (aktaran; Lin ve Hsieh, 2007: 1601). Bu açıdan

katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılımlarına etki eden unsurların, davranışsal niyetlerine, tavsiye ve şikayetlerine yansıtacağı söylenebilir.

Analiz sonuçlarına göre, rekreasyon faaliyetlerinin kişilere kendilerini sağlıklı hissetmesi ve kişilerin fiziksel etkinliklerini artıracaklarını düşündürmesinin yanında mevcut sağlık durumu da rekreasyon faaliyetlerine katılım kararlarını etkileyen önemli bir unsurdur. Bu aşamada sadece rekreasyon faaliyet alanı içerisine giren hazırlık ve düzenlemeler değil, kişilerin genel sağlık durumları da rekreasyon faaliyetlerine yönelmelerinde önemli bir etkidir çıkarımı yapılabilir. Belirli bir enerji ve çaba sarf etmeyi gerektiren rekreasyon faaliyetleri sırasında yaşanabilecek sağlık sorunları da katılımcıların sonraki faaliyetlere yönelik davranışsal niyetleri üzerinde etkili olacaktır. Bu nedenle rekreasyon faaliyetlerine katılım öncesi fizyolojik durum kadar, bu fizyolojik durumun faaliyetler sırasında da devamlılığının sağlanması oldukça önemlidir. Faaliyetlerin güvenilirliği açısından, rekreasyon alanlarında alınabilecek önlemler ve tehlike durumuna göre bulundurulması gereken sağlık ekiplerinin varlığı oldukça önemlidir.

Bireylerin içerisinde bulunduğu ekonomik koşullar da davranışsal niyeti etkileyen diğer önemli bir unsurdur. Bu açıdan ekonomik nedenlerden kaynaklanan engelleri giderici çalışmaların yapılması ve destinasyonlarda her ekonomik bütçeye uygun faaliyetlerin sunulması, katılımcı yoğunluğu açısından önemli bir unsurdur. Tüm bunlarla birlikte rekreasyon alanlarının yeterli hale getirilmesi ve temizlik, güvenlik gibi sorunlarının giderilmesi, alanlarının durumunun iyileştirilmesi davranışsal niyet üzerinde olumlu etkiler yaratabilecek bir diğer husustur. Tüm bu çalışmalar katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine tekrar katılımlarını sağlamada fayda yaratıcı olacaktır.

Rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurlar ile katılımcıların genel memnuniyet algısı ilişkisini test etmek için çok değişkenli doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiş, sonuçlar tablo 3.15' de verilmiştir.

Tablo 3.15 Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Unsurların Genel Memnuniyet üzerine Etkisi

Bağımsız Değişkenler	B	t	p
Sabit	0,983	3,941	0,000*
Fizyolojik Nedenler	0,411	8,157	0,000*
Zamansal Nedenler	0,169	3,031	0,003*
Ruhsal Nedenler	0,125	2,392	0,017*
Ekonomik Nedenler	-0,070	-1,763	0,079
Alanların Durumu	0,051	1,149	0,251
İçsel Nedenler	0,023	0,502	0,616

R²= 0,29

F=31,087

p=0,00

* P<0,05

Bağımlı değişken: Genel olarak rekreasyon faaliyetlerine katılımı beni olumlu etkiler.

Model bütün olarak (F=31,087, p=0,00) anlamlıdır ve tüm Bera katsayıları anlamlılık göstermektedir. Model memnuniyetin % 29 unu açıklamaktadır. Tablo 3.15 incelendiğinde katılımcıların memnuniyet algılarına en fazla etki eden değişkenin Fizyolojik nedenler (0,411) olduğu görülmektedir. Bu durumda katılımcıların fizyolojik nedenler olarak (sağlıklı ve enerjik hissetme, fiziksel yetkinlik vb.) iyi durumda olmalarının, memnuniyete etki eden en önemli faktör olduğu ve fiziksel yetkinliklerindeki olumlu artışın memnuniyete en çok etki edecek olan unsur olduğu tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla memnuniyet algısına göre “Zamansal Nedenler” (0,169) ve “Ruhsal Nedenler” (0,125) izlemektedir. “Ekonomik Nedenler” (- 0,070), “Alanların Durumu” (0,051) ve “İçsel Nedenler” (0,023) algısı ise model içerisinde memnuniyete etki eden faktörler olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu durumda etki büyüklüğüne göre öncelikle fizyolojik nedenlerdeki yeterlilik, sonrasında zamansal nedenler ve ruhsal nedenlerin rekreasyon faaliyetlerine katılanların memnuniyetini artırabileceği söylenebilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyadaki yeni turizm hareketleri, insanların değişen beklentileri, bilinçli tüketicilerin artışı ve bahsedilen tüm bu bileşenlere ek olarak, özellikle son dönemlerde kullanımı yaygınlaşan rekreasyon kavramı turizmi de etkilemektedir. Potansiyel gezginler ve turistler, beklentilerini bilinç düzeyleriyle doğru orantılı olarak tutmakta ve kültür, tarih, toplumların yaşayış biçimleri, doğal olanı arayış, kitlelerden kaçış ve rekreatif tercihleri de ön planda tutmak gibi olgular üzerinde yoğunlaşarak, turizmin yeni hareket yönünü belirlemektedir. Türk turizmi de hedef olarak belirlediği kitleri doğru analiz edip onlara yönelik ürün ve hizmet sunmak zorundadır. Bu nedenle turizm ve rekreasyon kavramları insanların yaşamlarında önemli unsurlar olarak kabul edilmekte ve artan bir akademik ilgi ve saygınlık görmektedir. Bu çalışma, Antalya ve İzmir destinasyonlarına seyahat eden turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurlar üzerine bir inceleme yapmak amacıyla gerçekleştirilmiş ve katılımcılar için engel teşkil eden unsurlar üzerine yapıcı çözümler sunmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Antalya ve İzmir destinasyonları örnek olarak alınmış ve rekreasyon faaliyetlerine katılan turistlerin bu faaliyetlere katılımlarında etkili olan unsurlar incelenmiştir.

Bu kapsamda öncelikli olarak katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurların boyutlarını elde etmek için faktör analizi yapılmış ve 6 boyut elde edilmiştir. Demografik özellikler (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir, çocuk sahibi olma durumu, milliyet) ve belirtilen diğer açıklayıcı unsurlar (son 1 ayda gerçekleştirilen rekreasyon faaliyeti sayısı, yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği yer, günlük çalışma saati, İllere göre katılım) ile faktör analizi sonrası elde edilen; “Fizyolojik Nedenler, Zamansal Nedenler, Ruhsal Nedenler, Ekonomik Nedenler, Alanların Durumu ve İçsel Nedenler” alt boyutları arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonrasında Rekreasyon faaliyetine katılımı etkileyen unsurların, davranışsal niyete ve memnuniyete olan etkisi tespit edilmiştir. Ayrıca yerli ve yabancı katılımcıların belirlenen boyutlar, tekrar katılım ve memnuniyet algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda Antalya ve İzmir illeri arası bir değerlendirme yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen unsurların yanı sıra, katılımcıların memnuniyet algılarına en fazla etki eden değişkenin “Fizyolojik Nedenler” (enerjik hissetmemi sağlar, sağlıklı hissetmeme yardımcı olur, fiziksel yetkinliğimi artırır, sağlığım katılımımı etkiler) değişkeni olduğu tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla memnuniyet algısına göre “Zamansal Nedenler” (tatil sürelerim katılımımı etkiler, ulaşım olanakları katılımımı etkiler, fazla iş yükü katılımımı etkiler, zaman yetersizliği katılımımı etkiler) ve “Ruhsal Nedenler” (Faaliyet tercihlerim katılımımı etkiler, bu faaliyetlerle ilgilenmemek katılımımı etkiler, isteksizliğim katılımımı etkiler) izlemektedir. Bu durumda etki büyüklüğüne göre öncelikle fizyolojik nedenlerdeki yeterliliğin, sonrasında zamansal nedenler ve ruhsal nedenlerdeki olumluluk halinin rekreasyon faaliyetlerine katılanların memnuniyetini artırabileceği söylenebilmektedir.

Rekreasyon faaliyetlerine tekrar katılıma etki eden en önemli faktöründe memnuniyette olduğu gibi “Fizyolojik Nedenler” olduğu tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla “Ekonomik Nedenler” ve “Alanların Durumu” izlemektedir. Bu durumda öncelikle fizyolojik yeterliliğe sahip olunmalı, sonrasında ekonomik nedenlerden kaynaklanan engelleri giderici çalışmalar yapılmalı ve alanların durumu iyileştirilmelidir. Böylece katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine tekrar katılımlarını sağlamada fayda yaratıcı olunabilmektedir.

Yabancı turistlerin yerlilere oranla faaliyetlere katılımı etkileyen boyutlara verdikleri yanıtların daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Bu durum yabancı turistlerin fizyolojik ve ruhsal olarak kendilerini daha iyi ve hazır hissettikleri, faaliyetlere daha fazla zaman ayırabildikleri ve ekonomik rahatlığa sahip oldukları anlamına gelmektedir. Yerli turistlerin fizyolojik, ruhsal, ekonomik olarak daha hazır hale gelmeleri ve rekreasyon faaliyetlerine katılım için daha fazla zaman ayırabilmelerini gerekmektedir. Bu duruma yönelik iyileştirici çalışmalar yapılması, yerli turistlerin memnuniyetini artıracaktır.

Ayrıca yabancı katılımcıların yerlilere oranla faaliyetlerden daha memnun kaldıkları yapılan diğer bir tespittir. Ancak buna rağmen yerli turistlerin tekrar geliş hususundaki yaklaşımları daha olumludur. Bu durumunda yerli turistlerin rekreasyon alanlarına daha yakın oluşları ve ulaşılabilirliğin daha kolay oluşundan kaynaklandığı

söylenbilir. Ayrıca bu durum yabancı turistlerin tekrar gelişini sağlayacak çalışmaların gerekliliğine de işaret etmektedir.

Çalışmaya konu olan Antalya ve İzmir illeri arasında bir değerlendirme yapılacak olursa, Antalya ilindeki rekreasyon faaliyetlerine katılanların fiziksel ve ekonomik olarak daha iyi hissettikleri ve faaliyetlere katılımdaki zaman kısıtlarına daha olumlu yaklaştıkları tespit edilmiştir.

Ayrıca İzmir deki rekreasyon faaliyetlerine katılmayı tercih edenlerin, Antalya'dakilere oranlar Ruhsal Nedenler hususunda daha olumlu bir yaklaşıma sahip oldukları tespit edilmiştir. İzmir ilindeki faaliyetlere katılanların, Antalya ilindekilere oranla alanların durumu hakkındaki yaklaşımları da daha olumludur. Bu durum, İzmir ilinde yer alan rekreasyon alanlarının durumunun Antalya iline oranla daha iyi olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu yorum Antalya ili rekreasyon alanlarının iyileştirilmesi gerekliliğini doğurmaktadır. Elde edilebilecek bir diğer bilgi ise, İzmir ilinde rekreasyon faaliyetlerine katılmayı tercih edenlerin, içsel nedenler hususunda, Antalya ilindeki rekreasyon faaliyetlerine katılanlara oranla daha olumlu bir tavır sergiledikleridir. Bu durum İzmir ilinde rekreasyon faaliyetlerine katılanların tecrübe ve yeteneklerinin katılımda etkili olduğunu, dolayısıyla İzmir yöresine seyahat edenlerin rekreasyon faaliyetleri hususunda daha tecrübeli ve yetenekli olduklarını göstermektedir.

İzmir destinasyonunda yer alan rekreasyon faaliyetlerine katılan turistlerin tekrar gelme güdüsünün, Antalya'dakilere oranla daha yüksek olduğu sonucuna varılmış; bu durum Antalya ilinin rekreasyon faaliyetlerinde davranışsal niyetin tekrar geliş dönüşmesi için çaba harcaması gerekliliğini ortaya koymuştur.

İzmir destinasyonuna seyahat eden turistlerin rekreasyon faaliyetlerinden duydukları memnuniyetin, Antalya ya seyahat edenlere oranla daha yüksek olduğu da yapılan diğer bir tespittir. Bu durumda bir destinasyon olarak Antalya'nın rekreasyon faaliyetleri hususunda daha fazla gelişim göstermesi ve müşteri memnuniyetini sağlaması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak yapılan tüm analizler turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen pek çok unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Bu unsurların araştırılması ve bulguların değerlendirilmesi, faaliyetlere katılımı etkileyen tetikleyici ve kısıtlayıcıların bilinirliği açısından önem teşkil etmektedir. Ayrıca

çalışmaya konu olan Antalya ve İzmir destinasyonlarına seyahat eden turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi, bu destinasyonların rekreasyon faaliyetleri açısından gelişimine ve ülke turizm potansiyeline olumlu etki edecektir.

Çalışmada bu alanda var olan literatürün durumunu saptamak ve bundan sonraki çalışmalarda yol gösterici olmak amacıyla; rekreasyon alanında Türkiye'den ve dünya literatüründen birçok kaynak taranmış, rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen faktörlerin Antalya ve İzmir destinasyonlarında ilk kez uygulanmasıyla da literatüre katkı sağlanmıştır. Aynı zamanda turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurların, Antalya ve İzmir turizm destinasyonlarında karşılaştırılmalı olarak ele alınması ile bu destinasyonlar arasında bir kıyaslama yapılması sağlanmış. Çalışmanın daha farklı bölgelerde ve daha geniş toplumsal kitleler üzerinde uygulanması geleceğe yönelik rekreasyon faaliyeti oluşturma girişimlerine daha fazla katkı sağlayıcı olacaktır. Bu bakımdan bu çalışma gelecek çalışmalara ışık tutucu ve destekleyici niteliktedir.

KAYNAKÇA

Ahipaşaoğlu, H.S. ve Arıkan, İ. (2013). *Seyahat İşletmeleri Yönetimi ve Ulaştırma Sistemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Albeni, M. ve Ongun, U. (2005). Antalya Turizminin Türk Turizmi İçerisindeki Yeri ve Krizlerin Antalya Turizmi Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.10(2): 93-112.

Alexandris, K., Dimitriadis, N., ve Markata, D. (2002). Can perceptions of service quality predict behavioral intentions? An exploratory study in the hotel section in Greece. *Managing Service*. 12(4): 224–232.

Ankre, R. ve Fredman P. (2012). Visitor Monitoring From a Management Perspective – Experiences From Sweden. *The 6th International Conference on Monitoring and Management of Visitors in Recreational and Protected Areas* (ss. 26-27). Stockholm, Sweden. 21–24 Ağustos 2012.

Akyurt, H. ve Atay, L. (2009). Destinasyonda İmaj Oluşturma Süreci, *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*.1(1):2-14.

Atay, L. ve Akyurt H. (2009). Uludağ Destinasyon İmajına Yönelik Ziyaretçi Algı ve Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*. 6(3): 67-77.

Ardahan, F.(2012). Rekreatyonel Egzersize Güdöleme Ölçeğinin (REMM) Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Antalya Örneği. *I. Rekreatyon Araştırmaları Kongresi* (ss.57-72).Kemer, Antalya. 12 – 15 Nisan 2012.

Ardahan, F. ve Lapa, T.Y. (2011). Açık Alan Rekreatyonu: Bisiklet Kullanıcıları ve Yürüyüşçülerin Doğa Sporunu Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1): 1327–1341.

Arslan, S. (2010). *Yetişkin Kent Halkının Belediyelerin Serbest Zaman Eğitimi ile Rekreatyon Etkinliklerinin Sunumuna ve Yaşam Kalitesine Etkisine İlişkin Görüşleri*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aşıkkutlu, H. S., Daşdandır, A., Kayacan, B., Kütük, B.Ş., Uzun, O., Demir, Z. ve Müderrisoğlu, H. (2012). Korunan Alanlarda Rekreatif Olanak Dağılımı (ROD) Yöntemi İle İdeal Rekreatif Yönetim Bölgelerinin Oluşturulması. *I. Rekreatif Araştırmaları Kongresi*(ss.103-119).Kemer, Antalya. 12 – 15 Nisan 2012.

Atay, L. (2003). Destinasyon Pazarlaması Yönetimine İlişkin Stratejik Bir Yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(2): 144-148.

Atay, L. ve Akyurt, H. (2007). “Turizm Endüstrisinde Destinasyon Yönetimi”, Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etmede Turizm Sektörü, Sektörel Stratejiler ve Uygulamalar (ss. 495–510).*URAK Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği*. İstanbul.

Aukerman, B. (2011).*Water and Land Recreation Opportunity Spectrum (WALROS)*. Colorado: Haas, and Associates.

Aytaç, Ö. (2002).Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1): 231-260.

Babacan, E. (2010). *Uluslararası Etkinliklerin Destinasyonların Markalaşmasına Etkisi*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Batchelor, R. (1999). Strategic Marketing of Tourism Destinations, İçinde F. Vellas ve L. Becherel (Editörler), *The International Marketing of Travel and Tourism: A Strategic Approach* (ss. 183-198). London: Macmillan Press Ltd.

Baykan, S. (2012). *Antalya Mağaraları*. Antalya: Kutlu&Avcı Ofset Matbaacılık.

Beckmann, S., Hansen, T., Thorbeck, J. and Matthiesen, L. (2007). Animation effects in online banner ads, Australian and New Zealand Marketing Academy (ANZMAC) *Conference Proceeding* (ss.1400-1406).

Bekdemir, A.P. ve Altınçekiç, T. H. (2012). A method of carrying capacity for alternative recreation areas: Towards conservation thresholds and recreational potential.*The 6th International Conference on Monitoring and Management of*

Visitors in Recreational and Protected Area (ss.96 – 97). Stockholm, Sweden. August 21–24, 2012.

Belli, E. ve Gürbüz, A. (2012). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Akademik Personelinin Rekreasyon Faaliyetlerinin İncelenmesi. I. *Rekreasyon Araştırmaları Kongresi* (ss.168-176).Kemer, Antalya. 12 – 15 Nisan 2012.

Bieger, T. (1998). Reengineering Destination Marketing Organisations - The Case of Switzerland. 33RD TRC-Meeting Brijuni (Croatia). 15-18 May 1998.

Borhan, O. ve Erkmn, N. (2009). Antalya'nın Kemer İlçesinde Tatil Yapan Turistlerin Rekreasyon ve Animasyon Faaliyetleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*. 11(3): 21-26.

Bowdin, G.A.J., McDonnell, I, Allen, J. ve O'Toolo, W. (1999). Events management, Australia: Butter Worth Heinemann.

Boyer, M. (1972). *Le Tourisme*. Paris: Editions du Sevil.

Brabyn, L. ve Sutton, S. (2013). A population based assessment of the geographical accessibility of outdoor recreation opportunities in New Zealand. *Applied Geography*. 41 (2013): 124 – 131.

Brents, B.G., Jackson, C.A. ve Hausbeck, K. (2010). “The State Of Sex”, Tourism, Sex, and Sin in the New American Heartland. New York: Routledge.

Eraslan, H.,Bulu, M. ve Bakan, İ. (2009). Kümelenmeler ve İnovasyona Etkisi: Türk Turizm Sektöründe Uygulamalar. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 5(3).

Bulu, M. ve Eraslan, H. (2004).*Kümelenme Yaklaşımı*. İstanbul: Beta Basım Yayınları.

Butler, R.W. ve Waldbrook, L.A. (2003). A New Planning Tool: The Tourism Opportunity Spectrum. *The Journal of Tourism Studies*.14(1): 21-32.

Broadhurst, R. (2001). *Managing Environments for Leisure and Recreation*. New York: Routledge.

Caldwell, N. ve fregre, J.R. (2004). The Differences Between Branding a Country, a Region and a City: Applying the Brand Box Model. *Journal of Brand Management*. 12(1):50-61.

Ceylan, M., Tekin, A., Özdağ, S. ve Ceylan, Ö. (2010). Uçurtma ve Rüzgâr Sörfü Yapan Bireylerin Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. *Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*.2(2): 52 – 66.

Cordes, K.A. ve İbrahim, H.M. (2003). Application in Recreation and Leisure. McGraw-Hill, New York, USA.

Culp, R. H. (1998): Adolescent Girls and Outdoor Recreation: A Case Study Examining Constraints and Effective Programming. *Journal of Leisure Research*. 30(3): 356-379.

Çakıroğlu, H. (1998). *Rekreasyon; beden eğitimi dersi ve diğer dersler açısından okullarda ders dışı faaliyetlerin durumu eğitsel kollar ve fonksiyonları*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Çerez H., Yılmaz Ş. ve Dinçer Ö. (2006). Antalya Merkez Emniyet Teşkilatında Görev Yapan Emniyet Mensuplarının Rekreasyon Etkinliklerine Katılımlarının İncelenmesi.9. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi (ss.1-3)*. Muğla. 3-5 Kasım 2006.

Dattilo, J., Dattilo, A.M., Samdahl, D.M., & Kleiber, D.A. (1994). Leisure Orientations and Self-esteem in Women with Low Income Who are Overweight. *Journal of Leisure Research*. 26, pp.23-38.

Darendelioğlu, R. (2008). *Bir Rekreasyon Faaliyeti Olarak Basketbol Maçlarına Katılımı Etkileyen Faktörler (Beko Basketbol Ligi Antalya Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, C. (2011). *Mutfak Turizminin Destinasyon Pazarlamasındaki Önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Demir, C. ve Çevirgen, A. (2006). *Turizm ve Çevre Yönetimi*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım

Demir, C. ve Demir, N. (2006). Bireylerin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılmalarını Etkileyen Faktörler İle Cinsiyet Arasındaki İlişki: Lisans Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama. *Ege Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ege Akademik Bakış Dergisi*.6(1): 36-48.

Demir, Ş. Ş. (2010). Çekici Faktörlerin Destinasyon Seçimine Etkisi: Dalyan Örneği. *Ege Akademik Bakış*. 10 (3): 1041-1054.

Demirci O.F. ve Yavuz, M.C. (2003). Rekreasyonel Turizmde Müşteri Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Pilot Çalışma. *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*.6(1): 123-134.

Demirel, M. ve Harmandar, D. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Etkinliklere Katılımlarında Engel Oluşturabilecek Faktörlerin Belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1): 838-846.

Doğan, H.Z. (2004). *Turizmin Sosyo - Kültürel Temelleri*. Ankara: Detay Yayıncılık

Dwyer, J.F.(1993). Customer diversity and the future demand for outdoor recreation. Proceeding of the 1993 Northeastern Recreation Research Symposium, Northeastern Forest Experiment Station, GTR/NE-185. pp. 59- 63.

Ekal, S.K. (2010).*Büyük Antakya Parkı'nın Rekreasyonel Talep Özelliklerinin Saptanması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Emekli, G. (2009). *İzmir Kent Tarihi*. İzmir: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını.

Eren, H. (2009). *İstanbul İlindeki İş Yerlerinde Yöneticilerin Rekreasyon Kavramı ve Uygulamalarına Bakış Açılarının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Ergül, O. K. (2008).*Üniversite Gençliğinin Sportif Rekreasyon Etkinliklerine Yönelik İlgileri ve Katılma Düzeylerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Ersun, N. ve Arslan, K. (2011).Turizmde Destinasyon Seçimini Etkileyen Temel Unsurlar ve Pazarlama Stratejileri. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*. 31(2): 229-248.

Ewert, A., Voight, A., Calvin, D. ve Hayashi, A. (2007). Outdoor programmes and environmental beliefs: investigating the stability of outcomes and levels of salience. In A. Watson, J. Sproull, & L. Dean (Eds.), *Science and stewardship to protect and sustain wilderness values: Eighth world wilderness congress symposium*, September 30 October 6, 2005, Anchorage.

Feather, P. ve Shaw, W.D. (1999). Estimating the Cost of Leisure Time for Recreation Demand Models. *Journal of Environmental Economics and Management*.38: 49-65.

Floyd, M.F.,Nicholas, L., Lee, I., Lee, J. ve Scott, D. (2006).Social Stratification İn Recreational Fishing Participation: Research and Policy İmplications. *Leisure Sciences*, 28: 351-368.

Fodness, D. (1994).Measuring Tourist Motivation.*Annals of Tourism Research*. 21 (3): 555-581.

Font, X. ve Tribe, J. (2000).*Forest Tourism and Recreation Case Studies in Environmental Management*. CABI Publishing, USA.

Güçlü, M. (2013).Gençlik Döneminde Boş Zaman Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*. 1(1): 158-169.

Gülbahar, O. (2009).1990'lerden Günümüze Türkiye'de Kitle Turizminin Gelişimi ve Alternatif Yönelimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.14(1): 151-177.

Günel, V. (2005).Mardin iline gelen yerli turistlerin profil ve turistik davranışlarını belirlemeye yönelik bir araştırma. *Coğrafi Bilimler Dergisi*. 3(2): 55-67.

Güngördü, E. (2007).*Türkiye'nin Turizm Coğrafyası*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Graefe, A.R. ve Burns, R.C. (2013).Testing A Mediation Model Of Customer Service And Satisfaction İn Outdoor Recreation.*Journal of Outdoor Recreation and Tourism*. 3(4): 36-46.

Gray, D. E. (1971). This alien thing called leisure, J. F. Murphy (ed.) Concepts of Leisure içinde, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. ve Dinç, Y. (2003). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Haget, S. (2009). *Barriers for Tourism Sustainability in Destination*. M.A European Tourism Management Bournemouth University, Universidad Rey Juan-Carlos, Madrid.

Hair, J.F., Ronald, L.T., Rolph, E.A. ve William, B. (1998). *Multivariate Data Analysis*. 5th Edition. USA: Prentice Hall.

Hardiman, N. ve Burgin, S. (2011). Canyoning adventure recreation in the Blue Mountains World Heritage Area (Australia): The canyoners and canyoning trends over the last decade. *Tourism Management*. 32 (2011): 1324 – 1331.

Hausman, J.A., Leonard, G.K. ve McFadden, D. (1995).A utility-consistent, combined discrete choice and count data model Assessing recreational use losses due to natural resource damage.*Journal of Public Economics*. 56(1995):1-30.

Hazar, A. (2009).*Rekreasyon ve Animasyon*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Henderson, K. A., Bialeschki, M. D., Shaw, S. M. ve Freysinger, V.J. (1996).*Both Gains and Gaps: Feminist Perspectives on Women's Leisure*. State College, PA: Venture Publishing, Inc.

Henderson, K., Bialeschki, D. (1991). A sense of entitlement to leisure as constraint and empowerment for women. *Leisure Sciences*. 12: 51-65.

Hudson, S. (2000). The Segmentation of Potential Tourists: Constraint Differences Between Men and Women. *Journal of Travel Research*. 38:363-368

İlban, M.O., Köroğlu, A. ve Bozok, D. (2008). Termal Turizm Amaçlı Seyahat Eden Turistlerde Destinasyon İmajı: Gönen Örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(13): 105 -129

İpar, M.S. (2011). *Turizmde Destinasyon Markalaşması ve İstanbul Üzerine Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2005). *The Pearl of the Aegean İzmir*. Ekin Publishing Group.

Jensen, C. R. ve Guthrie, S. P. (2006). *Outdoor Recreation in America*. Champaign. United States of America: Sheridan Books.

Jensen, C. R. ve Naylor, J. (2000). *Opportunities In Recreation and Leisure Careers*. United States: VGM Career Books.

Kaba, İ. C. (2009). *Türkiye'deki Üniversitelerde Kampüs Rekreasyonunun Mevcut Durumu Ve Kampüs Rekreasyon Modellemesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Kahn, P. (2002). Children's affiliations with nature: structure, development, & the problem of environmental generational amnesia. In P. Kahn, & S. Kellert (Eds.), *Children and nature: Psychological, sociocultural & evolutionary investigations* (pp. 93-116). Cambridge: MIT Press.

Kajala, L., Almik, A., Dahl, R., Diksaite, L., Erkkonen, J., Fredman, P., Jensen, F. Søndergaard, Karoles, K., Sievänen, T., Skov-Petersen, H., Vistad, O. and Wallsten, P. (2007). Visitor monitoring in nature areas – a manual based on experiences from

the Nordic and Baltic countries. Tema Nord 2007:537. Copenhagen: Nordic Council of Ministers.

Kalkan, A. (2012). *Açık Alan Rekreasyonu, Doğa Sporları Yapan Bireylerin Bu Sporları Yapma Nedenleri: Antalya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kals, E., Schumacher, D. ve Mondata, L. (1999). Emotional affinity toward nature as a motivational basis to protect nature. *Journal of Environment and Behavior*. 31: 178-202.

Karabulut, E. (2013). *Turizm Raporu*. Ankara: AKTOB Hazırlama Birimi.

Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kao, M.C., Patterson L., Scott, N. ve Li, C. K. (2008). Motivations and Satisfactions of Taiwanese Tourists Who Visit Australia, *Journal of Travel and Tourism Marketing*. 24(1):17-33.

Keller, P. (2001). Sport& Tourism, Introductory Report. *World Conference on Sport and Tourism*. Barcelona, Spain. 20-23 February 2001. Published by the World Tourism Organization.

Kıdak, L.B. (2011). Hastane Yöneticilerinin Zaman Yönetimi Tutumlarının Belirlenmesi: İzmir İli Eğitim ve Araştırma Hastaneleri Uygulaması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.25: 159-172.

Kılıç, B. (2011). Destinasyon Ziyaretçilerinin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Sadakat Eğilimleri Üzerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 26: 239-252.

Kılıç, S. (2007). *Destinasyon Pazarlamasında Marka Stratejileri ve Kütahya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Koç, N. (1991). *Rekreasyon. Basılmamış Ders Notları*. AÜZF Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara.

Kotler, P., Bowen, J. ve Makens, J. (1999). *Marketing for Hospitality and Tourism*. Prentice Hall, Upper Saddle River.

Koyuncu, İ. (2012). *Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma; Aksaray Güzelyurt İlçesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Köybaşı, N. (2006). *Boş Zaman Sosyolojisi ve Boş Zamanları Değerlendirme Aracı Olarak Dinlenme Turizmi ve Kültür Turizmine Katılan Yerli Turistlerin Karşılaştırmalı Sosyolojik Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kulözü, N. (2009). *St Paul Yolu (Perge-Antalya/Yalvaç Pısidia Antiocheia) ve Yakın Çevresinin Turizm Ve Rekreasyon Kullanımına Yönelik Peyzaj Potansiyelinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kunz, J.L. ve Graham, K. (1996). Life Course Changes in Alcohol Consumption in Leisure Activities of Men and Women. *Journal of Drug*. 26: 805-827.

Lawson, F. ve M. Baud - Bovy (1977). *Tourism and Recreational Development*. London: Architectural Press.

Lee, J., Scott, D. ve Floyd, M.F., (2001). Structural inequalities in outdoor recreation participation: A multiple hierarchy stratification perspective. *Journal of Leisure Research*. 33(4): 427-449.

Leitner, M. J. ve Leitner, S. F. (2012). *Leisure Enhancement*. Urbana: Sagamore Publishing LLC.

- Lew, A.A., Hall, C.M. ve Williams, A.M. (2004). *A Companion to Tourism*. Australia: Blackwell Publishing.
- Lien, P. T. K. (2010). *Tourist Motivation and Activities A Case Study of Nha Trang, Vietnam*. Master Thesis in Fisheries and Aquaculture Management and Economics, Nha Trang University, Vietnam.
- Lin, J.S.C. ve Hsieh, P.L. (2007). The Influence of Technology Readiness On Satisfaction And Behavioral Intentions Toward Self-Service Technologies. *Computers in Human Behavior*. 23(2007): 1597-1615.
- MacCannell, D. (1999). *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class*. USA: University of California Press.
- McAvoy, L. Dustin, D., Rankin, J. ve Frakt, A. (1985). Wilderness and Legal Liability: Guidelines for Resource Managers and Programs Leaders, *Journal of Park and Administration*. 3(1): 41 - 49
- Meng, F., Tepanon, Y. ve Uysal, M. (2008). Measuring Tourist Satisfaction by Attribute and Motivation: The Case of a Nature-Based Resort. *Journal of Vacation Marketing*. 14: 41-55.
- Manning, R.E. (1999). *Studies in Outdoor Recreation: Search and Research for Aatisfaction*. Second Edition. Corvallis, OR: Oregon State University Press.
- Mathieson, A. ve G. Wall (1982). *Tourism: Economic, Physical and Social Impacts*. Longman, Harlow.
- Mclean, D.D., Hurd, A.R. ve Rogers, N.B. (2005). *Recreation and Leisure in Modern Society*. USA: Johns and Bartlett Publishers.
- Metcalf, C. E., Burns, R. C. ve Graefe, A. R. (2013). Understanding non-traditional forest recreation: The role of constraints and negotiation strategies among racial and ethnic minorities. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*. 1-2(2013): 29-39.

Metin, T.C., Kesici, M. ve Kodaş, D. (2013). Rekreasyon Olgusuna Akademisyenlerin Yaklaşımları. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*. 30(8): 5021-5048.

Mısırlı, İ. (2005). *Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Middleton, V. T.C.ve Lickorish, L. J. (2007). *British Tourism: The remarkable story of growth*. USA: Butterworth-Heinemann imprint of Elsevier.

Mutinda, R. ve Mayaka, M. (2012). Application of destination choice model: Factors influencing domestic tourists destination choice among residents of Nairobi, Kenya. *Tourism Management*. 33 (2012): 1593-1597.

Müdürrisoğlu, H. ve Uzun, S. (2004). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Orman Fakültesi Öğrencilerinin Rekreasyonel Eğilimleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*. A(2):108-121.

Nakip, M. (2003).*Pazarlama Araştırmaları: Teknikler ve Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Kitabevi.

Oğuz, D. (2000). User surveys of Ankara's urban parks. *Landscape and Urban Planning*. 52: 165-171.

Olalı, H. (1982). *Turizm Politikası ve Planlaması*. İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.

Onbaş, İ. D. (2009). *Turizmde Destinasyon Performansı ve Antalya İçin Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öter, Z. ve Özdoğan, O.N. (2005). Kültür Amaçlı Seyahat Eden Turistlerde Destinasyon İmajı: Selçuk-Efes Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*. 16(2): 127-138.

Özdemir, G. (2007). *Destinasyon Yönetimi ve Pazarlama Temelleri İzmir İçin Bir Destinasyon Model Önerisi*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özoğul, O. (2011). *Seyahat Aracilarının Destinasyon Seçimi ve Destinasyon İmajı Üzerindeki Etkileri Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Parr, M. G. ve Lashua, B. (2004). What is leisure? The perceptions of recreation practitioners and others. *Journal of Leisure Sciences*. 26:1-17.

Pearce, D.G. ve Butler. R.W. (2005). *Contemporary Issues In Tourism Development*. New York: Routledge.

Pearce, P.L. ve Lee, U. (2005). Developing the Travel Career Approach to Tourist Motivation. *Journal of Travel Research*. 43: 226-237.

Pettengill, P.R. ve Manning R.E. (2011). *Review of the Recreation Opportunity Spectrum and its Potential Application to Transportation in Parks and Public Lands*. Paul S. Sarbanes Transit in Parks Technical Assistance Center

Pınar, İ. ve Genç, R. (2009). Turizm Kümelenmelerinde Medya Yönetiminin Önemi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*. 2(1): 99-104.

Rickly, J. M. (2012). Authenticity & Aura A Benjaminian Approach to Tourism. *Annals of Tourism Research*. 39(1): 269-289.

Pigram, J. J. ve Jenkins J. M. (2005). *Outdoor Recreation Management*. London, UK: Routledge Taylor Francis Group.

Porter, M.E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York: The Free Press.

Porter, M. E. (1998). *Clusters and New Economics of Competition*. Harvard Business Review. 76 (6).

Sağcan, M. (1986). *Rekreasyon ve Turizm*. İzmir: Cumhuriyet Basımevi.

Sarıbaş, O. ve Öter, Z. (2013). Risk as a Motivation in Adventure Tourism and its use in Terms of Tourism Marketing. *8th Silk Road International Conference*,

Development of Tourism in Black and Caspian Seas Regions (ss. 53-57). Tbilisi – Batumi, Georgia. 24 Mayıs 2013.

Sarıbaşı, Ö. (2012). Kişilik Tiplerine ve Demografik Özelliklere Göre Boş Zaman Değerlendirme ve Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Unsurlar: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama. *13. Ulusal Turizm Kongresi* (ss. 1279 - 1296). Düzenleyen Akdeniz Üniversitesi, Antalya. 6-9 Aralık 2012.

Senge, P. (2000). *Beşinci Disiplin*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Sevil, T., Şimşek, K.Y., Katırcı, H., Çelik, V.O. ve Çeliksoy, M.A. (2012). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Sirakaya, E. ve Woodside, A. (2005). Building and Testing Theories of Decision Making By Travellers. *Tourism Management* 26(2005):815-832.

Smith, S. ve Godbey, G.C. (1991). Leisure, Recreation and Tourism, *Annals of Tourism Research*. 18: 85-100

Soysal, A., Paksoy, H.M. ve Özçalıcı, M. (2011). Kriz Yönetiminde Liderlik Yeteneğinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 6(1): 221-248.

Sökmen, A. (2012). Yöneticiler Zamanı Nasıl Yönetiyor? Ankara'daki Hastanelerde Bir Uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 4(4): 126-140.

Tekin, A., Tekin, G. ve Amman, M. (2006). Serbest Zamanlarda Yapılan Fiziksel Egzersizin Üniversite Öğrencilerinin Depresyon ve Atılganlık Düzeylerine Etkisi.9. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi* (ss. 19-23). Muğla. 3-5 Kasım 2006

Theobald, W.F. (2005). *Global Tourism*. Burlington: Elsevier Science.

Tomporowski P.D., Ellis N.R. (1984). Effects of exercise on the physical fitness, intelligence, and adaptive behavior of institutionalized mentally retarded adults. *Applied-research-in-mentalretardation-(Elmsford, N.Y.)*. 5(3): 329-337.

Torkildsen, G. (2005). *Leisure and Recreation Management*. UK: Routledge Taylor Francis Group, Oxon.

Tribe, J. (2005). *The Economics of Recreation, Leisure and Tourism*. 3. Bs., Oxford Elsevier.

Turgut, T. (2012). *Suya Dayalı Rekreasyon ve Antalya İlinde Suya Dayalı Rekreasyon Alanında Faaliyet Gösteren İşletmelerin Profillerini Belirlemeye Yönelik Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkmen, M., Kul, M., Genç, E. ve Sarıkabak, M. (2013). Konaklama İşletmesi Yöneticilerinin Rekreasyon Algı ve Tutumlarının Değerlendirilmesi: Batı Karadeniz Bölgesi Örneği. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8(8): 2139-2152, Ankara-Turkey.

Tütüncü, Ö., Aydın, İ., Küçükusta, D., Avcı, N. ve Taş, İ. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımını Etkileyen Unsurların Analizi. *Hacettepe Journal of Spor Sciences*. 22(2): 69-83.

Uğurlu, A. (2005). *Rekreasyonel Amaçlı Doğa Sporlarının Turizm’de Kullanılması Antalya Köprülü Kanyon Rafting Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Üstün, Ü.D. ve Kalkavan, A. (2013). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerini Rekreatif Faaliyetlere Katılmaya Motive Eden Faktörlerin Araştırılması. *II. Rekreasyon Araştırma Kongresi (ss. 620-630)*. Kuşadası, Aydın.31 Ekim–3 Kasım 2013.

Wearing, B., (1999). *Leisure and Feminist Theory*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Weber, K. (2001). Outdoor Adventure Tourism. *Annals of Tourism Research*. 28(2): 360-377.

Yaman, H.R. (2000). *A Conceptual Model Of Knowledge Acquisition And Utilisation Through Marketing Research In Tourism: Development And An Empirical Assessment*. Doktora Tezi. Avustralya. Victoria University.

Yanardağ, A. S. ve Yanardağ, M. Ö. (2009). *İzmir’de Turizm Çeşitleri ve Turizm Yatırımları İhtiyaç Analizi*. İzmir: İzmir kalkınma Ajansı.

Yaraşlı, G. Y. (2007). *Destinasyon İmajı ve Trabzon Yöresine Dönük Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yukic, T. S. (1970). *Fundamentals Of Recreation*. Publication: New York Harper & Row 1970.

Yücenur, G.N., Demirel, N.Ç., Ceylan, C. ve Demirel, T. (2011). Hizmet Değerinin Müşterilerin Davranışsal Niyetleri Üzerindeki Etkisinin Yapısal Eşitlik Modeli İle Ölçülmesi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 12(1):156-168.

Yüncü, D., Coşkun, İ. O., Sevil, T., Özel, Ç. H., Yüncü, H. R. ve Şimşek, K.Y. (2013). *Rekreasyon Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Zeithami, V. A., Berry, L. L. ve Parasuraman, A. (1996). The behavioral consequences of service quality. *Journal of Marketing*. 60(2): 31–47.

Zhang, H. (2011). Studies on Tourism Destination Governance from the Perspective of Institutional Economics: Retrospect and Prospect. *3rd International Conference on Information and Financial Engineering (ss. 217-221)*. IACSIT Press, Singapore.

Zorba E., (2007). Türkiye’de Rekreasyona Bakış Açısı ve Gelişimi, Gazi Haber Dergisi, Eylül 2008: 52-55.

World Tourism Organization and International Olympic Committee (2001). *Sport and Tourism 1st World Conference (Main results of the Conference (ss.15-45)*. Barcelona, Spain. 22-23 Şubat 2001

İnternet Kaynakçası

İzmir

<http://www.izka.org.tr/izmir/>

Erişim Tarihi: 11.11.2014

Turizm İstatistikleri

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072

Erişim Tarihi: 07.10.2014

UNWTO Tourism highlights 2014 Edition

<http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2014-edition>

Erişim Tarihi: 15.11.2014

Antalya Kültür Turizm İstatistikleri

<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR,67106/yabanci-ziyaretci-sayilari-ve-milliyet-dagilimi-2013-yi-.html>

Erişim Tarihi: 15.11.2014

EKLER

Ek 1.